

Безпека підприємництва

2012 № 2 (40)

Безпека підприємництва
Інформаційно-аналітичний бюлетень

ЗМІСТ

1. АКТУАЛЬНІ НОВИНИ СИСТЕМИ КОРПОРАТИВНОЇ БЕЗПЕКИ: ПРАКТИКА ТА ТЕОРІЯ	3
ОФІЦІЙНА ІНФОРМАЦІЯ	3
АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС	6
С. Гороя. Українско-турецкие отношения: перспективы для развития	6
ПИТАННЯ ЗАКОНОТВОРЕННЯ	9
ПРАКТИКА СИСТЕМИ КОРПОРАТИВНОЇ БЕЗПЕКИ.....	16
2. ПОДАТКОВИЙ КОДЕКС В ДІІ.....	21
3. ОХОРОННИЙ БІЗНЕС В СУЧАСНИХ УМОВАХ: АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС	31
Н. Вітушко. Бізнесу – гроші, банкам – безпеку.....	31
ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД	36
ДО УВАГИ СПЕЦІАЛІСТІВ ОХОРОННИХ СТРУКТУР.....	37
4. ПРОБЛЕМИ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМНИЦТВА	39
5. ПРАВОВІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ.....	46
ОФІЦІЙНА ІНФОРМАЦІЯ	46
АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС	51
С. Кулицький. Про перспективи валютної пари «долар США – євро» у світовій економіці	51
НОВИНИ РЕГІОНІВ	74
6. РЕЙДЕРСТВО. ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ	77
7. УКРАЇНА ТА СОТ	81
НОВИНИ СОТ	81
АКТУАЛЬНІ ПОДІЇ	82
8. ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ ТА ВИРОБНИЧА СФЕРА	82
9. ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ: ІННОВАЦІЙНИЙ АСПЕКТ	88
10. БІБЛІОГРАФІЯ З ПИТАНЬ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМНИЦТВА.....	92
ДОДАТКИ.....	93

1. АКТУАЛЬНІ НОВИНИ СИСТЕМИ КОРПОРАТИВНОЇ БЕЗПЕКИ: ПРАКТИКА ТА ТЕОРІЯ

ОФІЦІЙНА ІНФОРМАЦІЯ

Роботодавці консолідуються

Національна служба посередництва і примирення України високо оцінила роботу Об'єднання організацій роботодавців України. Це, зокрема, підтверджено Свідоцтвом про відповідність критеріям репрезентативності, яке вручено *голові ООРУ, президенту УСПП, народному депутату України Анатолію Кінаху.*

Даний документ дає ООРУ право брати участь у колективних переговорах з укладання генеральної угоди, делегувати своїх представників до Національної тристоронньої соціально-економічної ради, до органів управління фондами загальнообов'язкового соціального страхування та інших тристоронніх органів соціального діалогу тощо.

Голова ООРУ Анатолій Кінах вважає цю подію кроком, який консолідує роботодавців навколо єдиної мети – формування в Україні сучасного соціального діалогу між державою і суспільством, владою і роботодавцями.

«Україна незворотно формує сучасні стандарти соціального діалогу. Свідчення цього є активізація діяльності Національної тристоронньої соціально-економічної ради, ефективна робота Національної служби посередництва і примирення, прийняття пакету законодавчих й нормативних актів – законів «Про соціальний діалог», «Про організації роботодавців, їх об'єднання, права та гарантії їх діяльності», «Про громадські об'єднання», а також затверджена указом Президента України В. Януковича Стратегія державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні», – зауважив А. Кінах.

Лідер промислово-підприємницької спільноти висловив сподівання, що об'єднання зусиль з консолідації роботодавців в державі, які створюють робочі місця, сплачують податки, забезпечують життєдіяльність країни, стане гарним прикладом й стимулом для політичних, громадських діячів – формувати умови для консолідації навколо національних інтересів нашої держави. Це, на думку Анатолія Кінаха, сприятиме формуванню ефективної стратегії розвитку нашої держави, зміцненню демократичних інститутів в країні, незворотності розвитку України як сучасної європейської держави з розвинутою економікою і достойним рівнем життя громадян.

Довідково: Об'єднання організацій роботодавців України створено в березні 2009 року. До складу ООРУ нині входить 3 всеукраїнських об'єднання організацій роботодавців, 12 галузевих організацій, 24 територіальних організацій роботодавців, 17 територіальних об'єднання

організацій роботодавців. Загальна кількість найманих працівників на підприємствах членів ООРУ станом на сьогодні складає понад 1 млн 250 тисяч чоловік **(Офіційний сайт УСПП (<http://www.uspp.org.ua/news/2688.robotodavci-konsoliduyutsya.htm>). – 2012. – 04.07).**

***

Україна в змозі уникнути економічної дестабілізації

Чи можна погодитись з експертами Business Insider, які прогнозують високу ймовірність дефолту в Україні? Безумовно, країна має певні економічні труднощі, що пов'язані в тому числі із нестабільністю світових, європейських ринків, великою експортною залежністю України від світової кон'юнктури тощо. Однак у нас є великі шанси уникнути дестабілізації, не допустити зниження платоспроможності країни. У цьому переконаний **президент УСПП, народний депутат України Анатолій Кінах.**

«Україна має потужні, невикористані досі резерви. І головне завдання нині полягає в тому, щоб ефективно реалізувати наш науково-технічний, промисловий, кадровий й природний потенціал, максимально задіяти наші внутрішні можливості», – вважає А. Кінах.

На його думку, першочергове завдання України полягає в активізації внутрішнього ринку, підвищенні його платоспроможності. Для цього необхідно подбати про ефективні програми імпортозаміщення й локалізації виробництва, сприятливе середовище для роботи малого й середнього бізнесу, забезпечити реальному сектору доступ до кредитних ресурсів на вигідних умовах. Не менш важливо працювати в напрямку покращення інвестиційного клімату в Україні, над підвищенням рівня корпоративної безпеки, захисту прав власника, інвестора.

«Перед Україною стоять непрості завдання: потрібно завершувати структурні реформи – земельну, пенсійну, житлово-комунальну, системно працювати над вирішенням проблематики зайнятості тощо. Однак промислово-підприємницьке середовище переконане в тому, що структурам влади у тісному діалозі з бізнесом, на основі методів державно-приватного партнерства, високої взаємної відповідальності, під силу подолати існуючі економічні негаразди, забезпечити стале зростання української економіки», – резюмує А. Кінах **(Офіційний сайт УСПП (<http://www.uspp.org.ua/news/2657.ukraina-vzmozi-uniknuti-ekonomichnoi-destabilizacii.htm>). – 2012. – 12.06).**

***

Новий Митний кодекс отримав високу оцінку бізнесу

За час дії нового митного законодавства все частіше надходять позитивні відгуки суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності про роботу українських митниць. Адже, Митний кодекс, який вступив у дію з 1 червня цього року, значно спростив процедуру та час митного оформлення товарів.

Про це в ході круглого столу «Новий Митний кодекс – нові можливості співпраці Держмитслужби України з бізнесом», заявили представники національних та міжнародних бізнес-організацій.

За словами *першого віце-президента УСПП Сергія Прохорова*, новий Митний кодекс отримав високу фахову оцінку бізнесу, а багато його норм сприяли наближенню українського законодавства до прийнятих в Європі норм та стандартів. «Промислово-підприємницька спільнота покладає великі надії на те, що новий Митний кодекс додасть нового поштовху до економічного розвитку України. Спрощення процедури перетину кордону сприятиме покращенню інвестиційного клімату в нашій державі, дасть змогу залучити до співпраці малі та середні підприємства Заходу, які в основному є носіями передових технологій, конче потрібних Україні», – зауважив С. Прохоров.

Голова Державної митної служби І. Калетнік висловив вдячність УСПП за конструктивні роботи в рамках підготовки пропозицій до Митного кодексу, наголосив на готовності митників сприяти подальшому вдосконаленню митного законодавства. «Новації Митного кодексу вже сприяли активізації зовнішньоекономічної діяльності бізнесу. Про позитивні зміни свідчать показники роботи в умовах дії нового митного законодавства. Так, за результатами роботи протягом перших 12 днів червня порівняно з травнем в три рази зменшилася кількість рішень про коригування митної вартості, оформлених в середньому за календарний день. Якщо в травні таких рішень в середньому приймалося 200 за один календарний день, то в червні – лише 70. Відмічається активізація ділової активності. Свідченням цього є те, що, в червні вже звернулись щодо обліку у митних органах 272 нових суб'єкти ЗЕД», – зауважив І. Калетнік.

Ділова громада та представники Держмитслужби дійшли згоди в тому, що нині вкрай важливо вести спільний моніторинг впливу нового митного законодавства на роботу бізнесу, здійснити якісну імплементацію Митного кодексу, а також завершити формування підзаконної бази, яка б сприяла ефективному пристосуванню бізнесу і самих митників до нових правил взаємодії.

Держмитслужба заявила про готовність спільно з громадськими бізнес-організаціями й асоціаціями бізнесу підготувати лист опитування для проведення анкетування суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності стосовно результатів запровадження нового Митного кодексу України. Це опитування дасть підприємцям можливість висловити свою оцінку впливу Кодексу на ведення підприємницької діяльності. УСПП має намір приєднатися до цієї роботи, вести моніторинг впливу нового митного законодавства на діяльність представників реального сектору (*Офіційний сайт УСПП (<http://www.uspp.org.ua/news/2663.noviy-mitniy-kodeks-otrimav-visoku-ocinku-biznesu.htm>). – 2012. – 15.06*).

Украинско-турецкие отношения: перспективы для развития

Президент Украины В. Янукович 5 июня принял участие в заседании Регионального саммита Всемирного экономического форума (ВЭФ), проходившем в Стамбуле. Как информируют СМИ, во время выступления на пленарном заседании саммита на тему: «Будущее европейской интеграции» В. Янукович подчеркнул, что Украина должна быть и станет надежным мостом, соединяющим страны Европы и Россию. И она готова работать для создания всех условий, необходимых, чтобы обеспечить эффективное движение товаров и финансов. «Мы не должны создавать никаких проблем, наоборот, мы должны создавать условия для движения товаров, финансов и т. д.», – сказал В. Янукович, особо отметив, что Украина – экономически развитая страна, сотрудничество с которой выгодно и Европе, и России (www.bagnet.org, 5.06.2012 г.).

Президент отметил, что Украина внимательно изучает работу Таможенного союза. И сегодня, по его словам, Украина должна думать, как строить отношения с этим новым экономическим объединением, поскольку на его страны-участницы приходится 30 % товарооборота нашего государства. «Мы не изменяем свои приоритеты, мы присматриваемся», – подчеркнул В. Янукович.

Вместе с тем Президент Украины отметил, что Украина воспользуется паузой в отношениях с Евросоюзом и будет строить Европу внутри страны. «Расширение – это перспектива. Мы за то, чтобы была перспектива и у Европы, и у Украины. Мы воспользуемся этой паузой и будем строить Европу в Украине», – заявил В. Янукович.

При этом глава Украинского государства подчеркнул, что в Украине понимают, что евроинтеграция – это не просто вступление в элитный клуб. «Прежде всего, это домашнее задание и мы хорошо понимаем, что от Украины многое зависит», – заявил В. Янукович.

Кроме того, он отметил, что в Украине также понимают, что решения о расширении ЕС затормозилось не только для Украины, а и, например, для Турции: «По нашему мнению, это ошибочное решение, хотя пауза, которая сейчас есть, возможно, она пойдет на пользу и Украине, и Европе».

Говоря о том, что Украина будет строить Европу внутри страны, В. Янукович уточнил, что речь идет о тех правилах, которые были бы привлекательными для партнеров Украины в мире. «Мы хорошо понимаем, что только инновационно- инвестиционная модель развития Украины даст нам перспективу и возможность поднимать уровень экономики, а значит и уровень жизни людей и сокращать расстояние между богатыми и бедными», – заявил Президент.

Также, в ходе своего выступления на саммите экономического форума в Стамбуле В. Янукович сообщил, что реформы, которые были инициированы в Украине властью страны, уже принесли первые позитивные результаты. По словам Президента, проводимые в Украине реформы уже сказались на росте украинской экономики, и это несмотря на непростую экономическую ситуацию во всем мире. При этом В. Янукович напомнил, что власть Украины еще в 2010 г. начала проведение реформ, которые большей частью касались именно сферы экономики. Важными моментами в этом направлении было принятие Таможенного и Налогового кодексов. Также был преодолен дефицит бюджета, который в 2012 г. уже составляет 2,5 % (www.ura-inform.com, 5.06.2012 г.).

Более того, для Украины важно внедрять инвестиционно-инновационную модель развития страны, которая бы могла обеспечить для украинцев достойный уровень жизни. Также эта модель обеспечит рост экономики страны, добавил В. Янукович.

Кроме того, Президент Украины в ходе своего выступления на пленарном заседании Регионального саммита обратил внимание на то, что обеспечение социальной справедливости – один из важных аспектов государственной политики Украины. «Есть понимание того, что должна быть социальная справедливость», – сказал Президент, отметив важность сокращения разрыва между богатыми и бедными. Сегодня, подчеркнул он, власть прилагает все усилия, чтобы не снижать социальные стандарты для граждан Украины, сообщает пресс-служба главы государства.

В. Янукович также подчеркнул, что одной из важных задач в контексте реформирования страны было преодоление значительной разницы в размерах пенсий (www.edinaya-odessa.org, 6.06.2012 г.).

СМИ информируют, что в рамках рабочего визита Президента Украины в Турцию прошла встреча В. Януковича с премьер-министром Турецкой Республики Реджепом Тайипом Эрдоганом. В ходе встречи были затронуты вопросы двустороннего сотрудничества стран. В частности, стороны обсудили последующие шаги в деятельности Стратегического совета высокого уровня между Украиной и Турцией, обмен визитами на высоком уровне, сотрудничество в энергосфере.

Также в Стамбуле состоялась встреча Президента Украины с исполнительным председателем Всемирного экономического форума К. Швабом, в ходе которой была достигнута договоренность о создании Группы экспертов по вопросам будущего развития Украины в рамках Совета по формированию глобальной повестки дня ВЭФ.

«В группу войдут правительственные чиновники, представители бизнеса, научных кругов и гражданского общества, которые сосредоточатся на вопросах развития Украины. Специалисты будут изучать опыт и ход реализации нашим государством реформ в экономике и социальной сфере», – отметили в пресс-службе Президента Украины.

Как ожидается, эксперты будут разрабатывать рекомендации и предложения по укреплению глобальных, политических, экономических и

социальных позиций Украины. Кроме того, они будут заниматься проработкой таких вопросов, как позиции Украины в Европе, демократия, права человека и энергетическая безопасность (<http://nbnews.com.ua>, 5.06.2012 г.).

Пока что эксперты не достаточно активно комментируют визит В. Януковича в Стамбул. Вместе с тем, по мнению газеты «Сегодня», пока отношения Украины с Евросоюзом поставлены на паузу, а возобновление переговоров с Россией ожидается 12 июля, В. Янукович отработывает альтернативные международные варианты. Всемирный экономический форум важен для региона, но, по мнению издания, он был лишь поводом для очередной встречи Президента Украины с турецким премьером Реджепом Эрдоганом, в руках которого – ключ к альтернативным российскому маршрутам поставки газа в Украину (www.segodnya.ua, 6.06.2012 г.).

Издание пишет: «На сегодня уже понятно: самый быстрый вариант хотя бы частичной диверсификации газовых поставок – постройка на Черноморском побережье терминала для приема сжиженного газа. Проектные работы там уже ведутся и есть планы получить первый газ оттуда в 2014 г. Больше того, есть и газ – у Катара сорвался серьезный контракт и образовались излишки в размере 16 млрд куб. Остается вопрос: как доставить этот газ к нам. Вопрос настолько серьезный, что, пока он не решится, в строительство терминала ни один инвестор деньги не вложит».

Выглядит все просто: есть турецкие проливы Босфор и Дарданеллы, через которые любые коммерческие суда могут идти без ограничений. Однако турецкие власти сохраняют контроль за очередностью прохождения судов через проливы, что оставляет вопрос о надежности и стабильности поставок газа в Украину танкерами открытым. Как отмечает издание, танкеры с нефтью и газом турки не любят: они длинные и требуют особой осторожности при проходе через Босфор с его семью резкими поворотами, они везут опасные грузы. Потому уговорить Эрдогана дать зеленый свет украинским танкерам непросто. Во время последней встречи в декабре 2011 г. В. Януковичу это не удалось.

Другой вариант – реализация проекта Трансанатолийского газопровода. Турция и Азербайджан вот-вот договорятся о создании консорциума по прокладке трубы от азербайджанской границы через всю Турцию. Как сказал посол Украины в Турции С. Корсунский, Киев заявил, что готов войти в долю в консорциуме, предложив и трубы, и оборудование, что может заинтересовать турецкую сторону.

«Интересно и нам, – пишет издание, – будущий газопровод должен дотянуться до трубы, по которой сейчас через Украину идет в Турцию российский газ. То есть в будущем уже азербайджанский газ может пойти по этой трубе в Украину. Но есть загвоздка: у Азербайджана газа немного, и нужно подключать Туркмению. А у нее много газа, но доставить никак – нужна труба из Туркмении в Азербайджан по дну Каспийского моря, проложить которую не дает Россия. Но участники «заговора» остаются оптимистами. По словам С. Корсунского, в этом году договоренности станут

реальністю, що підтолкне Анкару к позитивному рішенняу по нашим танкерам».

Относно проходя через Босфор танкероу с сжиженным газом из Катара, и нового газопровода, который Турция собирается строить вместе с Азербайджаном, посол Украины в Турции С. Корсунский пояснил: «Почему для нас это важно? Потому что маршрут этого газа, который будет проходить с Азербайджана на кордон Турции и Болгарии, четко пересекается с маршрутом, то есть, физически пересекается с трубой, по которой сейчас газ идет с Украины в Турцию. Есть возможность реверса такой трубы» (<http://podrobnosti.ua>, 5.06.2012 г.).

С достаточной вероятностью можно предположить, что прогресс в отношениях между Украиной и Турцией может иметь свою дальнейшую перспективу. На данном этапе имеет место совпадение ряда важных интересов для каждой из сторон. Украина заинтересована в закреплении на внутритурецком рынке, в развитии перспектив, связанных с альтернативным обеспечением энергоресурсами. Турция также заинтересована в продвижении на внутривукраинский рынок и, используя его как плацдарм, в дальнейшем проникновении на рынки СНГ. И одна, и другая сторона наталкиваются на ощутимые проблемы вхождения в Евросоюз. И, помимо этого, укрепление сотрудничества с Украиной для Турции является важнейшим фактором в реализации своего позиционирования в качестве регионального лидера в Причерноморье.

ПИТАННЯ ЗАКОНОТВОРЕННЯ

14.06.2012

Офіційний веб-сайт ВРУ

<http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2399-17>

Документ 2399-17, чинний, остання версія – Прийняття від 01.07.2010

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про внесення змін до Закону України

**«Про основні засади державного нагляду
(контролю) у сфері господарської діяльності»**

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, № 38, ст. 510)

Верховна Рада України постановляє:

І. Внести до Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» (877–16) (Відомості Верховної Ради України, 2007 р., № 29, ст. 389) такі зміни:

- 1) в абзаці другому статті 1 слова «інших органів» виключити;
- 2) статтю 3 доповнити абзацом чотирнадцятим такого змісту:

«наявності одного органу державного нагляду (контролю) у складі центрального органу виконавчої влади»;

3) в абзаці другому частини другої статті 5 слова «для життєдіяльності» виключити;

4) частину першу статті 6 після абзацу шостого доповнити новим абзацом такого змісту:

«настання аварії, смерті потерпілого внаслідок нещасного випадку або професійного захворювання, що було пов'язано з діяльністю суб'єкта господарювання».

У зв'язку з цим абзац сьомий вважати абзацом восьмим;

5) у пункті 3 статті 22 «Прикінцеві положення» слова «у встановлений цим Законом строк» виключити.

II. Прикінцеві положення

1. Цей Закон набирає чинності через три місяці з дня його опублікування.

2. Кабінету Міністрів України у тримісячний строк з дня опублікування цього Закону:

- подати на розгляд Верховної Ради України пропозиції щодо приведення законів України у відповідність із цим Законом;
- привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;
- забезпечити приведення міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом.

Президент України В. ЯНУКОВИЧ

м. Київ, 1 липня 2010 року

№ 2399-VI

***

17.05.2012

Офіційний веб-сайт ВРУ

<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4719-17/ed20120613>

Верховна Рада України; Закон від 17.05.2012 № 4719-VI

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про внесення змін до деяких законів України щодо приведення їх у відповідність із Законом України «Про соціальний діалог в Україні»

Верховна Рада України постановляє:

I. Внести зміни до таких законів України:

...11. У Законі України «Про організації роботодавців» (Відомості Верховної Ради України, 2001 р., № 32, ст. 171; 2010 р., № 37, ст. 496):

1) у частині другій статті 5:

в абзаці шостому слова «регіональних і галузевих угод» замінити словами «галузевих (міжгалузевих) і територіальних угод»;

в абзаці сьомому слова «регіональними чи галузевими угодами» замінити словами «галузевими (міжгалузевими) і територіальними угодами»;

в абзаці восьмому слова «регіональними та галузевими угодами» замінити словами «галузевими (міжгалузевими) і територіальними угодами»;

2) у статті 15:

у частині першій слова «у сфері регулювання соціально-трудоових та економічних відносин» замінити словами «з питань формування та реалізації державної соціальної та економічної політики, регулювання трудових, соціальних, економічних відносин»;

частину третю викласти в такій редакції:

«Проекти законів з питань формування та реалізації державної соціальної та економічної політики, регулювання трудових, соціальних, економічних відносин подаються відповідними центральними органами виконавчої влади з урахуванням пропозицій всеукраїнських об'єднань організацій роботодавців»;

3) у статті 16:

після частини третьої доповнити новою частиною такого змісту:

«У колективних переговорах з укладення угод на національному, галузевому і територіальному рівні беруть участь організації роботодавців та/або об'єднання організацій роботодавців, що діють на відповідному рівні, які відповідають критеріям репрезентативності, визначеним Законом України «Про соціальний діалог в Україні».

У зв'язку з цим частини четверту і п'яту вважати відповідно частинами п'ятою і шостою;

частину п'яту викласти в такій редакції:

«Якщо на одному рівні діють декілька репрезентативних організацій роботодавців, їх об'єднань, для ведення колективних переговорів і укладення угод вони повинні утворити спільний представницький орган, який діє від їх імені»;

доповнити частиною сьомою такого змісту:

«Організації роботодавців та їх об'єднання, що не відповідають критеріям репрезентативності, визначеним Законом України «Про соціальний діалог в Україні», за рішенням своїх виборних органів можуть надавати повноваження з представництва своїх інтересів під час ведення колективних переговорів і укладення угод репрезентативним організаціям роботодавців або репрезентативним об'єднанням організацій роботодавців, що діють на відповідному рівні. Надання повноважень оформлюється письмово»;

4) статті 17–19 викласти в такій редакції:

«Стаття 17. Участь організацій роботодавців та їх об'єднань у соціальному діалозі

Метою участі організацій роботодавців та їх об'єднань у соціальному діалозі є досягнення домовленостей, взаєморозуміння між сторонами соціального діалогу щодо формування та реалізації державної соціальної,

економічної політики, регулювання трудових, соціальних, економічних відносин.

Організації роботодавців та їх об'єднання беруть участь у соціальному діалозі, роботі органів соціального діалогу в порядку і на умовах, визначених законодавством, угодами на національному, галузевому і територіальному рівні.

Організації роботодавців, їх об'єднання, що не відповідають критеріям репрезентативності, визначеним Законом України «Про соціальний діалог в Україні», за рішенням своїх виборних органів можуть надавати повноваження з представництва своїх інтересів репрезентативним організаціям роботодавців або репрезентативним об'єднанням організацій роботодавців, що діють на відповідному рівні.

Стаття 18. Участь організацій роботодавців та їх об'єднань у формуванні та реалізації державної політики зайнятості населення

Організації роботодавців та їх об'єднання беруть участь у формуванні та реалізації державної політики зайнятості населення.

Організації роботодавців та їх об'єднання, які підтвердили свою репрезентативність на відповідному рівні, на паритетних засадах з професійними спілками, їх об'єднаннями, які підтвердили свою репрезентативність на відповідному рівні, органами державної влади та органами місцевого самоврядування беруть участь у створенні та діяльності координаційних комітетів сприяння зайнятості населення на відповідному рівні.

Стаття 19. Участь організацій роботодавців та їх об'єднань в управлінні фондами загальнообов'язкового державного соціального страхування та нагляді за їх діяльністю

Організації роботодавців та їх об'єднання на паритетних засадах беруть участь в управлінні фондами загальнообов'язкового державного соціального страхування та нагляді за їх діяльністю відповідно до закону.

До складу правлінь та наглядових рад фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування представники роботодавців обираються (делегуються) репрезентативними на відповідному рівні організаціями роботодавців та їх об'єднаннями»...

Президент України В. ЯНУКОВИЧ

м. Київ

17 травня 2012 року

№ 4719-VI

***

15.06.2012

Урядовий портал
<http://www.kmu.gov.ua>

Прес-служба Державної митної служби

Митники та бізнесмени обговорили перші результати впровадження нового Митного кодексу

Митники запросили представників бізнесу та експертів, щоб спільно обговорити перші результати впровадження нового Митного кодексу України. В засіданні круглого столу, організованого Держмитслужбою, взяли участь керівники профільного парламентського комітету, Європейської Бізнес Асоціації, Американської Торгівельної Палати, Громадської Ради при Держмитслужбі, галузевих асоціацій та об'єднань.

«Сьогодні ми пропонуємо почути один одного в режимі рівноправного діалогу – за круглим столом – та узгодити позиції стосовно подальшого удосконалення Митного кодексу. Ми сподіваємось спільно з вами неупереджено оцінити перші практичні результати роботи митниць в нових умовах. Подивитися з точки зору бізнесу, що ж змінилося після 1 червня», – сказав Голова Держмитслужби Ігор Калетнік, відкриваючи засідання «круглого столу».

Вже перші кроки впровадження нового Митного кодексу засвідчили, що він позитивно сприймається як в українському суспільстві, так і міжнародними організаціями. Про це заявив голова Комітету з питань фінансів, банківської діяльності, податкової та митної політики Віталій Хомутич під час засідання.

«Це є сигналом, що реформуючи митне законодавство, ми рухаємося у правильному напрямі», – підкреслив він. Проте, на думку народного депутата, найголовнішою буде оцінка з боку бізнесу, який з 1 червня працює за новими митними правилами.

Голова Держмитслужби відзначив, що новації Митного кодексу вже сприяли активізації зовнішньоекономічної діяльності бізнесу. Про позитивні зміни свідчать показники перших двох тижнів роботи в умовах дії нового митного законодавства.

За результатами роботи протягом перших 12 днів червня порівняно з травнем у три рази зменшилася кількість рішень про коригування митної вартості, оформлених в середньому за календарний день.

Якщо в травні в середньому приймалося 200 таких рішень за один календарний день, то в червні – лише 70.

Відмічається активізація ділової активності. Свідченням цього є те, що, в червні вже звернулись щодо обліку у митних органах 272 нових суб'єкти ЗЕД.

Завдяки новації Кодексу, яка надала можливість суб'єкту оформлюватися в будь-якому зручному йому місці, в червні питома вага таких оформлень при імпорті зросла порівняно з травнем у півтора рази з 9 до 14 %. З 1 по 12 червня здійснили митне оформлення імпорту поза митницею обліку 982 суб'єкти із майже 7 тисяч.

Про активізацію зовнішньоекономічної активності свідчить зростання за 12 днів червня фізичних обсягів ввезення товарів на 20 % порівняно з кінцем травня. Станом на 12 червня було оформлено 2,2 мільйони тонн товарів, а з початку червня всього було оформлено імпорту товарів на суму 2,2 мільярди доларів. З них 82,3 % товарів оформлено за першим методом.

Цей метод відповідно до статті 57 нового Митного кодексу передбачається як основний метод визначення митної вартості імпортованих товарів.

Новий Кодекс законодавчо закріпив часові нормативи митного оформлення на рівні 4-х годин. У червні тривалість митного оформлення в митницях України склала менше 2 годин при оформленні імпорту та трохи більше 40 хвилин при експорті.

Ганна Дерев'янка зазначила, що бізнес бачить проєвропейський підхід у багатьох нормах Митного кодексу.

Ігор Калетнік розповів, що наразі Держмитслужба спільно з Американською Торгівельною Палатою в Україні та Європейською Бізнес Асоціацією готує лист опитування для проведення анкетування суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності стосовно результатів запровадження нового Митного кодексу України.

Це опитування дасть бізнесу можливість висловити свою оцінку впливу Кодексу на ведення підприємницької діяльності. Голова Держмитслужби запропонував усім присутнім приєднатися до проведення цього дослідження. Офіційні запрошення до цієї роботи вже направлені Держмитслужбою.

***

07.05.2012

Урядовий портал
<http://www.kmu.gov.ua>

Департамент інформації та комунікацій
з громадськістю Секретаріату КМУ

Кабінет Міністрів 7 травня 2012 року схвалив законопроект, який врегулює, зокрема, питання отримання інформації: «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про інформацію» (у новій редакції) та Закону України «Про доступ до публічної інформації».

Проект закону розроблено з метою приведення деяких законодавчих актів України у відповідність із законами України «Про інформацію» та «Про доступ до публічної інформації». Документом, зокрема, пропонується внести зміни до Кодексу України про адміністративні порушення, Кримінального кодексу України, Цивільного кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та до 53 законів. Документ пройшов широке громадське обговорення, зокрема під час засідання круглих столів, громадських презентацій, на засіданні колегії та громадської ради Держкомтелерадіо.

Законопроект, окрім іншого, передбачає відповідальність за неоприлюднення інформації, неправомірне обмеження доступу до неї, незаконну відмову у прийнятті та розгляді запитів на інформацію.

Також документом унормовано питання оприлюднення та надання інформації правоохоронними структурами, зокрема міліцією, прокуратурою, державними органами приватизації тощо.

Законопроектом розширено і перелік випадків, коли журналісти не несуть відповідальності за оприлюднені відомості, у тому числі якщо вони є дослівним відтворенням публічних виступів або повідомлень суб'єктів владних повноважень, фізичних та юридичних осіб.

***

12.06. 2012

*Національна комісія з цінних паперів
та фондового ринку
<http://www.ssmsc.gov.ua>*

НКЦПФР (Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку) схвалила Концепцію консолідованого нагляду за діяльністю учасників небанківських фінансових груп на черговому засіданні регулятора, яке відбулося 7 червня 2012 року.

«Розроблена Концепція має встановити основні методи та заходи, які будуть використовуватись регулятором, небанківськими фінансовими групами та їх відповідальними особами задля мінімізації ризиків діяльності учасників фінансового сектору економіки України», – пояснив Костянтин Кривенко, Член НКЦПФР.

Першими етапами впровадження Концепції, за словами пана Кривенко, є розробка Комісією вимог стосовно порядку визначення та призначення уповноваженої особи небанківської фінансової групи. Крім того, передбачається встановити порядки подання необхідної звітності та інформації про діяльність небанківської фінансової групи та встановлення вимог до запровадження уповноваженою особою цієї групи внутрішньо групових систем обліку, аудиту, контролю, інформаційних систем діяльності учасників групи, а також мінімізації ризиків їх діяльності тощо. Зокрема, планується розробка рекомендацій, що покликані удосконалити систему корпоративного управління та управління ризиками таких учасників.

В тому числі, регулятор передбачає, що концепція дасть можливість створити у небанківських фінансових групах адекватні особливості правовідносин облікових процедур та інформаційні системи, що необхідні для забезпечення виконання вимог консолідованого та субконсолідованого нагляду, удосконалити вимоги стосовно регулятивного капіталу таких груп та їх окремих учасників.

Загалом, розроблена концепція дозволить мінімізувати ризики провадження професійної діяльності на фондовому ринку особами, які є учасниками небанківських фінансових груп разом з підвищенням якості захисту прав та законних інтересів інвесторів та контрагентів таких осіб.

Послуги системи корпоративної безпеки Українського союзу промисловців і підприємців щодо захисту безпеки підприємства

Керівнику підприємства

Начальнику служби безпеки підприємства

Український союз промисловців і підприємців має можливість надавати допомогу своїм членам у сфері безпеки підприємництва.

Пропонуємо Вам перелік деяких послуг, які можуть бути надані у разі необхідності, будь-якому підприємству при його зверненні до керівництва УСПП.

Більш детальну інформацію щодо повного переліку послуг з безпеки можна отримати:

01001, м. Київ, вул. Хрещатик, 34, УСПП, кім. 309.

Телефон/факс – (044) 278–18–58

1. У сфері організаційно–правової безпеки:

1. Аналіз документів стосовно ситуації, що склалася навколо безпеки підприємства, висновки та пропозиції щодо захисту економічних інтересів підприємства.

2. Юридичні консультації з усіх галузей права, розробка юридичних документів.

3. Комплексне правове обслуговування підприємницької діяльності.

4. Участь (представництво) у судовому захисті підприємства на усіх рівнях, в т. ч. у Верховному Суді України.

5. Представництво і захист інтересів платників податків в органах Державної податкової служби та судових органах.

6. Реєстрація підприємств усіх форм власності, змін в установчих документах.

7. Ведення справ в Антимонопольному комітеті України.

8. Допомога при банкрутстві спільно з арбітражним керуючим.

9. Супровід виконавчого провадження в органах Державної виконавчої служби.

10. Правовий захист юридичних та фізичних осіб резидентів України за кордоном.

2. У сфері фінансово–економічної безпеки:

1. Оцінка економічного становища служби безпеки підприємства.

2. Бухгалтерський аудит, оптимізація витрат на службу безпеки підприємства.
3. Перевірка платоспроможності партнерів.
4. Протидія економічному шпигунству.
5. Конкурентна розвідка.
6. Розробка переліку відомостей, що становлять комерційну тайну.

3. У сфері управлінської безпеки:

1. Управління в кризових ситуаціях.
2. Бізнес–планування, корпоративний аудит, виявлення недоліків корпоративного управління.
3. Кадровий аудит (перевірка благонадійності і лояльності персоналу, оцінка морально–психологічного клімату, допомога в проведенні службових розслідувань по фактам правопорушень та зловживань).
4. Реструктуризація та оптимізація підприємства.
5. Допомога в організації власної служби безпеки на підприємстві, підбір кадрів СБ.

4. У сфері інформаційно–аналітичної безпеки:

1. Інформаційні довідки на юридичних осіб:

- установочні дані на компанію;
- відомості про банки, де компанія має рахунки;
- наявність нерухомості та інших активів компанії.

2. Перевірка працівників та кандидатів при прийомі на роботу:

- перевірка достовірності паспортних даних;
- перевірка на судимість чи об’яву у розшук;
- перевірка на зв’язки з кримінальними елементами, угрупованнями;
- підтвердження статусу засновника чи керівника юридичної особи;
- перевірка достовірності записів у трудовій книжці.

3. Надання інформаційно–аналітичних довідок визначеної тематики:

- рейтинги компаній; порівняльні таблиці показників виробництва;
- будівельні групи, перспективи об’єднань та розпаду будівельних груп;
- платежоспроможність будівельних компаній;
- перевірка достовірності заявлених контрагентами позицій на ринку;
- оцінка надійності підприємства по виконанню договорів;
- оцінка якості товарів та послуг контрагентів;
- виявлення негативних аспектів ділової репутації компанії.

4. Надання інформаційно–аналітичних оглядів щодо насиченості ринків певними видами товарів чи послуг.

5. Позиціонування підприємства (компанії) на ринку товарів (послуг)

6. Збір і аналіз інформації по потенційним партнерам та підприємствам–конкурентам

7. **Маркетингові дослідження**, визначення загроз та ризиків на ринках товарів чи послуг.

8. Бенчмаркінг: **вивчення товарів (послуг) конкурентів**, прийомів і методів їх роботи на ринку.

9. **Мониторінг періодики**, в т. ч. російської:

1) тематична підборка матеріалів;

2) підборка матеріалів по підприємствам.

5. У сфері технічної безпеки:

1. Розробка концепції технічної безпеки підприємства (об'єкта).

2. Підготовка проектної документації та узгодження проекту.

3. Монтаж охоронного (протипожежного) обладнання, пуско-налагоджувальні роботи та введення систем в експлуатацію, технічне обслуговування і ремонт технічних систем.

4. Системи охоронної сигналізації, охорона будівель та периметру території, зовнішній та внутрішній контроль доступу на територію та до приміщень і окремих кімнат.

5. Пожежна сигналізація, системи автоматичного пожежегасіння (водяні, пінні, газові, порошкові, аерозольні) вітчизняного та іноземного виробництва; системи оповіщення про пожежу.

6. Перевірка об'єктів (приміщень) на наявність несанкціонованих технічних пристроїв аудіо– та відеоспостереження.

7. Системи охоронного аудіо– та відеоспостереження (цифрові системи перегляду, запису та відтворення відеоінформації).

8. Системи санкціонованого доступу і автоматизованого обліку робочого часу (турнікети, автоконтролери, зчитувачі, електромеханічні замки, доводчики).

6. У сфері фізичної безпеки:

1. Розробка концепції особистої охорони чи охорони об'єкту, консультації щодо вибору сил та засобів фізичної охорони.

2. Особиста охорона, супровід тілоохоронцями, в тому числі за кордоном.

3. Охорона об'єктів (приміщень) усіх видів (офіси, склади, магазини, виробництво, житло).

4. Супровід вантажів по території України та за кордоном.

5. VIP-охорона.

6. Централізована охорона об'єктів.

7. Охорона собаками.

7. У захисті від протиправного захоплення або недружнього поглинання («антирейдерство»):

1. Упереджувальний захист від захоплення чи поглинання.

2. Аналіз потенційних загроз, конкурентна аналітика.

3. Юридичні допомога та консультації в процесі захоплення підприємства.

4. Досудове врегулювання корпоративного конфлікту (медиація).

5. Представництво в судовому захисті.

6. Реструктуризація підприємства.

7. Посилення охорони об'єктів (приміщень) та осіб.

8. Підготовка та проведення контрзаходів.

8. У сфері енергетичної безпеки:

1. Незалежна експертиза проблем підприємства у сфері енергозабезпечення та енергоспоживання (енерготехнологічне обстеження).

2. **Зовнішній (виїзний) енергоаудит підприємства** (по видам паливно-енергетичних ресурсів або по енергооб'єктам).

3. Оцінка потенціалу енергозбереження на підприємстві (енергооб'єкті).

4. Розробка та участь у впровадженні програм технічного переоснащення підприємства.

5. Моніторинг енергоспоживання після впровадження енергозберігаючих заходів.

6. **Розробка енергоефективних заходів та бізнес-пропозицій з енергозбереження.**

7. **Навчання**, підвищення кваліфікації та **атестація посадових осіб** з питань енергозбереження (ст. 7 ЗУ «Про енергозбереження»).

8. Розробка та супровід впровадження Системи енергетичного менеджменту (СЕМ).

9. Проведення спеціалізованих конференцій, виставок, семінарів та консультацій.

9. У сфері інтелектуальної безпеки:

1. Оцінка ступеня інтелектуальної безпеки підприємства (установи).

2. **Аудит об'єктів інтелектуальної власності** та їх використання в діяльності підприємства.

3. Створення системи точок контролю за діяльністю працівників підприємства з об'єктами інтелектуальної власності та інформацією про них.

4. **Виявлення можливих загроз створенню, існуванню та зберіганню об'єктів інтелектуальної власності** та інформації про них на підприємстві.

5. Моніторинг ступеня інтелектуальної розробки напрямків, за якими здійснює свою діяльність підприємство.

6. **Допомога в підготовці та оформленні документів для проведення державної реєстрації об'єктів інтелектуальної власності.**

10. У сфері підготовки фахівців у галузі безпеки підприємництва:

1. **Підготовка фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем «магістр»** за спеціальністю «Управління фінансово-економічною безпекою» (диплом державного зразку).

2. **Підвищення кваліфікації** фахівців в галузі безпеки за програмами:
  - начальник СБ;
  - керівник охоронного підприємства;
  - головний фахівець з майнової та особистої безпеки.
3. **Курсова підготовка** за програмами:
  - менеджер безпеки підприємства;
  - менеджер з організації конкурентної розвідки;
  - менеджер з безпеки банківських установ;
  - менеджер з організації комерційної таємниці.
4. **Друга вища освіта** за спеціалізацією «Менеджмент безпеки підприємства» (диплом державного зразку).

11. У сфері захисту конфіденційної інформації:

1. **Надання комплексної послуги** із захисту конфіденційної мовної та електронної інформації.
2. Надання послуг **стаціонарного телефонного конфіденційного зв'язку**. Створення корпоративної захищеної мережі телефонного зв'язку.
3. Надання послуг **конфіденційного стільникового зв'язку**.
4. Надання послуг **транспортної мережі СІТС Національної системи конфіденційного зв'язку** (розгалужена оптико–волоконна мережа в м. Києві, захищена транспортна мережа передачі конфіденційної інформації).
5. **Будівництво відомчих та корпоративних телекомунікаційних мереж**.
6. **Робота в мережі Інтернет через Захищений вузол** Інтернет–доступу Національної системи конфіденційного зв'язку.
7. Хостінг, колокейшен – **розміщення** та **гарантований захист WEB–серверів** замовника **на захищеному вузлі Internet**–доступу ДП «Українські спеціальні системи».
8. Надання послуг **захищеного документообігу**.
9. Надання послуг **електронного цифрового підпису**.

12. У сфері захисту проти терористичних актів:

1. Розробка концепції захисту від підпалів та підривів.
2. Розробка проекту системи захисту з використанням новітніх технологій та сучасного швейцарського обладнання.
3. Лекції та консультації по сучасним розробкам у сфері нескортальної зброї, захисту від терористичних атак та ліквідації їх наслідків, в тому числі по звільненню заручників.
4. Незалежна експертиза підпалів та підривів, включаючи терористичні та диверсійні (*Інформація Департаменту з корпоративної безпеки УСПП*).

2. ПОДАТКОВИЙ КОДЕКС В ДІЇ

*Налого – это цена, которую мы платим
за возможность жить в цивилизованном обществе.
Оливер Уэнделл Холмс-старший*

Податківці міняють філософію своєї роботи

1 липня 2012 року набрав чинності Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо удосконалення деяких податкових норм», прийнятий українським парламентом в травні цього року. Цей документ спрямований на врегулювання багатьох спірних, часто недосконалих норм Податкового кодексу України, та є другим комплексним законом, яким вносяться зміни у діюче податкове законодавство нашої держави.

Даний Закон, у якому враховано значну кількість пропозицій УСПП, Економічної ради громадських об'єднань і галузевий асоціацій бізнесу, врегулював багато спірних питань, які стримували розвиток підприємництва та погіршували інвестиційний клімат в Україні. Це, перш за все, стосується обмеження в праві суб'єктів господарювання на реєстрацію платниками податку на додану вартість. З 1 липня цього року знято обмеження на добровільну реєстрацію осіб платниками ПДВ, а також врегульовано питання щодо надання права на реєстрацію платників єдиного податку – фізичних осіб платниками ПДВ у разі відповідної зміни ставки єдиного податку з 5 % на 3 %.

Крім цього, знято питання щодо визначення бази оподаткування для платників ПДВ, які здійснюють постачання імпортованих товарів, надано право на відновлення податкового кредиту у разі зміни напрямку використання товарів, послуг (з невиробничого використання у використанні в оподатковуваних операціях), врегульовані деякі інші питання, що стосуються використання товарів та послуг в неоподатковуваних операціях тощо.

З цього місяця підприємці зможуть користуватися електронними податковими накладними. Термін їх реєстрації в Єдиному реєстрі відтепер скорочено з 20 до 15 календарних днів, а порядок оподаткування операцій в іноземній валюті в частині купівлі-продажу іноземної валюти приведений до правил бухгалтерського обліку.

Цим Законом також здійснена спроба врегулювати питання врахування у складі витрат податкових збитків минулих років, в тому числі тих, що виникли станом на 1 січня 2011 року. В якості компромісу, податковою запроваджений порядок поступового (кожного року по 25 %) перенесення податкових збитків, що утворилися станом на 1 січня 2012 року.

За інформацією УСПП, Державна податкова служба України налаштована на подальше вдосконалення умов діяльності бізнесу. Днями, зокрема, має бути затверджено відповідними наказами голови ДПС України

більше двадцяти узагальнюючих податкових консультацій. Ними, на користь платників податків, будуть врегульовані такі проблемні питання як:

- врахування у складі витрат II-IV кварталів 2011 року податкових збитків 2010 року;

- врахування у складі витрат вартості ТМЦ та цінних паперів, внесених до статутного капіталу емітента цінних паперів;

- не включення в базу оподаткування ПДВ господарських санкцій (штрафів, пені, неустойки, інфляційних виплат та 3 % річних), передбачених господарським та цивільним законодавством;

- визначення порядку оподаткування ПДВ транспортно-експедиторської діяльності;

- оподаткування курсових різниць, що виникли внаслідок здійснення до 1 липня 2012 року операцій з купівлі-продажу іноземної валюти;

- врахування питань, пов'язаних з оподаткуванням діяльності, не передбаченої статутом, спільної діяльності без створення юридичної особи, операцій з безоплатної передачі товарів (робіт, послуг), зі списання безнадійної кредиторської заборгованості;

- інші питання оподаткування єдиним податком, ПДВ, податком на прибуток та податком на доходи фізичних осіб тощо.

Такі кроки, на думку УСПП, є демонстрацією практичної реалізації органами ДПС нової філософії у сфері взаємовідносин між платниками податків, яка направлена на дерегуляцію бізнесу, зниження фіскального, силового тиску на реальний сектор, обмеження втручання держави у підприємницьку діяльність (*Офіційний сайт УСПП (<http://www.uspp.org.ua/news/2687.podatktivci-minyayut-filosofiyu-svoi-roboti.htm>). – 2012. – 04.07*).

* * *

07.06.2012

**Офіційне Інтернет-представництво
Президента України**

Питання автоматичного відшкодування ПДВ в Україні практично вирішене. Про це **Президент України Віктор Янукович** сказав на засіданні Ради вітчизняних та іноземних інвесторів.

Він наголосив, що платники податків, які відповідають встановленим податковою службою критеріям, не мають жодних проблем з автоматичним відшкодуванням ПДВ.

Президент звернув окрему увагу на те, що врегулюванню цього питання суттєво сприяло прийняття Податкового кодексу. «Ми розуміли, що цей документ не піде на підняття рейтингу влади, але ми це зробили, щоб держава рухалася вперед, щоб були встановлені стабільні правила оподаткування», – підкреслив він.

Глава держави також подякував представникам бізнесу, які брали участь у підготовці Податкового кодексу.

* * *

15.06.2012

Урядовий портал
<http://www.kmu.gov.ua>

Прес-служба Державної податкової служби

Понад 1млн. спрощенців отримали нові Свідоцтва платника єдиного податку. Про це заявив **Голова ДПС України Олександр Клименко** в інтерв'ю журналістам.

Процедуру обміну свідоцтв старого зразка завершено майже стовідсотково. За оперативними даними, нові Свідоцтва платника єдиного податку отримали 1105,5 тис. підприємців-спрощенців. Це – 96,5 відсотків від загальної кількості «єдинщиків», яких по Україні нараховується 1145,8 тис. осіб.

«Процес видання свідоцтв відбувся дуже зручно, без черг, без перешкод. З тими платниками, які не встигли замінити свої свідоцтва через відпустку чи інші поважні причини, ми готові працювати індивідуально, жодних штрафів застосовуватися не буде», – наголосив Олександр Клименко.

Нагадуємо, що Свідоцтва платника єдиного податку старого зразка з 1 червня 2012 року є недійсними. Ті платники податків, які не встигли обміняти свої Свідоцтва, мають звернутися до податкових органів за новими документами.

* * *

12.06.2012

Урядовий портал
<http://www.kmu.gov.ua>

Прес-служба Державної податкової служби

Понад 96 відсотків платників ПДВ звітують «електронкою»

Зручність та доступність електронного звітування вже оцінили понад 360 тис. платників податків. У порівнянні з минулим роком їх кількість зросла практично вдвічі. Тоді таких платників було лише 195 тис. осіб. Звітність з ПДВ в електронному вигляді подають понад 96 відсотків платників.

Експерти податкової впевнені, що кількість звітувальників зростатиме і надалі. Адже переваги такого зручного та оперативного виду спілкування з податковою економить не лише кошти платникам, а й робочий час.

У той же час податкова впроваджує низку зручних електронних сервісів. Вони дають змогу в режимі «on-line» інформувати платників податків про стан розрахунків з бюджетом, наявну заборгованість, результати співставлення податкового кредиту та податкових зобов'язань в реєстрах податкових накладних і Єдиному реєстрі податкових накладних.

Такі сервіси лише збільшать зацікавленість платників у безконтактному спілкуванні з податковою.

* * *

23.05.2012

Державна податкова служба України

<http://sta.gov.ua>

Прес-служба ДПС України

Малий бізнес не перевірятимуть до кінця року

Про це заявив **Голова ДПС України Олександр Клименко** під час зустрічі з підприємцями харківського торговельного центру «Барабашово».

«Фактичні перевірки малого бізнесу не будуть проводитися до кінця 2012 року. Бізнес повинен працювати на прибутки. І у зростанні цих прибутків податкова служба дуже зацікавлена. Адже це – надходження до бюджету, робочі місця, здорова конкуренція. Нам немає жодного сенсу втручатися зайвий раз у роботу бізнесу», – наголосив керівник податкової.

Олександр Клименко запевнив підприємців, що кількість планових перевірок також буде скорочуватися. Вже у першому кварталі цього року було проведено вдвічі менше перевірок суб'єктів малого бізнесу, ніж у минулому – 1838 проти 3352 перевірок.

Мораторій на фактичні перевірки малого бізнесу триває другий рік поспіль.

* * *

17.05.2012

Державна податкова служба України

<http://sta.gov.ua>

Прес-служба ДПС України

У тренді розвитку сервісних функцій – податкова та незалежна асоціація банків підписали меморандум

Голова ДПС України Олександр Клименко та голова Ради асоціації «Незалежна асоціація банків України» Борис Тимонькін підписали Меморандум про партнерство і співпрацю.

«Податкова служба, як ніхто інший, зацікавлена у стабільній та ефективній роботі банківського сектору. Саме тому ми готові докладати усіх зусиль для розвитку фінансової системи. І ключовим аспектом нашої співпраці має стати синхронний рух у напрямі розвитку сервісних функцій для наших клієнтів-платників», – зазначив Голова ДПСУ Олександр Клименко.

За його словами, підписаний сьогодні Меморандум чітко визначає механізми цієї співпраці, які спрямовані на уникнення конфліктів інтересів, ефективне вирішення проблемних питань та запобігання правопорушень у сфері податкових відносин.

«Порядний та соціально відповідальний бізнес повинен стати нашим помічником у ліквідації неспортивних прийомів конкурентної боротьби – в першу чергу, податкових махінацій», – відзначив керівник податкової.

Він нагадав, що минулого року банки спрямували до бюджету 4,4 млрд грн, а в 2012-му вже збільшили платежі ще на 73 млн грн. При цьому рівень добровільної сплати податків зріс на 12 %.

«Ми очікуємо подальшого підвищення рівня добровільної сплати, чесного оприлюднення прибутків та припинення будь-яких спроб ухилення від оподаткування. Я вважаю, що саме банківські установи мають показати приклад не тільки фахової майстерності, але й поваги до закону та сумлінного виконання обов'язків перед державою», – підкреслив Олександр Клименко.

Додаток 1.

ДУМКА З ПРИВОДУ...

Голова ДПСУ Олександр Клименко:

«Податкова служба повністю орієнтована на потреби платників. Це успішний тренд, практика багатьох розвинених країн світу. Впевнений, що наші зусилля також приведуть до підвищення престижу податкової служби та стрімкого зростання податкової культури у суспільстві» (*Державна податкова служба України (<http://sts.gov.ua/media-tsentr/novini/59794.html>)*).

В Украине проведут инвентаризацию юридических и физических лиц-предпринимателей, которые были зарегистрированы до 1 июля 2004 года, сообщает пресс-служба Министерства юстиции.

Соответствующий приказ Минюста подписал министр юстиции Александр Лавринович.

Информацию о невключенных в Реестр субъектах комиссия будет передавать исполнительным комитетам горсоветов городов областного значения, районных в городах Киеве и Севастополе госадминистраций по местонахождению юридических лиц и по месту жительства физических лиц-предпринимателей для дальнейшего включения их госрегистраторами в Единый государственный реестр.

Информация о невключенных субъектах также будет передаваться Государственной регистрационной службе Украины (*MIGnews.com (<http://www.mignews.com.ua/ru/articles/109168.html>)*). – 2012. – 07.05).

* * *

ДПСУ: з початку року до Зведеного бюджету надійшло понад 120,2 млрд грн платежів

Це на 11,5 млрд грн, або на 10,5 відс. більше відповідного періоду минулого року.

До державного бюджету сплачено 87 млрд грн, бюджет додатково отримав 6,4 млрд грн. Надходження до місцевих бюджетів перевищили минулорічні на 5,1 млрд грн (+18,1 відс.) та склали 33,2 млрд. гривень.

За 5 місяців 2012 року до загального фонду державного бюджету зібрано 83,3 млрд грн платежів, що контролюються Державною податковою службою. Це на 7,1 відс. більше, ніж у 2011 році. Планові показники виконано на 100,6 відсотка. У січні-травні цього року бюджет додатково одержав 483,9 млн гривень.

У повному обсязі виконано завдання з податку на прибуток, акцизного податку з ввезених на митну територію України підакцизних товарів, частини чистого прибутку (доходу) державних підприємств, рентної плати за природний газ, що видобувається в Україні, та транзитне транспортування природного газу, збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ, збору за спеціальне використання лісових ресурсів та води, платежів за користування надрами тощо (*Державна податкова служба у Луганській області* (<http://dpa.lg.ua/index.php?menu=news&postid=10067#top>). – 2012. – 07.06).

* * *

Податкова служба на 40 % збільшила обсяги відшкодування ПДВ іноземним інвесторам

У січні-травні 2012 року іноземні інвестори, які працюють в Україні, отримали 7,27 млрд грн. відшкодування ПДВ. У порівнянні з аналогічним періодом 2011 року обсяг відшкодованого ПДВ з державного бюджету підприємствам с часткою іноземного капіталу збільшився на 40 % (тоді інвестори мали 5,2 млрд грн.).

При цьому підприємствам з капіталом європейського походження компенсовано 6,2 млрд грн, що складає 85 % загальних обсягів спрямованих на рахунки підприємств з часткою іноземного капіталу. Цій групі інвесторів у 2012 році відшкодували на третину більше, ніж торік (4,7 млрд грн.).

За даними ДПСУ, іноземні інвестори дедалі активніше користуються механізмом автоматичного відшкодування – у такий спосіб підприємства цієї категорії у січні-травні 2012 року отримали 4,1 млрд грн (57 % від сумарних компенсацій компаніям з іноземним капіталом).

Серед групи інвесторів з країн Євросоюзу «автомат» користується більшою популярністю, ніж у підприємців з інших держав, представлених в Україні. Європейці автоматично отримали 3,8 млрд грн. (61 % виплат цій групі платників).

В автоматичному режимі іноземні інвестори за аналогічний період минулого року отримали тільки 745 млн грн, що у загальному обсязі відшкодувань склало лише 14 %. Таким чином, за рік питома вага «автомату» зросла вчетверо (*Державна податкова адміністрація у Хмельницькій області* (<http://dps.km.ua/gol/gol.php?id=4705>). – 2012. – 07.06).

* * *

На сьогодні послуги платникам податків вже надають 388 центрів обслуговування платників податків. Однак їх кількість незабаром сягне понад 400 установ. Про це заявив **Голова ДПСУ Олександр Клименко** під час брифінгу для представників засобів масової інформації.

«Відкриваючи сервісні центри, ми прогнозували їх популярність серед платників. І наші очікування цілком виправдалися. Навіть більше, нам довелося в регіонах понадпланово відкрити ще 35 центрів. Загалом мережа сервісних центрів складатиметься з 476 установ», – зазначив Олександр Клименко.

У центрах платники податків можуть отримати весь спектр високоякісних послуг: надання консультацій, допомогу у складанні звітності, прийом звітів, видачу довідок, взяття на облік тощо. Крім того, у сервісних центрах платники можуть безкоштовно отримати ключі цифрового підпису.

«Головне для нас – це зручність для платників податків. І якщо наші клієнти – платники потребуватимуть нових сервісів, нових розробок, спрямованих на полегшення ведення бізнесу, ми їх створюватимемо», – запевнив керівник податкової (**Державна податкова служба у Луганській області** (<http://dpa.lg.ua/index.php?menu=news&postid=10193#top>)). – 2012. – 11.07).

* * *

Майже 60 % підприємців зможуть працювати за декларативним принципом

За підтриманим Держпідприємництвом проектом, 60 % підприємств матимуть дозвіл працювати без додаткових дозвільних документів. Свою діяльність вони зможуть провадити на підставі подання декларації, яка затверджує відповідність матеріально-технічної бази суб'єкта господарювання вимогам законодавства. Проект постанови КМ України «Про внесення змін до Переліку певних дій щодо впровадження господарської діяльності або видів господарської діяльності, які не можуть провадитися на підставі декларації відповідності матеріально-технічної бази суб'єкта господарювання вимогам законодавства» передбачає скорочення з 95 до 37 видів господарської діяльності, що включені до Переліку документів дозвільного характеру (**Обозреватель** (<http://finance.obozrevatel.com/business-and-finance/53497-majzhe-60-pidpriemstv-zmozhut-pratsyuvati-za-deklarativnim-printsipom.htm>)). – 2012. – 11.07).

* * *

В Закарпаттьє бизнесмены уже заплатили налоговикам миллиард гривен

Миллиардный рубез поступлений в Сводный бюджет области преодолен 7 июля 2012 – на месяц раньше, чем в прошлом году – сообщает ГНС в Закарпатской области.

Создание благоприятных условий для развития предпринимательства положительно отражается на темпах экономического роста и бюджетных поступлениях.

За I полугодие текущего года в Сводный бюджет области поступило более 969 млн грн. Это на 131 млн гривен, или на 15,6 % больше прошлогоднего периода (*Интернет-издание UA- Reporter.com (<http://ua-reporter.com/novosti/119118>).* – 2012. – 09.07).

* * *

Добровільна сплата податків до бюджету івано-франківськими суб'єктами господарювання складає майже 90 %

Про це повідомив під час виступу в програмі «Дійові особи» на ТРК «Вежа» заступник начальника інспекції Богдан Василів.

На його думку, принцип добровільної сплати податків є базовим, і чим вищий його відсоток, тим ефективнішою можна вважати роботу податкової служби міста.

Впродовж січня-квітня 2012 року івано-франківським податківцям вдалося мобілізувати до Зведеного бюджету податків та зборів в розмірі 446,0 млн грн. Це на 116,2 млн грн більше аналогічного періоду минулого року. Тобто, надходження до бюджету за 4 місяці поточного року зросли на 35,2 %.

До Державного бюджету працівники податкової служби міста забезпечили 285,8 млн грн. надходжень, до місцевого – 160,2 млн грн. Сума надходжень до міського бюджету склала 122,2 млн грн, що становить 112,9 відсотка у порівнянні з січнем-квітнем минулого року. Найбільший ріст надходжень до міської казни в абсолютному значенні відбувся по податку на доходи фізичних осіб. Зокрема, вони зросли на 8,8 млн грн. (*Агенція новин Firtka.if.ua (<http://www.firtka.if.ua/?action=show&id=20940>).* – 2012. – 21.06).

* * *

97,5 % плательщиків НДС Луганщини отчитываються средствами электронной связи

Предприятия Луганской области все охотнее переходят на электронный обмен документами с налоговой службой. Общее количество плательщиков региона, которые отчитываются с помощью средств телекоммуникационной связи, достигло 97,5 %. Год назад эта цифра составляла 71,5 %.

«Внедрение централизованного предоставления электронной отчетности существенно сокращает время налогоплательщиков на документооборот с налоговой, повышает уровень их обслуживания, позволяет своевременно выявлять методологические и арифметические ошибки», – отметил заместитель начальника управления информатизации и учета налогоплательщиков ГНС в Луганской области Михаил Самоздра.

По его словам, электронная форма отчетности снижает влияние человеческого фактора. Поэтому налоговая служба региона принимает все

необходимые меры, чтобы стимулировать налогоплательщиков переходить на виртуальное общение с инспекцией.

Михаил Самоздра отметил, что благодаря открытию в Луганске регионального отделения аккредитованного Центра сертификации ключей количество отчитывающихся по «электронке» продолжает расти. Ведь это удобно и оперативно. Экономится не только деньги плательщиков, но и их рабочее время.

«Кроме этого, разработаны электронные формы запросов и ответов по получению информации о состоянии расчета с бюджетами, регистрации налоговых накладных в Едином реестре налоговых накладных продавцами-плательщиками НДС», – подчеркнул Михаил Самоздра (*CXID-INFO* (<http://cxid.info/97539.html>). – 2012. – 09.07).

* * *

Пресс-служба Государственной налоговой службы в Николаевской области сообщает, что одним из приоритетных направлений работы налоговых органов сегодня является предотвращение нарушений в сфере законодательства о труде, установление фактов выплаты доходов неоформленным наемным работникам с последующим их оформлением и выплатой заработной платы с соответствующим перечислением налогов и сборов в местные бюджеты и социальные фонды.

В январе – апреле текущего года после проведения проверок выявлено 931 неоформленный работник. Было доначислено 329,4 тысяч гривен налога с доходов физических лиц со штрафными санкциями, из которых 158,9 тысяч гривен поступило непосредственно в бюджет.

По результатам проверок официально оформлено 593 работника. С легализованной заработной платы, выплаченной работодателями после официального оформления работников, в бюджет дополнительно поступило 127,8 тысяч гривен налога с доходов физических лиц («*Николаевские Вести*» (<http://nikvesti.com/news/business/30737>). – 2012. – 14.05).

* * *

Майже 20 мільйонів гривень ПДВ відшкодовано цього року платникам податків Тернопільщини

Це на 47 % більше фактичного показника за аналогічний період минулого року.

Про це ІА ZIK повідомив завідувач сектору контролю за правомірністю бюджетного відшкодування ПДВ управління оподаткування юридичних осіб ДПС у Тернопільській області Сергій Мудрий.

Впродовж січня-квітня 2012 року підприємствам-експортерам області відшкодовано 19,7 млн грн, що на 50,4 % або 6,6 млн грн. більше аналогічного періоду минулого року (*Новинний портал за збручем* (<http://zr.te.ua/komu-v-ternopoli-zrobyly-dobre-podatkiivtsi/>). – 2012. – 11.06).

* * *

Перше в регіоні представництво державного Центру сертифікації електронних ключів відкрито в обласному центрі при ДПС у місті Хмельницькому

Наявність доступного та якісного сервісу стимулює бізнес до сумлінного виконання своїх податкових зобов'язань, проте наразі однією з головних перепон на шляху поглиблення електронного документообігу була необхідність придбання сертифікованих ключів для підпису звітів, надісланих через мережу Інтернет. До сьогодні на теренах краю існували тільки приватні центри сертифікації ключів, вартість послуг, яких складає від 240 гривень на рік. Аби усунути цю незручність, за ініціативою голови ДПС України Олександра Клименка, податкова служба створила власний центр сертифікації з представництвами в регіонах, в якому платники податків вже можуть отримувати ключі цілковито безкоштовно.

Процедура одержання ключа триватиме не більше 25 хвилин. Гарантується не тільки швидкість, але й якість сервісу, адже унікальні криптографічні модулі українського виробництва пройшли всі державні експертизи та забезпечують надійний захист інформації.

Усю необхідну інформацію для отримання ключів можна також знайти в цифровому вигляді у глобальній мережі – нормативні документи та інструкції розміщені на офіційному інформаційному ресурсі центру – www.cskidd.gov.ua та на веб-порталі ДПС у Хмельницькій області.

«Наразі в електронному вигляді звітують 90 відсотків платників ПДВ Хмельниччини. Щодо малого бізнесу, то на часі цей показник в області дещо менший. Тому, сподіваюсь, що наша новація дозволить остаточно подолати черги в податкових інспекціях краю, та забезпечать 100-відсотковий рівень електронного документообігу між усіма категоріями бізнесу й податківцями в регіоні. Адже відтепер бізнес-спільнота дійсно має усе необхідне для цілковито безкоштовного подання звітності через мережу Інтернет – до вільного програмного забезпечення з формування звітів, що розміщене на сайті ДПС України, додаються й безкоштовні ключі для підпису цифрових документів. А це не завжди можна зустріти навіть в Європі», – так прокоментував подію заступник голови ДПС у Хмельницькій області Володимир Михайлюк (*Biznes.km.ua* (<http://biznes.km.ua/onenews/Podatkovij-elektronnij-dokumentobig-pidkoryuye-Hmelnichchinu.html>)). – 2012. – 10.06).

МОВОЮ СТАТИСТИКИ...

Данные обзора НБУ по деловым ожиданиям предприятий за первый квартал 2012 года свидетельствуют о том, что ожидания бизнеса на ближайший год улучшились. Улучшение материального положения в течение года ожидают 35,7 % респондентов против 31,7 % в четвертом квартале прошлого года. 10,9 % опрошенных против 12,1 % в предыдущем отчетном периоде считают, что ситуация может ухудшиться (*Обозревател* (<http://finance.obozrevatel.com/analytics-and-forecasts/30256-predprinimateli-smotryat-v-budushee-s-optimizmom-ekspert.htm>)). – 2012. – 28.05).

3. ОХОРОННИЙ БІЗНЕС В СУЧАСНИХ УМОВАХ: АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

Н. Вітушко, заввідділу НЮБ

Бізнесу – гроші, банкам – безпеку

– Чому ви грабуєте банки?

– Тому що там лежать гроші.

(Віллі Саттон, легендарний злочинець,
який пограбував 100 банків на суму близько 2 млн дол.).

Робота з грошима завжди пов'язана з ризиками. Цей постулат стає дедалі більш актуальним для українських фінансових установ, низький рівень безпеки яких провокує злочинців на пограбування, що демонструють стрічки новин електронних ЗМІ. Низка пограбувань відбувається через ігнорування керівництвом банків елементарних правил безпеки. На брифінгу «Розслідування злочинів, пов'язаних зі здійсненням розбійних нападів на відділення банків» (травень 2010 р.) фахівці відзначали, що кількість розбійних нападів не просто зростає, напади стають більш зухвалими й витонченими. Злочинці дедалі частіше використовують вогнепальну зброю. Найчастіше нападають на ті відділення банків, де відсутня надійна охорона, технічні засоби захисту, такі, як ґрати на вікнах, камери відеоспостереження, «тривожна» кнопка.

Статистика показує: з кожним роком кількість пограбувань зростає. За даними ДСУ при МВС, якщо за перше півріччя 2007 р. жертвами грабіжників стали 37 банків – майже в чотири рази більше, ніж за аналогічний період 2006 р., то у 2009 р. лише за I квартал на відділення банків, обмінні пункти й банкомати злочинці нападали 62 рази. У 2011 р. кількість пограбувань зросла до 130.

Серед них – трагічна подія в Донецьку наприкінці минулого року (пограбуванням VIP-відділення ПриватБанку), коли жертвами злочинців стали п'ятеро людей. «Причини, що сприяли скоєнню цього злочину, полягають у системі охорони банку», – заявив адвокат грабіжників В. Мойсеєнко.

На резонансну подію в Донецьку владні структури відреагували низкою рішень: Президент України доручив міністру внутрішніх справ В. Захарченку та голові СБУ В. Хорошковському вжити вичерпних заходів щодо розслідування цих пограбувань, голові НБУ та керівнику МВС в установленому порядку вжити невідкладних заходів щодо посилення охорони приміщень банків, безпеки перевезень та інкасації готівки. Виконуючи ці доручення, Міністерство внутрішніх справ узгодило з Нацбанком ряд заходів з метою посилення охорони фінансових закладів. Зокрема, стосовно обов'язкової присутності озброєної охорони МВС у

банківських установах при наявності в них готівки або інших цінностей на суму 1 млн грн.

Однак Асоціація українських банків (АУБ) виступила проти. Члени АУБ оцінили ініціативи Міністерства внутрішніх справ про передачу охорони комерційних банків винятково підрозділам Державної служби охорони (ДСО) при МВС як спробу монополізувати ринок охорони банків і усунути з нього недержавні служби охорони. На думку членів АУБ, ДСО повинна бути відділена від МВС і мати рівні права й обов'язки з іншими учасниками ринку охорони, у зв'язку з чим необхідні відповідні зміни в законодавстві. Єдиний цивілізований шлях вирішення питання – перейняти європейські стандарти і створити повноцінні ринкові умови, за яких послуги з озброєної охорони могли б надавати не тільки структури при МВС, але й професійні недержавні служби охорони, – підкреслювалось у повідомленні прес-служби асоціації.

Банкірів підтримали і представники приватних охоронних структур. Головні аргументи: послуги ДСО і сьогодні вдвічі дорожчі, ніж у приватних фірм, а монополія викличе ще більше зростання цін, що автоматично відіб'ється на вартості обслуговування для клієнтів банків.

Можливо, ціни на послуги ДСО дещо вищі за ціни приватних охоронців, але вони відповідають якості послуг. 15 квітня 2009 р. у Дніпропетровську двоє грабіжників, один з яких був озброєним, украли з відділення «Ощадбанку» 60 тис. грн. Касир встигла натиснути на кнопку сигналізації, але співробітники приватної охоронної фірми приїхали аж через кілька хвилин, тому злочинців не затримали. І такі випадки не поодинокі.

Як відомо, декларувати наміри завжди значно легше, ніж втілювати їх на практиці. Черговий злочин на початку травня поточного року у Києві, коли грабіжник поранив двох співробітників столичного банку і викрав близько 30 тис. грн, показав: банкіри не поспішають кардинально вирішувати питання безпеки своїх установ. Прес-секретар Державної служби охорони С. Павловська прокоментувала подію так: «Якщо б місце касира було обладнане відповідними елементами відгороджувальних конструкцій, то не було б видно ніяких операцій з грошима, і сама людина була б захищеною. На жаль, цього не сталося».

У чому причина підвищеного інтересу злочинців до банківських відділень? Соціологи називають соціально-економічні проблеми (низький рівень життя, безробіття, неувага суспільства до проблем людей, які звільняються з місць позбавлення волі, борги по кредитах, низький рівень підготовки банківських співробітників у регіонах через швидке розширення банківських мереж тощо). «Разом із зuboжінням людей зростає і жорстокість у суспільстві, бо знизилася ціна життя, через це й пограбування стають безжальнішими», – упевнений М. Роцин, співробітник Департаменту карного розшуку МВС.

З цим важко не погодитись. Проте, аналіз інформації ЗМІ дає змогу назвати ще одну причину: уразливими банки в першу чергу робить недостатня система охорони. Особливо якщо об'єктом уваги злочинців є не

центрального офісу банку, який з престижних міркувань оснащений численними засобами безпеки, а невеликі відділення.

Як правило, керівництво банків вирішує питання, пов'язані з охороною, виходячи з обсягів грошових потоків, що проходять через відділення або філію. Це призводить до того, що в багатьох банківських відділеннях немає елементарних засобів охорони: ґрат на вікнах, броньованого скла на вікні касира, систем відеоспостереження й кнопки для подачі сигналу тривоги. У 2010 р. з 24 банківських установ, на які було скоєно напади, у восьми відділеннях не велося відеоспостереження і тільки в одному (!) випадку був присутній охоронець.

Разом з тим, для забезпечення надійної системи безпеки банку в ньому має бути в наявності система засобів і заходів. На думку речника ДСО МВС України С. Павловської, це «по-перше, фізохорона, людина, яка чітко може дати виклик кнопкою тривожної сигналізації. По-друге, оснащення сигналізацією: датчики розбиття скла, руху, камери відеоспостереження. По-третє, матеріальне укріплення: куленепробивне скло перед місцями касирів, захищене місце фізичної охорони, стіни, стеля і підлога повинні бути захищеними від проникнення ззовні».

На думку начальника УДСО при УМВС Івано-Франківської області М. Вікарія, «при плануванні бюджету чимало банкірів намагається в першу чергу скорочувати видатки на безпеку. ... проводилися зустрічі з банкірами і під егідою УВС, і під егідою обласного управління НБУ. На моє запитання банкірам, чому вони урізають кошти на безпеку, вони прямо відповідають, що гроші застраховані, а охоронець зі зброєю однаково не дозволить уникнути людських жертв. Керівники банків виправдовуються й прагненням дотримуватись західних принципів організації банківських приміщень. Я запитав власника одного з таких банків, що торік пограбували за 19 секунд, чому б не обладнати робочі місця хоча б прозорими перегородками. Він сказав: «Політика банку вимагає, щоб ми були ближчими до клієнта»».

Банкіри не приховують, що економлять на безпеці, пояснюючи свою позицію високою вартістю охоронних заходів. А деякі фінансові фахівці впевнені, що причиною збільшення кількості пограбувань є погіршення результатів боротьби зі злочинністю.

Суперечки між банками та державними органами влади з приводу безпеки банківських установ точаться тривалий час. Зокрема, ще у 2009 р. після низки пограбувань Генеральна прокуратура заявила, що посилення прокурорського нагляду та проведення заходів, спрямованих на усунення причин та умов, що сприяють нападам на фінансові установи, не дають необхідного ефекту через невиконання посадовими особами банків вимог нормативних актів, у тому числі НБУ, з приводу забезпечення приміщень охороною, відеоспостереженням та сигналізацією. За інформацією прес-служби відомства, Генеральний прокурор доручив прокурорам до 1 грудня вжити заходів щодо обов'язкового проведення дослідчих перевірок. Однак Асоціація українських банків виступила з заявою, що банківські установи ретельно дотримуються вимог законодавства України стосовно технічного

стану та організації охорони своїх приміщень. Вимоги ж Генпрокуратури стосовно перевірок наявності в банках систем охорони не можуть бути виконаними, оскільки система охорони банків та клієнтів згідно із законодавством є банківською таємницею. Проведення ж слідчими прокуратури досудового слідства у справах про злочин, передбачений ст. 367 Кримінального кодексу України «службова халатність», можливе лише після порушення кримінальної справи.

У тому ж 2009 р. (скоєно майже 150 пограбувань фінансових установ, викрадено 1,5 млн грн) МВС ініціює банки через НБУ посилити охорону. Банкіри знову проти. За словами Г. Оліфер, генерального директора Асоціації «Український кредитно-банківський союз», «якби банки захотіли зараз виконати ці вимоги, то технічно це було б просто неможливо. Я вже не говорю про відволікання грошей – мільярдів гривень, які могли б піти на виплати населенню й по внесках».

У 2010 р. Нацбанк України видав розпорядження, яким зобов'язав кожен комерційний банк до 1 січня 2011 р. встановити сигналізацію, «тривожну» кнопку, броньоване скло та відеоспостереження. Банкам, які не виконують розпорядження, погрожували позбавленням ліцензії. Однак виконали його, м'яко кажучи, далеко не всі.

Подальші спроби МВС та НБУ нормалізувати ситуацію знову викликали опір з боку банків та комерційних компаній, що займаються охоронною діяльністю. Зокрема, після резонансного пограбування в Донецьку і рішень НБУ та МВС посилити охорону фінансових установ Асоціація українських банків провела засідання Ради з питань охорони банків, виступаючи на якому президент Української федерації професіоналів безпеки, заступник голови координаційної ради при МВС України С. Шабовта зазначив, що недержавні служби охорони мають значний потенціал, який штучно усувають з ринку охоронних послуг з метою монополізації його однією структурою. На його думку, передача охорони банків винятково в компетенцію МВС, зокрема департаменту Державної служби охорони, приведе не тільки до монополізації ринку, але й до його стагнації, адже зникне здорова конкуренція. Дотепер недержавний ринок безпеки перебуває в нерівних умовах щодо державного.

Водночас, на його думку, через монополізацію ринку вирішити проблеми охорони банків неможливо, особливо, якщо взяти до уваги проблеми самого МВС. «На сьогодні декларується завдання, що не може бути виконане з погляду наявності людей і техніки. Треба пам'ятати, що в Державній службі охорони просто не вистачить людського ресурсу з урахуванням того, що в Україні більше 20 тис. банківських відділень», – підсумував С. Шабовта. Він вважає, що потрібно об'єднувати зусилля й намагатися зробити загальний ресурс, що, у свою чергу, згодом позитивно позначиться на ефективності ринку охорони.

Щодо обвинувачення в демпінгу проти ДСО, популярних у середовищі як банкірів, так і керівників деяких приватних охоронних компаній, то, на думку начальника УДСО при УМВС Івано-Франківської області М. Вікарія,

їх можна дуже легко спростувати. За його словами, під час тендерів служба зіштовхується з пропозиціями по 12 грн/год. Виникає запитання, як може директор охоронного підприємства укласти такий договір, що покриває тільки зарплату охоронців? ГСО щомісяця платить до скарбниці держави 1 млн грн у формі податків. Деякі охоронні структури, за чисельністю не менші, ніж управління, платять 200–250 тис. на рік. Так можна працювати тільки з порушеннями трудового й податкового законодавства. Є багато запитань і до підготовки кадрів в цих структурах. На його думку, треба вдосконалювати механізм регулювання ринку охоронних структур, оскільки він не стоїть на місці, змінюються умови конкуренції.

Працівники Державної служби охорони підраховали: у 2011 р. злочинці нападали на 66 банківських філій, які вони охороняють. Часто – зі зброєю, утім, жодна спроба не стала вдалою. Це можна пояснити кількома причинами. По-перше, високою кваліфікацією співробітників служби, що підтверджують навіть приватні структури. За словами регіонального директора охоронної фірми «Явір-2000» (Чернігів) Л. Кравченка, який сам працював у ДСО, кадри в службі дуже кваліфіковані. По-друге, спокійною поведінкою працівників банківських установ, упевнених у надійності правоохоронної системи, що їх охороняє.

На думку інспектора центру технічної охорони ДСО Р. Камчури, ДСО має перед приватними структурами й інші переваги. Зокрема: усі співробітники служби проходять ретельний відбір та спецпідготовку, оскільки за їхню роботу відповідає багато офіційних осіб; мають право застосовувати не лише зброю, а й спецзасоби. Більш якісна в ДСО й технічна охорона. Якщо приватна охоронна фірма працює на ринку безпеки 10 років, то досвід роботи ДСО нараховує десятиріччя (з 1952 р.). А це – значні напрацювання як самого несення служби, фізичних постів, так і технічна сторона. Відбувається постійний розвиток і централізована сертифікація. Приватні структури в цьому питанні залишаються в ролі дожинаючих. Тому солідні організації запрошують міліцейську охорону.

Разом з тим, з майже 20 тис. банківських філій під охороною МВС перебуває поки що трохи більше половини. Адже про охорону банкіри згадують лише після резонансних злочинів.

У відстоюванні своїх інтересів у сфері безпеки українські банки дедалі частіше посилаються на зарубіжний досвід: чимало країн світу поступово відмовляються від того, щоб правоохоронні органи надавали населенню платні охоронні послуги. Зокрема, Польська колегія охорони займається інкасацією та забезпеченням інших сегментів банківської безпеки. Інші держави, наприклад, Великобританія, віддають частину поліцейських функцій на аутсорсинг приватним охоронним компаніям, навіть охорону важливих державних об'єктів. Щодо банків, то система їхньої охорони, мовляв, у країнах Євросоюзу має демократичний характер, а фізична охорона – лише візуальний. Можливо, тому у Європі така велика кількість пограбувань? Зокрема, у 2009 р. банки Італії пограбували

1744 рази. За даними італійської банківської асоціації АВІ, кредитні установи втратили на цьому 36,8 млн євро.

Нещодавно набула чинності постанова Національного банку України № 27 від 30.01.2012 р. (zareєстрована в Мін'юсті 15.02.2012 р.), яка вносить зміни в Положення про технічний стан і організацію охорони приміщень банків України (затвердженого Постановою НБУ № 493 від 29.12.2007 р.). Ці зміни спрямовані на посилення вимог до технічного укріплення відділень банків і їхньої охорони.

Хочеться сподіватися, що керівники банків її не проігнорують. Принцип «більше заробити та менше витратити» не працює, якщо застосовувати його відносно системи безпеки банків, оскільки це призводить до збільшення злочинних зазіхань на банківські об'єкти і до втрати ділової репутації (*За матеріалами: SECURITY-UA.COM, NEWSru.ua, Остроб, Магнолія-ТВ, Левый берег, Независимое Бюро Новостей, Коломия ВЕБ Портал, NEWS.IF.UA, Vagnet.org, Maanimo.com, Цензор.НЕТ, Prostobankir.com.ua, ТРАСТ.УА, Подробности-ТВ, Деньги, Українська асоціація власників зброї, Украинский Бизнес Ресурс, Вечерний Донецк, Укррудпром, Блог «Главная черниговская газета», ДеПо, Украинский банковский портал.*

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Франція

Французский рынок безопасности достаточно труден для изучения из-за противоречивой статистики и избытка торговых ассоциаций. В частности сотрудников охранных компаний объединяют множество профсоюзов, как входящих в UNI-Europa (GFDT-Services, FETS-FO, CGT-com), так и не являющиеся его членами (CFTC, CFE-CGC).

Услуги по физической безопасности, например, постовая охрана, услуги телохранителей и т.п., представляют львиную долю отраслевого рынка, и оценивается приблизительно в 78 %. Не менее 40 % объектов риска, подлежащих охране, представлены банками, аптеками, почтовыми офисами (которые во Франции предоставляют финансовые услуги) и магазинами табачных изделий. Эти объекты профессионально охраняются, так же, как и отели, спортивные центры, частные медицинские клиники или юридические конторы, которые составляют еще около 10 % рынка. С другой стороны, приблизительно 80 % крупных компаний защищены различными видами мониторинговых систем.

Постепенно технологии безопасности распространяются во Франции все шире и шире. Особенно активны в этом отношении предприятия транспортной системы страны. В Парижском аэропорту используют биометрические системы, осуществляющие доступ персонала в аэротерминал. В портах все более и более часто контейнеры проверяются посредством рентгеновских лучей. Везде во Франции и Европе системы

городского транспорта инвестируют в безопасность, комплексом видеонаблюдения в автобусах уже никого не удивишь. Даже школы сейчас используют ручные сканеры для управления доступом в школьных кафетериях.

Представители силовых ведомств даже после выхода на пенсию или увольнения не имеют возможности проникнуть в охранный бизнес. Так, среди требований, предъявляемых к сотрудникам, являются: лицензия, выдаваемая полицией, отсутствие занятий другой деятельностью, например, частными расследованиями, отсутствие судимостей, успешно пройденное обязательное обучение и отсутствие службы в полиции в течение, по крайней мере, 5 лет (*Bos.dn.ua* (http://www.bos.dn.ua/view_article.php?id_article=160)).

З історії охоронних послуг

Одновременно с процессами формирования государственности в Украине создавались специальные подразделения, которые осуществляли охранные функции. Исторические ведомости свидетельствуют о том, что во время Украинского гетманского государства (Гетманщины) личную охрану Гетманов, Гетманской резиденции, Генеральной старшины, Генерального суда и других важных государственных учреждений осуществляли специально созданные пехотные подразделения (сердюцкие полки).

Сердюцкие охранники лично подчинялись Гетману, состояли на его полном обеспечении и за свою службу получали денежную плату. Во время гетманства Ивана Скоропадского (1708-1722 г.) в районе села Стара на Сейме было основано поселение Жолдаки, где было определено место проживания личной гетманской охраны. После этого, отдельную роту охраны Гетмана Украины начали называть жолдацкой. В соответствии с Царским Указом от 14 (25) июля 1726 года сердюцкие полки были ликвидированы (<http://www.9security.com.ua/news/view50.html>).

ДО УВАГИ СПЕЦІАЛІСТІВ ОХОРОННИХ СТРУКТУР

ТЕХНОЛОГІЇ ЗАЩИТЫ – 2012 – XI Міжнародний виставочний форум-виставка по безпеці

26.09.2012–28.09.2012 Київ

Темы: Оборона, вооружения, Безопасность, защита

Форум «Технологии защиты» проходит в формате: выставка по пожарной, техногенной безопасности; демонстрационные показы пожарного и спасательного оборудования; семинары с предприятиями, занимающимися проектированием, установкой, эксплуатацией и техническим обслуживанием систем; конференция спасателей.

Организаторы:

- Министерство чрезвычайных ситуаций Украины
- Государственная инспекция техногенной безопасности Украины

- ООО «Международный выставочный центр»

Соорганизатор:

- ЗАО «Объединение выставочных компаний «Бизон» (Россия)

При поддержке:

Ассоциации «Техногенная безопасность и гражданская защита населения»

Место проведения:

Украина, г. Киев, Международный выставочный центр,
Броварской пр.15, ст. м. «Левобережная»

Выставка по безопасности ежегодно демонстрирует достижения отечественных и зарубежных разработчиков и производителей в сфере противопожарной защиты, техногенной безопасности, средств безопасности труда, аварийно-спасательного оборудования и средств индивидуальной защиты.

Выставка по безопасности посещается профессионалами из всех областей Украины – это инженеры по технике безопасности, охране труда и экологии, по капитальному строительству и закупкам, командный состав аварийно-спасательных и пожарных подразделений, специалисты по проектированию, монтажу и производству систем безопасности и раннего выявления ЧС, сотрудники департаментов ресурсного обеспечения, сил гражданской защиты, охраны здоровья и медико-биологической защиты и др, представители научно-исследовательских и образовательных учреждений МЧС Украины, специалисты нормативно-технических отделов МЧС Украины.

Участники: свыше 70 ведущих фирм-производителей специального оборудования и техники, научно-исследовательские учреждения из Украины и России.

Контакты:

тел.: (044) 201-1164, e-mail: protech@iec-expo.com.ua

«Негус Экспо»

<http://www.expoclub.ru/db/exhibition/view/7944/>

(<http://www.profiexpo.ru/exhibition.asp?ID=974>).

***

IX Международная специализированная выставка ОРУЖИЕ И БЕЗОПАСНОСТЬ – 2012

26–29 сентября 2012

Посетители выставки имеют возможность познакомиться со всеми новинкам товаров и услуг, представленных украинскими и зарубежными компаниями на рынке Украины. Среди постоянных участников, такие компании, как ИБИС, САФАРИ УКРАИНА, ТАКТИЧЕСКИЕ СИСТЕМЫ, СПОРТ-ЛАЙН, ПРОФ1 и многие другие.

На выставке, в разделе «Снаряжение и экипировка», можно увидеть и опробовать снаряжение и амуницию на любой вкус. Этот сегмент выставки,

будет интересен сотрудникам специальных подразделений и охранных структур.

Раздел посвященный безопасности и специальной технике отображает тенденции развития в Украине систем безопасности и услуг по защите вашего имущества и Вас лично от неправомерных действий со стороны правонарушителей. Традиционно на одной площадке собираются специалисты в области безопасности, чтобы познакомиться с новыми разработками и достижениями коллег и поделится своим опытом.

Основные разделы выставки:

- Оружие и боеприпасы.
- Оборудования и аксессуары для оружия.
- Специальные транспортные средства.
- Средства обеспечения охраны.
- Специальные технические средства для подразделений милиции.
- Обмундирование, тактическое снаряжение, амуниция для специальных подразделений и охранных структур.

Выставка открыта для всех категорий посетителей.

Патронат: Кабинет Министров Украины

Организаторы:

- Министерство внутренних дел Украины
- ООО «Международный выставочный центр»

Соорганизатор:

- ЗАО «Объединение выставочных компаний «Бизон» (Россия)

При поддержке:

- Службы Безопасности Украины
- Государственной пограничной службы Украины
- Министерства чрезвычайных ситуаций Украины
- Государственной службы экспортного контроля Украины

Место проведения:

Украина, г. Киев, Международный выставочный центр,
Броварской пр.15, ст. м. «Левобережная»

Контакты:

тел.: (044) 201-1163, e-mail: zbroya@iec-expo.com.ua (*Международный выставочный центр* (<http://www.iec-expo.com.ua/index.php?id=294>).

4. ПРОБЛЕМИ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Специальные подразделения по защите информации есть только в 11 % компаний Украины. В то время как аналогичный показатель для российских компаний превышает 50 %. Об этом свидетельствует отчет Zecurion Analytics, данными которого располагает «proIT».

Еще в 10 % компаний информационной безопасностью занимается один отдельный специалист. В остальных компаниях (78 %) задачи по защите информации, как правило, возлагаются на сотрудников ИТ-отделов или других непрофильных специалистов. Как отмечают исследователи, эта практика является распространенной, особенно в компаниях малого и среднего размера. Об этом пишет Comments.UA.

«Очевидно, что руководство считает целесообразным экономить на специалистах и специализированных системах защиты, недооценивая вероятный ущерб от возможных утечек информации или взлома информационной сети», – сказано в отчете.

Кроме того, 22 % опрошенных респондентов заявили, что в их компаниях применяются специализированные DLP-системы для защиты от утечек конфиденциальной информации.

По этому показателю украинский бизнес отстает от российского всего на 6 %. Еще 6 % украинских компаний планируют внедрить DLP-системы для защиты от утечек в течение ближайшего года.

Среди потенциальных каналов утечки чаще всего (70 %) контролю подвергается корпоративная электронная почта. Самыми защищенными в компаниях региона оказались базы данных клиентов и сотрудников – об этом заявили 67 % респондентов (*Четверта Влада (<http://4vlada.net/politika-i-biznes/issledovanie-ukrainskie-kompanii-ne-khotyat-predokhranyatsya>). – 2012. – 27.04).*

***

Эксперты настаивают на повышении безопасности терминалов, а банкиры советуют клиентам быть внимательнее.

Банкоматы становятся все более опасными, заявляют в Министерстве внутренних дел. Там говорят, что увеличивается количество случаев, когда злоумышленники похищают деньги с электронных платежных карточек граждан с помощью специальных устройств, установленных на обычные банковские терминалы.

По словам *заместителя начальника отдела борьбы с киберпреступностью МВД Украины Леонида Тимченко*, в течение 2011 года милиция зафиксировала 45 случаев похищения банковской информации.

В частности, когда злоумышленники устанавливали так называемые «накладки» – устройства, повторяющие внешний вид частей банкомата, но для снятия информации с электронной карты. В первую очередь копируются PIN-коды. Так можно украсть безналичные деньги, и Украина стоит на пороге всплеска такого рода преступлений, заявил Леонид Тимченко.

Вместе с тем, действенная защита для учреждений, которые имеют тысячи терминалов, может стоить миллионы.

Чтобы защититься от кражи средств с помощью накладок на банкоматах, в милиции советуют в первую очередь быть внимательными. По словам Леонида Тимченко, злоумышленники постоянно совершенствуют

свои изделия. Поэтому лучше, если это возможно, пользоваться уже проверенными на собственном опыте банкоматами.

Кроме того, необходимо обращать внимание на наличие логотипов, указывающих на принадлежность банкомата финансовому учреждению.

Наконец, перед тем, как воспользоваться картой, нужно внимательно осмотреть банкомат и убедиться, что на него не установлены дополнительные устройства, говорят в милиции (*Утро-Украина* (http://www.utro.ua/ru/proisshestviya/ukraintsev_obvorovyvayut_cherez_bankomaty1335985647). – 2012. – 04.05).

***

Зарплатные карточки работников Крюковского вагоностроительного завода заблокированы ПУМБом для предотвращения мошеннических операций.

Как говорится в сообщении пресс-службы предприятия, с 7 мая работникам вагонозавода стали приходить сообщения на мобильные телефоны о том, что с их банковских карт сняты средства. 8 мая карты, по которым люди получают зарплату, оказались заблокированными и сейчас работники получают зарплату наличными в кассах завода.

В пресс-службе банка сообщили, что ПУМБ инициировал блокирование карт своих клиентов в Кременчуге с целью предотвращения мошеннических операций.

«6 мая 2012 года в Кременчуге были обнаружены скиммеры – устройства для считывания данных платежных карт. Банк инициировал блокирование карт с целью предотвращения мошеннических операций», – говорится в сообщении.

ПУМБ проводит расследование инцидента, а владельцы платежных карт, которые потенциально могли быть скомпрометированы, в ближайшее время получат новые карты. При обращении владельца карты в центр обслуживания клиентов ПУМБ осуществляется разблокировка карты на период проведения необходимой клиенту транзакции.

Напомним, мошенничество с платежными картами в Украине становится все более массовым. По подсчетам Национального банка, за 2011 год количество неправомερных операций с картами выросло до 7,6 тыс. по сравнению с 2,9 тыс. в 2010 году, а сумма потерь составила 9,1 млн грн против 6,3 млн грн. (*Левый берег* (http://economics.lb.ua/finances/2012/05/10/150259_bank_ahmetova_zablokirovat.html). – 2012. – 10.05).

На Кубани обсудили вопросы защиты информации и проблемы безопасности банковских технологий на фоне увеличившихся атак хакеров на системы банков.

Алексей Войлуков, начальник ГУ Банка России по Краснодарскому краю, отметил, что вопросы безопасности и защиты информации банковского сектора Кубани постоянно находятся в фокусе пристального внимания Главного управления. Он выразил надежду, что совместное совещание служб безопасности кредитных организаций, Главного управления и правоохранительных органов должно послужить основой для предотвращения правонарушений в банковской сфере и создания условий для безопасности операций.

Известно, что Краснодарский край занимает второе место в России после московского региона по количеству и разветвленности кредитных организаций, поэтому вопросам безопасности в крае должно уделяться особое внимание. Количество атак на операционные ресурсы банков за последние несколько лет выросло в геометрической прогрессии. Не исключением для мошенников будут и Олимпийские игры в Сочи. «Хакеры тоже примут участие в состязаниях по своим профессиональным видам деятельности», – привел забавную аналогию начальник управления. Например, в Пекине в 2008 году во время Олимпийских игр было зафиксировано более 12 млн инцидентов в сфере информационной безопасности. Эта цифра просто катастрофическая, и будет наивно полагать, что нас обойдет эта участь, заметил спикер.

Наиболее распространенные виды мошенничеств это: подделка пластиковых карт, изготовление фиктивных карт, бумажных платежных документов – векселей, кассовых ордеров, мошенничество персонала в банках – инсайдерская информация, хищение денег через платежные системы с использованием дистанционного обслуживания. 90 % всех преступлений совершается электронным способом.

Обращаясь к руководителям служб безопасности банков, Алексей Войлуков напомнил, что существуют стандарты Банка России, которые опубликованы на официальном сайте и доведены до всех участников. Также требования прописаны в новом Федеральном законе «О национальной платежной системе». Эти документы помогут банкам максимально снизить риски дистанционного обслуживания.

Спикер также обратил внимание на состояние и планы развития банковского сектора края в преддверии Олимпийских игр. Нужно стремиться повысить пресловутое качество банковских услуг, разветвленность банкоматов и POS-терминалов. «Сегодня в районе Сочи существует порядка 600 банкоматов и терминалов. По сведениям управления планируется увеличение их числа в два раза. По международным меркам этого

недостаточно. Увеличить число банкоматов нужно как минимум в четыре раза», – подчеркнул он.

Очень важным вопросом является, собственно, кадровый резерв, ведь квалифицированный специалист – это половина успеха. Так завершил свое выступление докладчик.

Об активном взаимодействии против мошенничества рассказал Валерий Пастухов, начальник управления безопасности и защиты информации ГУ ЦБ по Краснодарскому краю. По его словам, уменьшить риски преступлений можно благодаря постоянному обмену информацией между банками, Главным управлением и правоохранительными органами. Это обмен опытом в области охраны, проведение встреч по конкретным возникающим ситуациям, взаимообмен базами специалистов при приеме на работу на должности в службы безопасности банков. Также обмениваться нужно фактами, способами и обстоятельствами хищения средств, а также базами сомнительных клиентов и банковских операций. О таком обмене уже давно говорят, но на деле мало кто делится накопленной информацией и применяет ее.

В своем выступлении Валерий Пастухов также коснулся кадрового вопроса. Он отметил, что Главное управление всегда рассматривает и согласовывает кандидатуры на должности руководителей различных уровней кредитных организаций. Так вот, наиболее частое основание отказа от кандидата – это несоответствие деловой репутации. На втором месте – фальшивые дипломы о высшем образовании.

«Если человек сознательно пошел на подлог документов, то где гарантия того, что он не пойдет на мошенничество в банке, и как можно такому специалисту доверять? За несколько лет мы накопили приличную базу фальшивых дипломов и готовы поделиться этой информацией», – сообщил Валерий Пастухов.

Начальник отдела системного развития и контроля ГУБиЗИ Банка России Сергей Бабаков остановился на самых болевых точках безопасности и защиты информации. Все активнее используются технологии безналичных переводов, в том числе через Интернет. В 2011 году злоумышленники хорошо адаптировались к обновлениям и усложнениям механизмов функционирования банковской деятельности, а также изобретениям маскировки. В системе дистанционного банковского обслуживания выявляются факты, связанные с доступом информации клиентов банков, что обусловлено сверхдоходностью и отсутствием примеров наказания. Пострадавшими от подобных преступлений являются практически все крупные банки страны.

В последнее время все чаще выявляются совместные сговоры и подкупы руководителей банков. Доступ и возможность корректировки информации позволяют беспрепятственно совершать преступления. Сложность выявления таких деяний заключается в том, что контроль за безопасностью осуществляют сами преступники.

Скимминг тоже входит в число самых злостных преступлений. Пластиковые карты занимают одно из лидирующих мест по мошенничеству. В 2011 году количество «пластиковых» преступлений выросло на 36 % по сравнению с 2010 годом. Тенденция продолжается – 362 мошеннические операции за 3 месяца 2012 года. В 2011 году – 392 за весь год!

В настоящее время очень актуально использование хакерами типичного набора «отмычек», несанкционированного доступа к информации пользователей ДБО, перехваты ответа на запрос персональных данных. Раскрытие таких преступлений усложняется тем, что преступники могут находиться на значительном расстоянии от места преступления. При вскрытии хищения в системе нужно выявить причины уязвимости, прорехи в системе информзащиты. «Некоторые граждане до сих пор выполняют все указания, которые они прочитали в якобы sms-рассылке банка», – посетовал спикер.

Александр Гостев, начальник отдела платежных систем и расчетов ГУ ЦБ по Краснодарскому краю, рассказал о мерах безопасности банковской инфраструктуры, предназначенной для обслуживания платежных карт. По оценкам независимых экспертов, базирующихся на показателях Visa и MasterCard, в 2011 году банкоматные потери в России составили около 1,5 млрд рублей. Для сравнения, в 2010 году эта цифра составляла всего 600 млн рублей. Соглашаясь с мнением предыдущих спикеров, Гостев отметил скимминг как самое распространенное преступление. Чтобы выявить состояние банкоматной сферы банков, Главное управление края провело анкетирование кредитных организаций. По результатам опросов, инженерное и техническое соответствие банкоматов, в частности оборудование системами видеонаблюдения и охранной сигнализацией в 2007 году составило всего 20 % от требуемого. Сегодня эта цифра – уже 70 %.

Поскольку переход на чиповые карты пока требует больших финансовых затрат, нужно больше внимания уделять организационным мерам, подчеркнул докладчик. Банкам следует проводить разъяснительные работы с держателями пластиковых карт в целях повышения финансовой грамотности. Кроме того, Банком России в 2009 году была разработана памятка «О мерах безопасного использования банковских карт» – № 120-Т, которая рекомендована для общедоступного чтения. Банкам нужно знакомить своих клиентов с такими документами. В банке также должен работать круглосуточный call-центр для держателей карт. Рекомендовано также использовать sms-информирование, чтобы кардхолдеры могли контролировать операции по своим карточным счетам. Согласно закону «О национальной платежной системе» банк должен уведомлять о каждой операции по карте, и теперь держатель вправе требовать с банка возмещение суммы перевода денег, совершенного без его ведома. Следует отметить, что закон на стороне клиента банка. То есть в случае инцидента банк сначала будет должен возместить деньги клиенту, и только потом доказать в суде, что клиент сам совершил эту операцию.

С докладом о технических аспектах и поддержке банков-клиентов Банка России, выступила заместитель директора регионального центра информатизации Ольга Бильченко. Первое место в рейтинге важности, по ее словам, занимает человек. Руководителям банков следует всячески поощрять и постоянно повышать квалификацию специалистов по защите безопасности – любой небольшой сбой может нарушить всю систему, тогда как знание специалистов может помочь решить эту проблему.

Второе уязвимое звено – это программно-технические средства. «Я хочу обратить ваше внимание, что все автоматизированные рабочие места должны быть резервированы. Все информационные ресурсы должны иметь актуальные копии. Все банки должны обеспечить резервное электропитание. По данным недавнего опроса, всего 47 % имеют бесперебойники и 26 % имеют постоянное резервное питание», – констатировала эксперт.

Самую острую – тему банкоматов, продолжил Владимир Воропаев, руководитель департамента безопасности Крайинвестбанка. Эксперт привел реальный пример из жизни. Один из банкоматов в сельской местности, который в силу своей отдаленности не был оборудован системой видеонаблюдения, подвергся уникальному по своей простоте преступлению. Банкомат был оборудован устройством, препятствующим подаче денег. То есть, транзакция проходила, но клиент денег не получал, а система была настроена так, что банкомат выдавал информацию об ошибке – о техническом сбое. «Устройство не отличалось суперизобретательностью. На отверстие подачи денег была наложена накладка, которая с обратной стороны представляла собой липкую ленту для ловли мышей!» Рассказ эксперта вызвал смех и поток шуток участников и гостей мероприятия. Но Владимир Воропаев с сожалением отметил, что сейчас это очень забавно, но тогда было не смешно. Настолько простая конструкция вызвала неоднозначную реакцию со стороны специалистов.

В заключение совещания Валерий Пастухов, не в рамках доклада, а от себя лично, затронул такой тонкий нюанс, как передача «ключей». Он указал на то, что многие банки передают свои ключи в Банк России, совершенно никак их не защищая. «Вы представьте! Перед тем как ключи попадут к нам, они проходят через трех-четыре человека. Остается только сказать спасибо честности наших специалистов, которые вместо того, чтобы воспользоваться ими или продать информацию, выполняют свою работу чисто, без искушений», – отметил представитель ЦБ (*Bankir.Ru* (<http://bankir.ru/novosti/s/moshennichestvu-boi-10019476/>)). – 2012. – 12.05).

5. ПРАВОВІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

ОФІЦІЙНА ІНФОРМАЦІЯ

Обігові кошти державних підприємств отримали свій незалежний статус

Державні підприємства відтепер матимуть змогу вільно розпоряджатися своїми обіговими коштами, а відтак і на рівні конкурувати з підприємствами інших форм власності. Це, зокрема, передбачено прийнятим парламентом законопроектом № 9634 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань державних закупівель», що підготовлений урядом у тісній співпраці з УСПП.

За словами президента УСПП, народного депутата Анатолія Кінаха, промисловці і підприємці виступають за рівну конкуренцію та систему прозорих, чесних конкурсів і тендерів. Вони за те, щоб кожна державна гривня ефективно використовувалася задля економічного розвитку країни, збільшення робочих місць, сприяла підвищенню інвестиційної привабливості та довіри міжнародної спільноти до нашої держави. Тому, ділові кола підтримують рішення парламентарів – дозволити обігові кошти державних підприємств не прирівнювати до статусу бюджетних ресурсів, а отже – спростити поточну господарську та виробничу діяльність виробничих підприємств державного сектору економіки.

«Мова йде про те, що десятки державних підприємств, які працюють в стратегічних секторах української економіки – авіабудуванні, ракетно-космічній галузі тощо – для того, щоб забезпечити свою поточну діяльність вимушені були брати участь в тендерних процедурах, втрачаючи при цьому час, можливості й ринки збуту своєї продукції. А, наприклад, при будівництві літака, тип двигуна якого чітко зафіксований в конструкторсько-технічній документації, проведення тендеру не потрібне. Даний законопроект якраз і спрямований на врегулювання цих неточностей. Тобто державні, казенні підприємства відтепер братимуть участь в тендерах лише в рамках тих державних програм, які вони виконують та які фінансуються з державної казни. Інша поточна діяльність підприємств за рамками бюджетних ресурсів – виключно буде прерогативою менеджменту компаній», – каже А. Кінах.

Даним проектом закону, зокрема, внесено зміни до частини першої статті 2 чинного Закону України «Про здійснення державних закупівель», відповідно до яких підприємствами здійснюються закупівлі відповідно до вимог Закону України «Про здійснення державних закупівель» виключно у випадку здійснення таких закупівель за державні кошти, перелік яких чітко встановлено пунктом 4 частини першої статті 1 цього Закону.

Новелою прийнятого парламентарями законопроекту є норма щодо непоширення процедури державних закупівель на укладення трудових договорів, а також наявність змін до Господарського кодексу України в частині відміни положення щодо здійснення закупівель казенними, комунальними унітарними підприємствами, господарськими товариствами, державна частка у статутному капіталі якого перевищує 50 відсотків, за процедурами закупівель, визначеними Законом України «Про здійснення державних закупівель».

В УСПП сподіваються, що проект Закону України № 9634 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань державних закупівель» забезпечить належні умови для здійснення державних закупівель та вирішить проблемні питання застосування замовниками у сфері державних закупівель норм Закону України «Про здійснення державних закупівель»
(Офіційний сайт УСПП
(<http://www.uspp.org.ua/news/2691.obigovi-koshti-derzhavnikh-pidprimstv-otrimali-sviy-nezalezhniy-status.htm>). – 2012. – 05.07).

***

Скорочено кількість документів дозвільного характеру

Верховна Рада України скоротила кількість документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності. За ухвалення відповідного Закону «Про внесення зміни до Закону України «Про Перелік документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності» проголосували 246 народних депутатів із 420 зареєстрованих у сесійній залі.

Законом передбачено виключити з Переліку документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності дозвіл на укладення договорів оренди нерухомого майна, що належить до власності Автономної Республіки Крим чи перебуває у державній або комунальній власності, погодження Кабінетом міністрів України продажу земельних ділянок, що перебувають у власності держави, крім земельних ділянок, на яких розташовані об'єкти, що підлягають приватизації, іноземним державам та іноземним юридичним особам
(Офіційний сайт УСПП
(<http://www.uspp.org.ua/news/2636.skorocho-no-kilkist-dokumentiv-dozvilnogo-kharakteru.htm>). – 2012. – 24.05).

***

24.05.2012

**Офіційне інтернет-представництво
Президента України
<http://www.president.gov.ua/news/22043.html>**

Прес-служба Президента України Віктора Януковича

Віктор Янукович: Тиск на бізнес з боку державних контролюючих органів є злочином проти країни та суспільства

Діяльність державних органів, які покликані здійснювати правоохоронні та контролюючі функції, не повинна перешкоджати розвитку бізнесу, роботі органів місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства. На цьому Президент України Віктор Янукович наголосив у своєму виступі на засіданні Ради регіонів.

Глава держави зазначив: тиск з боку державних контролюючих органів на бізнес та місцеве самоврядування завдає шкоди і знижує довіру громадян до влади. «Сьогодні, коли ми розгортаємо широкомасштабні реформи, подібні дії є провокацією і злочином не тільки проти закону, але й проти країни та проти суспільства», – наголосив Віктор Янукович.

Президент звернув увагу Генерального прокурора на необхідність проаналізувати скарги і звернення від представників малого та середнього бізнесу щодо тиску з боку контролюючих органів, а також провести разом із головами ОДА регіональні наради з цього питання.

За словами Глави держави, керівники правоохоронних органів також мають виїхати в регіони, на місцях вивчити факти неправомірної діяльності контролюючих органів та поінформувати його про виконану роботу. «Ця робота має бути проведена в короткий час, і там, де є порушення законів, негайно це припинити, а порушників покарати. Також звертаюся до Генерального прокурора – вся ця робота повинна бути зроблена в розумних рамках, без «штурмівщини», – сказав Віктор Янукович.

Водночас Глава держави наголосив на необхідності істотно посилити виконавську дисципліну працівників контролюючих органів. «Вимагаю негайно привести базу внутрішніх інструкцій правоохоронних і контролюючих органів у відповідність з діючими законами, особливо тими законами по дерегуляції, по яким фактично вже є нова законодавча база, але вона не імплементована сьогодні», – сказав Президент.

***

21.05.2012

Урядовий портал
<http://www.kmu.gov.ua>

Департамент інформації та комунікацій
з громадськістю Секретаріату КМУ

21 травня Кабінет Міністрів прийняв ряд постанов для приведення нормативно-правової бази у відповідність до вимог чинного законодавства у зв'язку з введенням в дію нової редакції Митного кодексу.

Так, затверджено Порядок інформаційного обміну між Державною митною службою та іншими органами державної влади за допомогою електронних засобів передачі інформації. Документом пропонується запровадити декларативний принцип використання документів, необхідних

для здійснення митного контролю та оформлення товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України та декларуються за електронними вантажними митними деклараціями. Тобто документи, необхідні для здійснення митного контролю та оформлення, передаватимуться органами державної влади до Держмиттслужби у електронному вигляді, а відомості про такі документи зазначатимуться у митній декларації.

Уряд затвердив Порядок ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності, який визначає процедуру ведення УКТЗЕД. Окрім цього, затверджено перелік товарів (із зазначенням їх опису та коду згідно з УКТЗЕД), на які встановлено обмеження щодо переміщення через митний кордон України. Серед таких товарів наркотичні засоби, психотропні речовини та прекурсори, культурні цінності, дослідні сорти рослин, товари військового призначення та подвійного використання тощо.

Також Уряд прийняв постанову про затвердження форми митної декларації для письмового декларування товарів, що переміщуються через митний кордон України громадянами для особистих, сімейних та інших потреб, не пов'язаних зі здійсненням підприємницької діяльності.

Водночас визначено обсяги та порядок увезення громадянами на митну територію України продуктів харчування для власного споживання, зокрема на одну особу може бути ввезено харчів на суму не більш, як 200 євро.

Також затверджено перелік пунктів пропуску через державний кордон України, у яких здійснюється переміщення товарів через митний кордон.

***

31.05.2012

**Міністерство економічного розвитку
і торгівлі України
<http://www.me.gov.ua/>**

Прес-служба Мінекономрозвитку

Урядом затверджено план заходів з виконання у 2012 році Національної програми сприяння розвитку малого підприємництва в Україні. Відповідне розпорядження, розроблене Міністерством економічного розвитку і торгівлі, прийнято на засіданні Кабінету Міністрів України.

Метою заходів є створення належних умов для реалізації прав громадян України на підприємницьку діяльність, а також підвищення добробуту громадян завдяки залученню широких верств населення до такої діяльності.

Заходами щодо реалізації Національної програми сприяння розвитку малого підприємництва в Україні на 2012 рік передбачається вдосконалення нормативно-правової бази у сфері підприємницької діяльності; формування єдиної державної регуляторної політики у сфері підприємництва; активізації фінансово-кредитної та інвестиційної підтримки малого підприємництва;

сприяння створенню інфраструктури розвитку малого підприємництва; впровадженню регіональної політики сприяння розвитку малого підприємництва.

Реалізація даного плану заходів сприятиме подальшому розвитку малого підприємництва в Україні, створенню належних умов для реалізації прав громадян України на підприємницьку діяльність.

***

04.07.2012

**Міністерство економічного розвитку
і торгівлі України
<http://www.me.gov.ua/>**

Прес-служба Мінекономрозвитку

Уряд ухвалив рішення про утворення територіальних органів Державної інспекції з контролю за цінами

Відповідне розпорядження Уряду, розроблене Міністерством економічного розвитку і торгівлі, прийнято сьогодні на засіданні Кабінету Міністрів України.

Ухвалення документа зумовлене необхідністю створення системи Держцінінспекції, зокрема, її територіальних органів як структурних підрозділів її апарату (27 секторів), функціонування яких передбачено Положенням про Державну інспекцію України з контролю за цінами, затвердженим Указом Президента України від 30.03.2012 № 236 «Питання реалізації державної політики з контролю за цінами».

***

12.07.2012

**Міністерство економічного розвитку
і торгівлі України
<http://www.me.gov.ua/>**

Прес-служба Мінекономрозвитку

Оприлюднено проект Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо відміни реєстрації декларації про відповідність»

Департамент технічного регулювання розміщує проект Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо відміни реєстрації декларації про відповідність».

Електронну версію проекту наказу розміщено на сайті Міністерства економічного розвитку і торгівлі у розділі «Обговорення проектів документів» та урядовому сайті «Громадянське суспільство і влада» civic.kmu.gov.ua (розділ «Консультації з громадськістю»).

Зауваження та пропозиції надсилати за адресою:

Міністерство економічного розвитку і торгівлі України
01008, м. Київ, вул. М. Грушевського, 12/2

Тел. (044) 281-95-26, факс 286-95-06
E-mail: ov_shevchuk@me.gov.ua
Департамент державної регуляторної політики та розвитку підприємництва Мінекономрозвитку
01011, м. Київ, вул. Арсенальна, 9/11
Тел. (044) 285-05-55, факс 285-92-72
E-mail: mail@dkrp.gov.ua

***

07.07.2012

*Державний комітет України
з питань регуляторної політики та підприємництва
<http://www.dkrp.gov.ua>*

Держпідприємництво зможе більше впливати на процес прийняття рішень органами місцевого самоврядування.

Верховна Рада прийняла в першому читанні розроблений Держпідприємництвом проект Закону про внесення змін до статті 34 Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» (щодо пропозицій спеціально уповноваженого органу).

Відтак, спеціально уповноважений орган обов'язково подаватиме пропозиції до проекту регуляторного акту, що розроблений місцевим самоврядуванням. Пропозиції подаватимуться на розгляд сесій відповідних рад щодо вдосконалення регуляторного акту відповідно до принципів державної регуляторної політики.

Запровадження проекту закону дасть змогу підвищити якість підготовки проектів регуляторних актів на новий рівень.

Додаток 2.

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

С. Кулицький, канд. екон. наук, старш. наук. співроб.

*Про перспективи валютної пари
«долар США – євро» у світовій економіці*

1. Збурення в інформаційному просторі сучасної глобальної фінансової системи

У 2011 р. світовий валютний ринок виявився вельми багатим на апокаліптичні оцінки й прогнози, відлуння яких наповнювали й інформаційний простір України. Показово, що об'єктами такого прогнозування часто ставали провідні валюти світу – долар США та євро. Зокрема, у середині минулого року предметом широкого обговорювання в ЗМІ різних держав, включаючи й Україну, стала тема ймовірного дефолту США за їх державними борговими зобов'язаннями та, як наслідок цього,

фактичної втрати долларом США статусу світової резервної валюти. Підставою для таких припущень стали низка критичних висловлювань з боку ряду відомих й вельми авторитетних осіб щодо перспектив американського долара як світової резервної валюти, а також доволі широке тлумачення в ЗМІ трендів та тенденцій розвитку світової економіки, причому дані висловлення авторитетних осіб датувалися не лише 2011 р.

Так, ще на початку 2008 р., виступаючи на щорічному Всесвітньому економічному форумі в Давосі (Швейцарія), відомий американський фінансист Дж. Сорос заявив: «Поточна криза – це не просто наслідок падіння ринку житла, це кінець 6-річного періоду розвитку системи кредитування, заснованої на доларі як резервній валюті. Країни світу виявляють дедалі менше бажання акумулювати долари».

Утім, висловлювання цього надзвичайно відомого гравця міжнародних фінансових ринків про завершення ери американського долара як світової резервної валюти дехто витлумачив надто буквально – як наближення моменту ліквідації долара США як валюти взагалі. Не лише в ЗМІ, а навіть у деяких науково-практичних виданнях з питань фінансів з'явилися публікації, де розглядалася можливість запровадження державною владою та Федеральною резервною системою (ФРС) США нової національної валюти – амеро, замість нинішньої грошової одиниці – долара. За цього висловлювалося припущення, що не виключений сценарій подібний до того, який мав місце після розпаду Радянського Союзу з відповідним «зависанням» державних боргів, номінованих у попередній національній валюті.

Стверджувалося також, що «цілком реалістичними виглядають зусилля зі створення Північно-американського союзу в складі США, Канади й Мексики з подальшою емісією нової валюти – амеро й поступовим відходом від міжнародних зобов'язань щодо старих «зелених» доларів, які «житимуть», доки поступово не втратять купівельної спроможності й не вийдуть зі сфери світового грошового обігу й золотовалютних резервів ...» (*Вожжов А. П. Про причини створення регіональних резервних валют і зміни у світовій валютній системі // Фінанси України. – 2009. – № 3. – С. 62–63*).

Однак якогось аналізу балансу ймовірних вигод і втрат для США від реалізації зазначених сценаріїв або ж посилань на конкретні джерела інформації щодо планів США стосовно заміни своєї нинішньої національної валюти новою за цього не наводилось. Тому дані сценарії є надто абстрактними, і їх можна розглядати як суто теоретико-гіпотетичні.

Утім, улітку 2009 р. про те, що долар США може втратити статус світової резервної валюти, заявив професор Нью-Йоркського університету Н. Рубіні, який до того передрік першу хвилю світової фінансової кризи. Також навесні 2011 р., що долар уже віджив своє як резервна світова валюта знову заявив Дж. Сорос.

Слід зазначити, що в ЗМІ дана заява мала підтвердження статистичними даними, які, наприклад, показували, що протягом десятиріччя до середини

2011 р. частка долара США в сукупних світових золотовалютних резервах (ЗВР) знизилася з 72,7 до 60,7 %. Однак одним з найпотужніших інформаційних приводів для обговорення кризи долара США і його перспективи як світової резервної валюти виявилася тема дефіциту торгового балансу й, особливо, дефіциту державних фінансів США. Зазначений дефіцит якраз і покривається за рахунок емісії державних боргових цінних паперів та нарощуванням на цій основі надзвичайно високими темпами державного боргу США. Величина державного боргу США співставна з обсягами валового внутрішнього продукту цієї країни і на початку 2011 р. сягнула 14,3 трлн дол. Причому американська влада, за повідомленнями ЗМІ, протягом доволі значного періоду часу й не прагне скорочувати зазначений борг.

Знову в черговий раз тема державного боргу США вельми гостро постала в ЗМІ влітку 2011 р. На той момент Адміністрація Президента Б. Обама вичерпала встановлений Конгресом США ліміт граничної межі державного боргу і вельми гостро постало питання про необхідність підвищення зазначеної межі. Протягом певного періоду часу це питання було в переліку найбільш обговорюваних тем у сучасних світових медіа, насамперед – у ділових ЗМІ. Залунали апокаліпсичні оцінки щодо можливого дефолту США за своїми державними борговими зобов'язаннями та пов'язаного з цим краху всієї системи світових фінансів.

Однак у серпні 2011 р. Конгрес США ухвалив рішення про підвищення межі державного боргу ще на 2,4 трлн дол. Це певною мірою послабило напруження на фінансових ринках, ліквідувало невизначеність щодо напрацьованих механізмів їх функціонування. Правда, 5 серпня 2011 р. рейтингове агентство Standard & Poors (Poor's) знизило кредитний рейтинг США з рівня AAA до AA+. Таке безпосереднє для новітньої світової економіки рішення сприяло зниженню курсу американського долара.

Утім, як зазначив начальник управління макроекономічних досліджень UniCredit Bank Т. Ратувухері, «за деякими підрахунками, сьогодні 85 % валютно-обмінних операцій у світі пов'язані з обміном валюти будь-якої країни на американський долар. У цій валюті встановлено ціни на нафту, у ній денаміновано більшість усіх боргових зобов'язань у світі й понад 60 % валютних резервів центральних банків і урядів. На сьогодні жодна економіка світу не в змозі підтримати своєю валютою той обсяг міжнародних обмінів, який обслуговує американський долар».

Хоча деякі вітчизняні аналітики цілком обґрунтовано наголошують, що рішення Конгресу США щодо підвищення межі державного боргу остаточно не розв'язує проблему стабільності американського долара як світової резервної валюти, а лише відтерміновує на майбутнє необхідність ухвалення радикальних рішень. Адже державні борги навіть держави – емітента світової резервної валюти не можуть зростати нескінченно. Це підтверджується, зокрема, нинішнім перебігом боргової кризи у Єврозоні.

А новітній досвід функціонування міжнародних фінансових ринків показує, що напівстихийно в професійному середовищі фінансистів,

бізнесменів та експертів як конкурент долару США певною мірою розглядається єдина європейська валюта – євро. Інших валют, які б хоч якимось чином претендували на статус конкурента американського долара в міжнародних економічних відносинах, немає. Про фактичний статус євро як валюти № 2 у світі свідчать наступні факти.

По-перше, вже доволі довго, навіть попри боргову кризу у євроні, обмінний курс євро перевищує той рівень, який було встановлено внаслідок його впровадження в обіг – 1,18 дол. США/євро.

По-друге, з 2011 р. у структурі віртуальної валюти Міжнародного валютного фонду (МВФ) – спеціальних правах запозичення (SDR), що фактично є кошиком долара США, євро, японської єни та англійського фунта, частка євро була підвищена до 37,4 % у 2006–2010 рр., а частка долара США, навпаки, знижена до 41,9 % (проти 44,0 % у 2006–2010 рр.).

Однак нині вже й перспективи євро багатьом видаються далеко не безхмарними. Адже восени 2011 р. тема боргової кризи у Європейському Союзі (ЄС), яка до того вже довго й водночас доволі мляво жевріла в ЗМІ, вельми швидко трансформувалась у тему розпаду зони обігу єдиної європейської валюти – євро (тобто євроні) та краху самого євро. Змістовно логічна суть такої трансформації полягала в тому, що до краху євроні, а згодом – і євро призведе нездатність спочатку Греції, а пізніше – Ірландії, Португалії, Італії й Іспанії розраховуватись за своїми державними борговими зобов'язаннями. Причому апокаліпсичні прогнози висували й вельми авторитетні в професійному фінансово-економічному середовищі експерти, а не лише численні оглядачі ЗМІ та не надто відомі суб'єкти фінансових ринків.

Так, восени 2011 р. багато ЗМІ подали виклад думок, вже згаданого вище відомого економіста, економічного радника президента США Н. Рубіні стосовно ймовірного розвитку ситуації у зоні євро, зробленого на сторінках *Financial Times*. Тоді Н. Рубіні припустив, що для подолання кризи Італія буде змушена вийти із зони євро й запровадити власну валюту – ліру, що, у свою чергу, призведе до розпаду зони євро. 25 листопада 2011 р. прем'єр-міністр Італії М. Монті, який змінив на цій посаді С. Берлусконі, заявив, що провідні лідери Європи визнали загрозу боргового колапсу Італії, який неминуче означатиме кінець євро. Загрозу краху євро вже до кінця 2011 р. пророкував також экс-голова Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР) Ж. Аталі, а пізніше – і экс-голова Європейської комісії Ж. Делор (*Детальніше див. Матеріал СІАЗ в «Україна: події, факти, коментарі». – 2011. – № 25*).

Утім, як відомо, попри наведені апокаліпсичні прогнози краху євро поки так і не сталося. Це зайвий раз доводить, що оцінки й прогнози, публічно виголошувані навіть відомими й авторитетними фахівцями, доволі часто мають на меті не оприлюднення надзвичайно ймовірних (чи навіть невідворотних) ситуацій на фінансових ринках, а несуть у собі інші цілі та є, певною мірою, відголоском інтересів певних суб'єктів фінансових ринків, економічних чи політичних відносин взагалі.

У цьому контексті варто згадати, що зазначені вкрай песимістичні прогнози стосовно майбутнього краху євро лунали напередодні саміту грудневого (2011 р.) глав держав-членів ЄС, на якому передбачалося розглянути питання щодо реформування ЄС із створенням фіскального союзу. У цьому союзі єдині органи управління ЄС повинні були мати право більш жорсткого, ніж раніше, контролю над бюджетними видатками держав-членів ЄС. Мабуть правляча еліта Європи доволі обґрунтовано вважала, що до подібних обмежень свого суверенітету учасників Євросоюзу могла підштовхнути лише загроза такої потужної соціально-економічної катастрофи як крах євро та всієї європейської фінансової системи. Вочевидь, це було однією з реальних причин поширення апокаліпсичних прогнозів щодо майбутньої долі єдиної європейської валюти.

Іншим «стимулятором» подібних прогнозів, як показує проведений вище аналіз, цілком можна вважати міжнародний спекулятивний капітал. Адже саме під впливом повідомлень про перебіг ситуації у країнах-боржниках, насамперед у Греції, події на фінансових ринках та висловлювання політиків і фінансових експертів коливався і курс євро, і доходність боргових цінних паперів країн євросони (*Детальніше див. матеріали СІАЗ в «Україна: події, факти, коментарі». – 2011. – № 25*). А саме гра на подібних коливаннях курсів валют і цінних паперів, як показує практика функціонування фінансових ринків, і є джерелом прибутку від спекулятивних операцій.

У такому контексті різноманітні шокуючі оцінки та прогнози можуть розглядатись як один з інструментів інформаційно-психологічного впливу на аудиторію в інтересах проведення спекулятивних операцій на ринку. Це зовсім не означає, що автори подібних оцінок та прогнозів саме з такою метою свідомо формулюють свої висновки. Вони оприлюднювати свої оцінки та прогнози в наукових цілях, заради самореклами, як зазначають у деяких ділових виданнях, з метою «відволікти від «лінійного» сценарію розвитку подій і показати можливості альтернатив в економіці» тощо. Як показує практика, лівова частка таких прогнозів не здійснюється. Однак, став надбанням публічних інформаційних відносин, зазначені оцінки й прогнози починають жити власним відносно автономним життям і цілком можуть стати інструментом інформаційно-психологічних операцій на фінансових та інших ринках, насамперед, інформаційно-психологічним інструментом глобального спекулятивного капіталу.

Спекулятивний капітал формується й функціонує саме завдяки грі на різниці цін купівлі-продажу різних активів: валют, цінних паперів, дорогоцінних металів, нерухомості тощо. Нині він становить наймобільнішу форму капіталу, насамперед фінансового. Завдяки цій своїй властивості, а також накопиченому багатству він перетворився на могутній чинник розвитку світової економіки. Основними ж суспільними функціями спекулятивного капіталу на сучасному етапі розвитку світової економіки можна вважати акумулювання тимчасово вільних коштів і підтримання цінності грошей як таких у ролі регуляторів ділової активності.

Особливо сприятливі умови для розвитку та глобалізації спекулятивного капіталу виникли після краху Бреттон-Вудської валютної системи, що спиралася на золотодоларовий стандарт, і з переходом міжнародних фінансів до системи керованих плаваючих валютних курсів (так звана Ямайська система). Адже якщо раніше національні валюти хоча б опосередковано, через долар США, прив'язувалися до золота, то руйнація цього зв'язку, притаманна системі плаваючих валютних курсів, відкривала якісно нові можливості для емісії національних валют. У професійному лексиконі з'явилося таке поняття, як «валютні війни», а міжнародний спекулятивний капітал отримав «друге дихання».

Адже спекулятивний капітал де-факто почав відігравати роль одного з регуляторів валютних курсів. А інтервенції й інші дії центральних банків і національних урядів на фінансових ринках виконують функції певних інформаційно-психологічних сигналів про наміри влади проводити певну фінансову політику, ніж засобів безпосереднього формування золотовалютних резервів цих установ, а отже, і валютних курсів.

Система керованих плаваючих валютних курсів створила доволі сприятливі умови для значного «відриву» грошей від свого товарного покриття й зростання ролі нематеріальних активів у економічному розвитку як окремих держав, так і світового господарства в цілому.

За даними деяких наукових досліджень, 85–90 % операцій на фондових і валютних біржах мають спекулятивний характер і лише 10–15 % безпосередньо пов'язані з функціонуванням реальної економіки (*Дикевич А. И. Мировой финансово-экономический кризис // Деньги и кредит. – 2009. – № 10. – С. 24*).

Утім, зазначене вище зовсім не означає, що світова фінансова система розвивається в напрямі повної втрати національними урядами та центральними банками держав або їх об'єднань їхніх повноважень у сфері грошового обігу. Радше треба говорити про те, що нині відбувається якісна трансформація валютної системи сучасної світової економіки. Поява євро стала однією з віх такої трансформації, яка не матиме лінійного характеру. Адже запровадження єдиної європейської валюти створило нову валютну пару на світовому фінансовому ринку «долар США – євро» з надзвичайно потужним спекулятивним потенціалом. Утім, нинішня боргова криза у євроні може стати однією з відправних точок трансформації системи міжнародних фінансів. Однак для визначення ймовірних напрямів такої трансформації треба зупинитися на ключових характеристиках сучасної світової валютної системи.

2. Коротка характеристика сучасної світової валютної системи

Насамперед треба нагадати, що фактичний статус міжнародних грошей у світовій економіці виконують лише ті національні або ж наднаціональні (як євро) валюти, які можуть забезпечити виконання основних функцій грошей у

міжнародних трансакціях. Ідеться про виконання відповідними валютами функцій засобів платежу та заощаджень і міри вартості у світовій економіці.

Причому ще в 90-ті роки минулого століття західні експерти акцентували увагу на ієрархічній будові світової валютної системи. Із запровадженням євро ця система зазнала доволі значних змін, однак її ієрархічний характер, як такий, від того не змінився.

Найсуттєвішими характеристиками ієрархічних систем є вертикальна декомпозиція на відповідні підсистеми, пріоритет дій підсистем вищого рівня, залежність поведінки підсистем вищого рівня від фактичного використання своїх функцій підсистемами нижчого рівня ієрархії. Найвищий рівень ієрархії представлений механізмом функціонування міжнародних фінансів у цілому, що склався де-факто. Потім іде фінансова діяльність різних наднаціональних угруповань та національних валютних систем. Причому могутність деяких національних валют забезпечує їм фактично міжнародний статус, а отже, і відповідне місце у світовій ієрархії.

Специфіка функціонування глобального валютного ринку як багаторівневої ієрархічної системи полягає в тому, що різні її елементи, представлені міжнародними та національними органами фінансового регулювання, мають власні цілі й можуть вступати в конфлікти між собою. До того ж у багаторівневих багатоцільових системах, якою є світова ієрархія валют, елементи вищого рівня хоча й зумовлюють цілеспрямовану діяльність елементів нижчого рівня, але цілковито ними керувати не спроможні. Навіть такі потужні інституції, як МВФ, Світовий банк, уряд і Федеральна резервна система США не в змозі забезпечити чітко детерміновану поведінку національних суб'єктів світового валютного ринку. Це не лише неможливо, але й недоцільно, як неможливо керувати світовою економікою з одного центру. Адже органи влади різних країн керують національними економіками (використовуючи, зокрема, і такий важіль, як національні валюти) відповідно до місцевих умов. Відтак не тільки реалізуються повноваження національних валют на різних рівнях світової валютної ієрархії, а й забезпечується нормальний розвиток світової економіки.

Різні валюти зазнають неоднакового функціонального економічного навантаження в системі. Кожна національна грошова одиниця виконує функції грошей у різних масштабах, що й визначає її реальну сферу впливу в національній та світовій економіці. Чим вищий ранг тієї чи іншої валюти у світовій ієрархії, тим повніше вона виконує ці функції. Причому в історичному аспекті місце валют в ієрархії змінюється. Так, якщо провідною валютою другої половини XIX – початку XX ст. був англійський фунт стерлінгів, а більшу частину XX ст. у світовій економіці домінував американський долар, то на рубежі минулого й нинішнього століть на міжнародній арені дедалі гучніше заявляє про себе євро.

Чільне місце у світовій ієрархії валют посідає долар США. Як зазначалося вище, саме американський долар є основною валютою платежів і основною резервною валютою (засобом заощаджень) у світовій економіці. І саме у доларах США визначаються ціни більшості товарів у міжнародній

торгівлі. На підтвердження справедливості цієї тези варто згадати про панічну реакцію світової економіки на доволі гострий дефіцит доларів США в обігу, що виник після краху американського банку Leman Brothers, коли іпотечна криза в США трансформувалась у світову фінансову кризу. Гострота глобальної фінансової кризи тоді значною мірою була знята саме за рахунок величезної емісії доларів, до якої вдалась ФРС США.

Дуже багато експертів цілком обґрунтовано вважають, що США зловживають виключно роллю своєї національної валюти у світовій економіці. Утім, вони ж визнають, що на сьогодні альтернативи американському долару, як основного втілення міжнародних грошей у світі, немає.

Найближчим претендентом на цю роль, по суті – валютою номер два у світовій економіці є євро. Правда, боргова криза у євросоні справила негативний вплив на позиції єдиної європейської валюти. Утім, згадувані вище апокаліптичні прогнози щодо її майбутнього, які поширюються вже доволі довго, поки практично не виправдались. Звичайно, певні тенденції розвитку ситуації на міжнародних фінансових ринках ці прогнози відобразили, але – лише тенденції.

Дійсно курс євро щодо долара США протягом кількох місяців у цілому мав тенденцію до зниження. Зокрема, після оголошення агентством Standart & Poog's про зниження кредитних рейтингів дев'яти країн євросоні, враховуючи Францію та Австрію, курс євро щодо долара США на початку третьої декади січня 2012 р. опустився до рівня 1,2641 дол. США/євро, що виявилось найближчим показником за останні півтора року. Однак обвалу євро, не говорячи вже про його крах, не сталося.

Правда, останнім часом спостерігалось деяке зміщення «симпатій» центральних банків різних держав світу від євро до долара США. Так, «якщо у 2009 р. останні наращували у своїх резервах частку євро, то тепер їх симпатії знову на боці долара. За даними МВФ, питома вага валюти янки у світових золотовалютних резервах у III кварталі 2011 р. зросла до 61,79 % проти 60,22 % у II кварталі. Частка євро, навпаки, скоротилася з 26,73 % дол. за 25,72 %, відкотившись до показника I кварталу 2009 р. «Поки не вирішено питання з Грецією та проведенням єдиної узгодженої грошово-кредитної політики в країнах євросоні, частка євро у світових золотовалютних резервах, імовірно, буде знижуватися, а вплив і частка американської валюти, відповідно, зростати. Не виключено, що збільшення питомої ваги долара у світових резервах буде справляти психологічний вплив на валютний ринок і підтримувати вартість американської валюти», – прогнозує М. Іванченко, керівник інформаційно-аналітичного центру FOREX CLUB в Україні.

Однак оголошувати зазначені зміни початком невідворотного краху євро – або відверте невігластво, або гонитва ЗМІ за сенсацією, або ж, навіть, свідомо інформаційно-психологічна операція з метою досягнення спекулятивних дипломатичних чи інших подібних цілей. Тому перспективи євро у світовій економіці вимагають найприскіпливішого аналізу.

Наступну за євро сходинку у світовій ієрархії валют, мабуть, поділяють між собою японська єна та англійський фунт стерлінгів. Визначити пріоритет якоїсь із валют у цій парі надто складно через певні відмінності їх функціонування в масштабах світової економіки. Обидві ці валюти входять до валютного кошика SDR МВФ. Причому якщо частка фунта останніми роками в цьому кошику зросла з 11,0 % у 2006–2010 рр. до 11,3 %, починаючи з 2011 р., то частка єни, відповідно, знизилася з 11,0 % до 9,4 %. Однак лише цього факту недостатньо, щоб стверджувати про пріоритетність позицій англійського фунта у світовій економіці порівняно з аналогічним місцем японської єни.

І Лондон, і Токіо – фінансові центри світового рівня. Це одночасно є й доказом світового статусу цих валют, і фактором, що сприяє підтриманню цього статусу. З іншого боку, як національна валюта, єна спирається на потужнішу за британську японську економіку. Правда, за темпами зростання японська економіка останніми роками поступалася британській. Хоча не виняток, що завдяки масштабним торговим зв'язкам Японії в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні зона міжнародного впливу єни в межах певного макрорегіону, мабуть, більша, ніж аналогічна зона впливу англійського фунта.

Таким чином, наведені факти в цілому демонструють паритетність міжнародного статусу англійського фунта стерлінгів та японської єни, які, утім, за своїм міжнародним значенням поступаються євро, не кажучи вже про долар США.

У контексті цього аналізу не можна не згадати коротко про таку вельми специфічну валюту як швейцарський франк. Швейцарський франк – типова «валюта – сховище», «актив – сховище», тобто засіб заощаджень з метою диверсифікації ризиків інвесторів, власників грошей чи інших активів. На світовому ринку у швейцарських франках здійснюються порівняно невеликі, як за міжнародними масштабами, обсяги платежів за товари і послуги. Ця валюта є об'єктом торгів на міжнародних біржах. Однак у ролі міжнародних грошей швейцарський франк поступається всім згаданим вище валютам.

Ряд національних вільноконвертованих валют (ВКВ), як, наприклад, австралійський долар, південноафриканський ренд та деякі інші у порівняно незначних обсягах використовується для здійснення міжнародних платежів чи як резерви. Однак зараховувати їх на цій підставі до категорії повноцінних міжнародних грошей немає сенсу. Адже такі валюти за своїм значенням у міжнародних економічних відносинах поступаються навіть швейцарському франку, не кажучи вже про будь-яку з валют, на основі яких формуються SDR МВФ.

Таким чином, світова валютна система – це складне поліструктурне ієрархічне утворення, провідні позиції в якому посідають долар США та євро. Саме динаміка курсів цих двох валют найбільше впливає на стан міжнародних фінансів. Тому окремо зупинимося на економіко-політичних чинниках, що визначають динаміку курсів долара США як сьогодні, так і на перспективу.

Як наголошують фахівці, специфіка американської економіки, що справляє безпосередній вплив на формування курсу долара, полягає в тому, що в структурі валового внутрішнього продукту (ВВП) США величезна частка належить послугам, враховуючи фінансові послуги. Тобто, насправді, складається ситуація, коли коливання курсів валют, враховуючи сам американський долар, цінних паперів, вартості інших активів, що торгуються на біржах за долари США, через динаміку ВВП США, впливають на динаміку курсу долара США. На думку доволі значної кількості експертів, це є помітною вадою в товарному забезпеченні американського долара, яке значною мірою залежить від масштабів здійснення спекулятивних операцій. Останні ж, самі по собі, через їх надзвичайно важку мобільність і, так би мовити, віртуальність, є вельми ненадійним забезпеченням для будь-якої валюти. Це аж ніяк не перекреслює факту надзвичайно великого внеску високотехнологічних галузей економіки у формування ВВП США, а отже, і товарного забезпечення їх національної валюти. І сподіватись, що ця ситуація найближчим часом радикально та швидко зміниться, не доводиться.

Характерною рисою функціонування економіки США протягом останніх двох десятиліть був надзвичайно низький рівень заощаджень, тоді як високий рівень споживань підтримувався за рахунок кредитування. Це також не сприяє поліпшенню товарного забезпечення американського долара. Власне, результатом такого дисбалансу реальних інвестицій та споживчих витрат населення в США й була сумнозвісна іпотечна криза. Оскільки соціально-економічним процесам іманентно притаманна певна інерція, то немає підстав розраховувати на те, що зазначений дисбаланс між споживанням та заощадженням у США зникне найближчим часом. А це означає, що в США протягом певного історичного періоду ще існуватиме потужний економіко-політичний стимул до подальшої емісії доларів, по суті, не забезпечених відповідними темпами зростання реального сектору американської економіки. Непрямим підтвердженням цього стало згадуване вище минулорічне рішення Конгресу США ухвалити підвищення межі державного боргу США.

Фахівці розуміють, що ухвала Конгресу, по суті, є лише перенесенням на більш пізній час вирішення проблеми державного боргу США. Серед розвинених держав межу, за якою величина державного боргу перевищує 100 % ВВП, перетнули лише Японія, Італія, Греція, Ірландія, Португалія та Ісландія.

Надзвичайно великий державний борг Японії мав тяжчі наслідки для її національної економіки, яка останніми роками доволі регулярно потерпає від стагнації, ніж для міжнародних економічних відносин. Адже японська єна хоча і виконує функції міжнародних грошей, але зовсім не в тих масштабах, як американський долар чи євро. До того ж слід враховувати, що певні особливості японського національного менталітету, наприклад високий патріотизм, відчуття єдності нації та соціальної відповідальності тощо, мають позитивний вплив на стан японської економіки в цілому та її національної валюти зокрема.

Великий державний борг Ісландії є, по суті, виключно національною проблемою, зважаючи на незначні масштаби економіки цієї країни. Непрямим свідченням цього є те, що світові ЗМІ практично «не помічають» цієї проблеми. Принаймні якщо порівнювати її з темою державного боргу США і, особливо, країн Єврозони. Державні ж борги Італії, Греції, Ірландії та Португалії, як свідчить перебіг подій протягом 2010–2012 рр., створили доволі значні проблеми зокрема для Єврозони і для ЄС у цілому.

Утім, по-перше, за винятком італійської, ідеться про відносно дрібні національні економіки. І тому більшість експертів у контексті проблеми державних боргів країн Єврозони говорить про уповільнення зростання економіки цієї сукупності держав й лише у найгіршому варіанті – про рецесію. Звичайно, лунають і апокаліпсичні прогнози щодо майбутнього єдиної європейської валюти, про які згадувалося вище. Однак, по-перше, роль євро в міжнародних відносинах усе-таки менша за роль долара США. По-друге, аналіз експертних оцінок, а також проведені раніше в Службі інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади (СІАЗ) Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського дослідження (*Детальніше див. матеріал СІАЗ у журналі «Україна: події, факти, коментарі»*. – 2011. – № 25) свідчать, що розмови про крах євро не відображають реальних перспектив цієї валюти. Детальніше це питання розглядатиметься далі.

Утім, виняткова роль, яку відіграє американський долар у світовій економіці, та величезні обсяги державного боргу США роблять пошук шляхів вирішення цієї проблеми надзвичайно актуальним у глобальних масштабах. Адже виконання боргових зобов'язань та повноцінність грошей – базові питання функціонування ринкової економіки як такої. Тому професійний загал усвідомлює, що державний борг США не може нарощуватися до нескінченності.

Але на заваді радикального вирішення доволі застарілої проблеми державного боргу США, як це не парадоксально, стоять традиції демократії та двопартійна політична система Америки. Як наголошують, наприклад, російські фахівці, США сьогодні вступили у важливий виборчий цикл і, як ніколи, зацікавлені в дешевому доларі. Адже чим дешевий долар, тим більші обсяги експорту та вища прибутковість американських корпорацій, стверджував на прес-конференції в Донецьку російський аналітик з компанії Forex Club А. Дірігін (*Новосту.dn.ua (<http://novost.dn.ua/details/172374>)*. – 2012. – 20.01).

Однак питання не лише в прибутках американських корпорацій. Адже здешевлення долара зменшує реальний державний борг США, як, до речі, будь-який борг, номінований в американських доларах. Емісія ж доларів, яка більше призводить до зростання номінального державного боргу США, ніж реального, дає додаткові ресурси для вирішення поточних соціальних проблем цієї країни. Таким чином, можна вважати, що в американському суспільстві сформувався певний консенсус щодо збільшення державного боргу за рахунок емісії долара США.

Про обґрунтованість цієї тези свідчить не лише минулорічне рішення Конгресу США про підвищення верхньої межі державного боргу, а й деякі дії ФРС США. Зокрема, наприкінці січня 2012 р. ФРС США заявила, що підтримуватиме до кінця 2014 р. на рівні близькому до 0 % базову відсоткову ставку. За означеною ставкою комерційні банки отримують рефінансування (гроші) від ФРС США (*Deffult Servising In Print and Online* (<http://www.dsnews.com>)). – 2012. – 25.01). Це, по суті, означає додаткову емісію дешевого американського долара не лише для економіки США, а й для всієї системи міжнародних економічних відносин.

Також у ЗМІ з'явилися повідомлення, що поточного року цілком можливий запуск «Федеральною резервною системою США нового раунду «кількісного пом'якшення» (QE3)». Деякі експерти очікують, що ФРС відновить скуповування облігацій ще до початку літа. Хоча сума QE3 очікується не більше 500 млрд дол. (для порівняння: у 2008 р. ФРС витратила на QE3 1,25 трлн дол., а у 2001 р. для цих цілей було виділено 600 млрд дол.). «Запуск програми «кількісного пом'якшення» в США може стати інструментом проти надзвичайного зміцнення долара. Цей процес тиснутиме не тільки на валюти інших країн, а й на сировинні ринки», – зазначає М. Івченко, керівник інформаційно-аналітичного центру Forex Club в Україні.

Таким чином, складається враження, що США й надалі дотримуватимуться політики нарощування державного боргу за рахунок емісії «дешевого» долара. Оскільки ця економічна політика проводилась Америкою з 90-х років минулого століття, то цілком зрозуміло, що в американському суспільстві – і в американському політикумі зокрема – за цей час сформувалися певні стереотипи фінансово-економічної поведінки. Долати ж проблему державного боргу США традиційним шляхом через економію витрат державного бюджету – означає порушувати вже усталені соціальні норми й стереотипи. Для будь-якої політичної сили, партії – це тотожно не просто поразці на чергових виборах президента чи до Конгресу, а, мабуть, тотожно доволі значному періоду політичного забуття.

Звичайно, складність такої ситуації з державним боргом та емісією долара США доволі добре усвідомлює багато політиків і підприємців у всьому світі. Мабуть, тому й з'явилися свого часу чутки про конфіскаційний шлях вирішення цієї проблеми шляхом емісії нової американської валюти, умовно названої амеро. Утім, гарантовано визначити можливість ухвали нестандартних рішень щодо майбутнього американського долара на підставі тільки відкритих джерел інформації практично неможливо.

На такій інформаційній базі можна лише з певною мірою імовірності говорити про якісь можливі сценарії перебігу подій. На підставі ж проведеного вище аналізу можна припустити, що принаймні протягом найближчих трьох-чотирьох років США радикальним чином не змінюватимуть своєї політики у сфері державного боргу та емісії американського долара. Хоча аналіз новітньої економічної історії примушує замислитися.

Так, рішення тодішнього президента США Р. Ніксона від 15 серпня 1971 р. про припинення конвертації долара в золото для центральних банків іноземних держав, що порушувало один з базових принципів функціонування Бреттон-Вудської системи, також було вельми несподіваним для міжнародної фінансової та політичної спільноти, але, як показує історія світової економіки, цілком закономірним. Адже в кінці 60-х – на початку 70-х років минулого століття «США значною мірою втратили на світовому ринку свої конкурентні переваги, виник дефіцит платіжного балансу, почали розвиватися інформаційні процеси, різко скоротилися запаси золота. У 1971 р. їх вартість становила 11,1 млрд дол. Ця сума в шість разів була меншою від доларової маси, що перебувала в міжнародному обігу. Почалася масова погоня за золотом як більш стійким грошовим активом і відповідна відмова від долара. Утворилася подвійна ціна на золото: офіційна – 35 дол. за одну унцію та ринкова, що в кілька разів перевищувала офіційну» (*Міжнародні фінанси / за заг. ред. О. М. Мозгового. – К.: КНЕУ, 2005. – С. 53–54*).

Таким чином, у подіях 40–45-річної давнини можна побачити деякі аналогії із сьогоденням. Тому, поза всяким сумнівом, беручи до уваги широкі можливості державної машини США з організації кампанії дезінформації, блефу на міжнародних фінансових ринках, постійний моніторинг політико-економічної ситуації в цій країні та у світі – єдиний засіб запобігання небажаному перебігу подій для зацікавлених сторін, включаючи Україну. Надто аналіз деяких відкритих джерел дає підстави припускати, що частина вельми впливових представників фінансової еліти США невдоволена політикою свідомого послаблення долара, яку ФРС нині проводить під тиском президента США і, цілком імовірно, фракції Демократичної партії в Конгресі США. Про це свідчить відповідна заява экс-голови ФРС США А. Грінспена, з якою він виступив ще восени 2010 р.

Водночас останнім часом ЗМІ особливо багато уваги приділяють ситуації у єврозоні та перспективам єдиної європейської валюти. Тому окремо зупинимося на економіко-політичних чинниках, що визначають перспективи функціонування євро та динаміки його курсу. Надто останнім часом у ЗМІ, у контексті боргової кризи держав єврозони, наводилося доволі багато вельми песимістичних прогнозів – аж до віщування краху євро як єдиної міждержавної валюти.

Такі прогнози базувалися на тому, що врешті-решт децентралізована фіскально-бюджетна політика у єврозоні увійде в гострий антагонізм із проведенням єдиної монетарної (кредитно-грошової) політики, що є інституційною основою функціонування євро як єдиної міждержавної валюти. Адже саме цей антагонізм призвів до кризи державних боргів у єврозоні та, на думку ряду експертів і оглядачів ЗМІ, поставив під загрозу існування євро як єдиної міждержавної валюти.

Гострота очікувань щодо подальшої долі євро на деякий час послабилася після проведення на початку грудня 2011 р. саміту керівників держав-членів ЄС, на якому було ухвалено рішення про формування в ЄС

фіскального союзу. Щоправда, деякі скептики наголошували на тому, що механізми формування фіскального союзу не відпрацьовані, наголошували на інертності впровадження в життя практичних механізмів його формування, звертали увагу на недостатність централізованих фінансових ресурсів ЄС, що залучаються для вирішення проблем держав, що мають найвищий рівень державного боргу, тощо. Січневий (2012 р.) саміт глав-держав та урядів країн ЄС й надалі розвинув положення попередньої грудневої (2011 р.) зустрічі. Це дещо обмежило простір інформаційно-психологічних операцій проти євро на світовому фінансовому ринку, хоча й не призвело до їх певної ліквідації. На цьому саміті ЄС було ухвалено Договір стабільності, координації та управління, згідно з яким дефіцит державного бюджету країн-членів ЄС не може перевищувати 0,5 % ВВП (раніше, згідно з Європейським пактом стабільності, його гранична величина становила 3 % ВВП). Максимально припустимий рівень державного боргу не повинен перевищувати 60 % ВВП. Порушення цих нормативів призводить до штрафу в розмірі 0,1 % ВВП держави-порушника. Штрафи накладатимуться за рішенням Європейського суду. Стягнуті таким чином кошти надходитимуть до централізованих фондів ЄС. Водночас країни, чий державний борг значно нижчий від 60 % ВВП, можуть мати більший дефіцит державного бюджету, хоча його припустимий рівень у проекті угоди не визначено.

Зазначена податково-бюджетна угода має набрати чинності з 1 січня 2013 р. за умови її ратифікації парламентами більшості країн ЄС. І хоча угода про фіскальний союз стосується насамперед країн зони обігу єдиної європейської валюти – євро, її підтримали 25 із 27 членів ЄС. Проти виступили лише Великобританія та Чехія.

Крім того, на цьому саміті ЄС було ухвалено рішення про створення Європейського стабілізаційного механізму (ЄСМ), замість існуючого нині Європейського фонду фінансової стабільності (ЄФФС), заснованого в травні 2010 р. Утім, ЄСМ, на відміну від ЄФФС, буде постійно діючою, а не тимчасовою структурою. Це ж означає регулярність відповідних внесків до нього з боку країн-членів ЄС. ЄСМ матиме власний капітал, що поповнюватиметься також і за рахунок штрафів з порушників згаданого вище пакту про бюджетну стабільність. Поки розглядаються три версії величини статутного капіталу ЄСМ: 500 млрд євро, 750 млрд євро та 1 трлн євро. Планується, що цей стабілізаційний фонд почне діяти з 1 липня 2012 р.

Крім того, треба зазначити, що Франція в одноосібному порядку заявляє про свій намір запровадити податок на фінансові спекуляції. Деякі оглядачі вбачають у цьому елемент передвибірної кампанії президента Н. Саркозі. Таким чином, ясність у цьому питанні настане після президентських виборів у Франції, тобто десь у середині 2012 р. З іншого боку, у разі запровадження такого «експерименту» у Франції можна буде прогнозувати вплив подібних антиспекулятивних заходів на курс євро та фінансову ситуацію у євросоні.

Як бачимо, з одного боку, Євросоюз ухвалює заходи, спрямовані на підтримку євро та стабілізацію фінансово-економічної ситуації, у євросоні та

ЄС у цілому. З іншого – зазначені заходи мають бути ратифіковані в національних парламентах держав-членів ЄС. До того ж потрібен час на реалізацію ухвалених ЄС стабілізаційних заходів.

Поки ж фінансові ринки перебувають під впливом невизначеності ситуації з Грецією, що потребує нової допомоги від ЄС та МВФ. Надто в профспілковому русі цієї країни поширена думка, що краще дефолт Греції за своїми борговими зобов'язаннями, ніж виконання вимог з економії бюджетних коштів, що є умовою отримання допомоги від ЄС, ЄЦБ та МВФ.

Деякі експерти, зокрема заступник директора Інституту Європи РАН В. Федоров, вважають, що єврозона готова позбавитися Греції та Португалії. За повідомленням кореспондента «Инвестгазеты» зі Світового форуму в Давосі, один з європейських банків уже розпочав поділ євро за національними ознаками – на німецький та грецький євро зі встановленням між ними внутрішнього обмінного курсу.

З одного боку, зазначені повідомлення демонструють занепокоєння економічних агентів щодо перспектив євро, а з іншого – грають на користь спекулянтів, яким вигідне «розгойдування» фінансового ринку.

Також не слід забувати про вплив згадуваних вище валютних війн на динаміку фінансових ринків. Суть таких війн зводиться до зниження її учасниками курсів своїх валют, у тому числі й через навмисну девальвацію валют і надмірну емісію грошей. Мета таких заходів, за умов існування доволі жорстких правил Світової організації торгівлі (СОТ), стимулювати власний експорт і, у деяких випадках, зменшити реальну вартість боргів, номінованих у валюті ініціатора валютної війни. Нині активними учасниками валютних війн можна вважати США, Китай та єврозону.

Причому якщо дії США у фінансовій сфері можна однозначно класифікувати як валютну війну через прискорене наповнення ринку доларовою ліквідністю, то діяльність Євросоюзу ніби безпосередньо й не спрямована на зниження курсу євро через його надмірну емісію. Просто ситуація виглядає так, що курс євро до долара США знижується внаслідок проблем з подоланням боргової кризи у єврозоні. Утім, деякі експерти зауважують, що в певній девальвації євро, як засобі стимулювання власного експорту й стимулюванні економічного зростання, зацікавлені провідні країни єврозони – Німеччина та Франція.

Водночас директор Peterson Institute of International Economics Ф. Бергстен наголошує на дуже суттєвих відмінностях у економіко-політичних чинниках формування обмінних курсів долара США та євро. Зокрема, на його думку, для поступового розв'язання проблеми державного боргу США необхідно, щоб президент і Конгрес США відчували «тиск з боку ринків, як це відбувається у Євросоюзі. А поки такого тиску в США немає» (*Инвест-газета*. – 2011. – № 45. – С. 15).

По суті Ф. Бергстен наголосив, що у співвідношенні економічних та політичних чинників, що формують динаміку курсів долара США та євро, значення політичних чинників для американської валюти значно більше, ніж для європейської. Деякі експерти неодноразово звертали увагу на те, що євро,

як грошова одиниця, слабка, оскільки Євросоюз – не окрема держава, а міждержавна спільнота. Утім, на практиці складається парадоксальна, на перший погляд, ситуація, коли чинник слабкості євро перевертілюється у фактор його зміцнення.

Адже, як засвідчив уже згадуваний раніше випадок руйнації золото-доларового стандарту, що був базисом функціонування Бреттон-Вудської валютної системи, США можуть таємно ухвалювати й оперативно втілювати в життя рішення щодо фінансових операцій з американським доларом, що в подальшому матимуть доленосний вплив на розвиток світового фінансового ринку. Євросоюз же, через міждержавний характер цієї організації, такої привілеї позбавлений. А це означає, що євро застрахована від подібних «раптових» рішень. І це – доволі зручно для тих фізичних та юридичних осіб, значні активи яких номіновані у євро.

Тому можна вважати, що саме нездатність європейських інституцій, що забезпечують обіг євро, миттєво реалізовувати рішення стосовно правил функціонування цієї валюти є важливим чинником її привабливості, особливо як засобу заощаджень. Недарма частка євро у світових резервах вища за її частку в міжнародних платежах. Тоді як з доларом США – ситуація протилежна.

Проведений вище аналіз є основою для оцінки перспектив трансформації валютної системи світової економіки.

3. Оцінка перспектив розвитку валютної системи світової економіки

Оцінюючи перспективи розвитку міжнародних валютних відносин, включаючи ту роль, яку відіграє в цих відносинах валютна пара «долар США – євро», треба розрізняти ймовірні відмінності в змінах на найближче й більш віддалене майбутнє. У найближчому майбутньому зміни у світовій валютній системі виявлятимуться в коливаннях курсів валют, у порівняно невеликих змінах часток різних валют у міжнародних платежах і міжнародних резервах, у запровадженні норм регулювання валютних відносин, які, однак, навряд чи матимуть революційний характер для міжнародних відносин тощо. Радикальні ж зміни у світовій валютній системі можливі лише в більш віддаленій перспективі.

Тому цілком можна бути впевненим, що найближчим часом долар США не лише зберігатиме свій статус світової валюти № 1, а можливо, і посилиться. Цілком імовірно, що його частка в міжнародних платежах і навіть міжнародних резервах дещо зросте.

Вище згадувалося про очікуваний у 2012 р. третій етап програми «кількісного пом'якшення» ФРС США, коли в результаті викупу державних зобов'язань в американську економіку буде спрямовано 500 млрд дол. Однак фахівці наголошують, що гроші емітовані ФРС під попередній етап такої програми, у подальшому спрямовувались не так у реальний сектор американської економіки, як на спекулятивні операції на фондовому ринку,

купівлю золота та інвестиції у китайську й інші швидкозростаючі іноземні економіки. Тому не виключено, що аналогічна доля чекає і на значну частку американських доларів, що емітуватимуться ФРС США у 2012 р.

Хоча в цілому, особливо на тлі кризової ситуації у євроні та уповільнення економічного зростання в Китаї, аналітики деяких провідних банків світу прогнозують у 2012 р. зміцнення долара США. Ступінь же зміцнення американської валюти дійсно залежатиме від напрямів подальшого використання її щорічної емісії.

Як зазначив директор Peterson Institute of International Economics Ф. Бергстен, багато учасників фінансового ринку, наприклад, у Лондоні розраховують інвестувати в долар США протягом 2012 р. і почасти – 2013 р. Інвестори очікують на зміну економічної політики США після проведення поточного року в цій країні президентських виборів. Якщо ж очікуваних змін не станеться – інтерес учасників фінансового ринку до долара знизиться, а значить, курс американської валюти – падатиме.

Стосовно найближчих перспектив єдиної європейської валюти учасники фінансового ринку в цілому одностайні: курс євро щодо долара США протягом цього року падатиме. Причини такої одностайності очевидні: боргова криза у євроні поки триває, у цьому регіоні цілком можлива рецесія. Усі розуміють, що навіть для втілення в життя, в основному, правильних рішень із зміцнення бюджетної дисципліни в ЄС потрібен час. Крім того, під час практичної реалізації зазначених заходів може виникнути необхідність корекції раніше ухвалених рішень. І це також може збурювати світовий фінансовий ринок, негативно впливаючи на курс євро. Тому 2012 р., а, можливо, певною мірою і 2013 р. будуть для євроні та євро вельми непростими.

Різниця ж в очікуваннях учасників ринку полягає в розбіжностях їх оцінок щодо мінімальних значень курсу євро щодо долара США. Попри згадувані вище апокаліпсичні прогнози, більшість експертів прогнозує доволі помірне зниження курсу євро у 2012 р. Приблизно, десь до значень 1,20–1,25 дол. США/євро. При цьому очікується відносно нижчий курс євро в першій половині 2012 р. з перспективою його подальшого зростання.

Хоча окремі фахівці дають й більш песимістичні прогнози курсу євро до долара США на найближчу перспективу. При цьому частина експертів виходить з того, що євро переоцінено щодо долара США, тобто курс євро є завищеним. Хоча ступінь оцінки цього перевищення різний. Так, наприкінці минулого року експерти Центру макроекономічних досліджень Сбербанка РФ оголосили, що євро переоцінено щодо американського долара на 5,5 %, і рівноважний обмінний курс становить 1,22 дол. США/євро.

У липні ж 2010 р. рівень переоцінки євро до долара США на основі індексу Біг Мак, уже багато років обчислюваного всесвітньо відомим діловим виданням The Economist, становив +16 %. А це означає, що рівноважний курс цих валют мав бути десь близько позначки 1,15 дол./євро.

На початку поточного року виконавчий директор Міжнародного фонду Блейзера О. Устинко заявив, що євро переоцінено на 10–20 % щодо долара США. Тому прагнення до курсу 1:1 є цілком логічним у наш час.

Водночас наприкінці минулого року експерти великого транснаціонального банку HSBC прогнозували, що протягом 2012 р. євро девальвує на чверть. А це означає, що обмінний курс євро у 2012 р. повинен встановитися до долара США на рівні 1:1, а можливо, і трохи нижче.

Однак чи не найбільш шокуючий прогноз курсу єдиної європейської валюти наприкінці 2011 р. оприлюднив уже згадуваний вище нобелівський лауреат з економіки, американський професор Н. Рубіні. На його думку, кризу у євросоні неможливо подолати без знецінення євро на 30–40 % (*Український банківський портал (<http://banker.ua>). – 2011. – 12.12*). Наближені розрахунки показують, що за такого ступеня девальвації курс євро в період подолання кризи у євросоні, тобто протягом 2012–2013 рр., має опуститися десь до рівня 0,8–0,9 дол. США/євро.

Однак, мабуть, треба зробити поправку на те, що зазначений прогноз Н. Рубіні був підготовлений до того, як керівники держав–членів ЄС оприлюднили конкретні плани стосовно створення та функціонування фіскального союзу, дещо заспокоївши таким чином фінансові ринки. Адже якраз диспропорції між кредитно-грошовою та бюджетною політикою ЄС й стали причиною боргової кризи у євросоні. Створення ж фіскального союзу в ЄС якраз і повинно подолати зазначений антагонізм та сприяти стабілізації євро. Однак уже навіть сама новина про домовленість зі створення фіскального союзу в ЄС позитивно вплинула на динаміку курсу євро.

Водночас треба звернути увагу на те, що світовому валютному ринку притаманні вельми значні коливання обмінних курсів вільноконвертованих валют (ВКВ) розвинутих країн. І при цьому національна економіка цих країн не зазнає якихось катастрофічних змін. Причини та механізм цього фінансово-економічного феномену заслуговують на окрему увагу. Тут лише зазначимо, що певною мірою він пов'язаний зі стійкістю національних економік розвинутих країн і здатністю світового спекулятивного капіталу абсорбувати величезні суми коштів, тимчасово вільних від інвестування в реальні сектори економіки розвинутих країн. А валютна пара «долар США – євро», як зазначалося вище, став важливою складовою цієї глобальної «спекулятивної гойдалки».

Водночас із новітньої економічної історії відомо, що курс євро до долара США коливався від мінімального значення 0,8252 дол. США/євро (жовтень 2000 р.) до максимального значення 1,599 (липень 2008 р.). При цьому ні економіка ЄС, ні економіка США катастрофи, зіставної за своїми масштабами та наслідками з Великою депресією 1929–1933 рр., не зазнали.

Звичайно, суто теоретично можна припустити можливість коливання курсу євро в межах спрогнозованих Н. Рубіні. Утім, на підставі проведеного вище аналізу можна припустити, що навіть у разі перебігу подій у ЄС за більш песимістичним сценарієм, обмінний курс євро у 2012–2013 рр. навряд чи опуститься нижче позначок 1,10–1,15 дол. США/євро. Можливе

коливання курсу єдиної європейської валюти в цей період у діапазоні 1,15–1,30 дол. США/євро.

Поряд з динамікою курсів долара США та євро аналітики прогнозують на найближче майбутнє й динаміку інших вільноконвертованих валют. Ці валюти, як зазначалося вище, посідають певну власну нішу у світовій валютній ієрархії, функціонально доповнюючи долар США та євро.

Деякі фінансові аналітики вважають, що японська єна найближчим часом посилить свою функцію валюти-сховища. На користь цієї тези свідчить не лише складність ситуації у євросоні, а й постійний, починаючи з 1998 р., профіцит балансу поточних операцій Японії. Тому, попри негаразди японської економіки, зумовлені катастрофою на АЕС «Фукусіма-1», фахівці прогнозують зміцнення єни у 2012 р. Вважається, що інтервенції банку Японії зможуть послабити зростання курсу єни, яке, утім, не буде значним. Правда, деякі експерти прогнозують зниження курсу єни у 2012 р. саме через необхідність подолання наслідків катастроф, яких Японія зазнала минулого року.

А на динаміку англійського фунту стерлінгів впливатимуть значний державний борг Великої Британії й програма кількісного пом'якшення (викупу державних боргових цінних паперів), яка провадитиметься в цій країні у 2012 р., а також тісні економічні зв'язки Великої Британії в межах ЄС. У результаті фінансові аналітики очікують, що панівною у 2012 р. буде тенденція до зниження обмінного курсу англійського фунта стерлінгів.

Збереження статусу валюти-сховища сприятиме деякому зростанню у 2012 р. обмінного курсу швейцарського франка.

Таким чином, радикальних змін у світовій ієрархії валют протягом 2012–2013 рр. не передбачається. Хоча деякі події у сфері міжнародних фінансово-економічних відносин можуть із часом призвести до доволі значних змін у цій сфері. Ідеться, зокрема, про посилення тенденцій до функціонування системи світових фінансів на засадах, так би мовити, полівалютності.

Фахівці звертають увагу на те, що десятиріччя від початку 2000-х років частка долара США в офіційних резервах у світі скоротилась із 72,3 % до трохи більше ніж 60 % у першій половині 2011 р. Причому, як зазначалося вище, частки долара США та євро в сукупних офіційних резервах країн світу перебували в протифазі: зростання частки євро призводило до зменшення частки американського долара і навпаки. Протягом 2011 р. частка долара США в офіційних резервах країн світу перебували в межах 60–62 %.

Утім, відомий вітчизняний фахівець у галузі фінансів О. Шаров не думає, «що нам доведеться чекати ще ціле десятиліття, поки ця частка знизиться до 50 %, бо щодалі ми відходимо від полюса абсолютної монополії долара, то більше слабшатиме її «тяжіння», і доларова складова у світових резервах «танутиме» дедалі швидше».

Проте головне питання не в тому, коли відійде долар, а в тому, що прийде йому на заміну. Жодна з національних валют не може і в найближчі роки навіть не буде претендувати на те, щоб замінити долар, або хоча б

скласти з ним тандем (*Шаров О. Ave, caesar! // Дзеркало тижня. – 2011. – № 28.*

С. 7).

Оскільки частка євро у світових резервах становить трохи більше чверті, і, на думку О. Шарова, це його «стеля», то «необхідно, щоб ще відсотків 30 «взяли на себе» інші дві-три валюти регіонального характеру. Імовірно, тоді можна буде розпочати переговори і про заміну долара якоюсь регіональною або міжнародною грошовою одиницею, і про створення нової валютної архітектури з регіональними емісійними банками. Але для цього необхідно, щоб на світовій карті виникли регіональні політико-економічні конгломерати (союзи), здатні стати емітентами таких валют. Причому емітентами більш успішними, ніж ЄС. Питання про те, наскільки це реально, залишаю відкритим» (*Шаров О. Ave, caesar! // Там само*).

Таким чином О. Шаров, по суті, визнав, що представлена ним схема нової валютної архітектури світу не може бути реалізованою на практиці приблизно протягом найближчого десятиріччя.

Однак якщо уважно придивитися до розвитку міжнародних фінансових відносин протягом останніх років, то можна припустити дещо іншу гіпотезу трансформації світової валютної архітектури. Якщо фіскальний союз у ЄС працює доволі ефективно, а це може статися протягом трьох-чотирьох років, то роль євро у світових офіційних резервах, а можливо, і в міжнародних платежах зросте. Тому можна припустити, що через чотири-п'ять років частка євро у світових офіційних резервах перетне позначку 30 %. Відповідно частка долара США (у протифазі до євро) у цей час знизиться. Тут також можна згадати про недоліки кредитно-грошової та й узагалі економічної політики США в тлумаченні Ф. Бергстена, про що говорилося вище.

До речі, Ф. Бергстен не відкидав зростання ролі китайського юаня у світовій економіці в перспективі. Тим більше, що Китай вельми послідовно проводить політику поступової експансії своєї національної валюти в міжнародних фінансових відносинах. Зокрема, керівництво Китаю з початку 2011 р. дозволило китайським компаніям здійснювати інвестиції за кордоном у юанях. А до того дозвіл закуповувати товари за кордоном за юані отримали китайські імпортери, а продавати за кордон товари й послуги за юані – китайські експортери.

Крім того, на кінець 2011 р. Китай мав 14 угод з різними країнами світу, серед яких – Росія, Пакистан та інші, про взаємний обмін валют. Наприкінці ж 2011 р. у ЗМІ надійшли повідомлення, що Китай та Японія готові прискорити створення зони вільної торгівлі та сприяти використанню юаня та ени в ділових угодах між двома країнами. Якщо цей процес налагодиться та розвиватиметься далі, то значення юаня та ени у світовій економіці зросте.

Хоча в цілому перспективи перетворення юаня на повноцінну ВКВ залежать від того, коли Китай відкриє свій ринок капіталу, тобто запровадить вільну конвертацію юаня за капітальними фінансовими операціями. Утім,

китайський уряд свідомо підтримує занижений курс юаня до американського долара, євро та інших ВКВ із метою стимулювання власного експорту, що значною мірою є локомотивом китайської економіки. І поки відмовлятися від такої економічної політики Китай ніби не має наміру. Тому, мабуть, не варто очікувати на перетворення юаня на повноцінну ВКВ у найближчі п'ять років та радикального зростання його ролі в міжнародних фінансах.

Оцінюючи перспективи єни в більш віддаленому майбутньому, можна припустити деяке посилення ролі японської національної валюти у світових фінансових відносинах. Основою такого прогнозу є міцна високотехнологічна японська економіка та потужні ділові зв'язки Японії у світі та Азіатсько-Тихоокеанському регіоні, зокрема. Саме інтеграція з іншими національними економіками цього регіону сприяє розширенню бази товарного забезпечення японської єни та зміцненню її позицій у світовій ієрархії валют не лише як валюти-сховища, а і як резервної валюти й навіть засобу платежу.

Що ж стосується англійського фунта стерлінгів, то в нього й у більш віддаленому майбутньому немає шансів радикально підвищити свій міжнародний статус до рівня світових грошей, здатних у цій ролі конкурувати з долларом США чи євро. У цілому ж подальша доля англійського фунта як міжнародної валюти залежатиме від майбутньої конфігурації валютної системи світової економіки. Якщо в ній посилюватиметься тенденція до полівалютності в міжнародних фінансових відносинах, то значення англійського фунта в цій системі може навіть зрости. Хоча в цілому, найімовірніше, переважатиме його міжнародна функція як валюти-сховища, тобто міжнародного грошового інструменту для запобігання ризикам інвесторів від коливань світового фінансового ринку.

У цьому контексті вельми симптоматично, що наприкінці 2011 р. у ЗМІ пройшли повідомлення, що фахівці британського Міністерства фінансів відпрацьовують сценарії розпаду єврозони чи виходу з неї однієї з держав-учасниць. Вважається, що це призведе до зростання надходжень до Великобританії фінансових ресурсів з-за кордону. У результаті обмінний курс фунта стерлінгів може зрости до небезпечного для британської економіки рівня.

У принципі, не виключені якісь схожі варіанти перебігу подій у майбутньому. У цьому випадку привабливість англійського фунта стерлінгів для інвесторів визначатиметься співвідношенням стану британської економіки порівняно з іншими національними економіками, або ж із світовою економікою в цілому.

Ще менші, ніж в англійського фунта, шанси на радикальне посилення своїх міжнародних позицій у глобальній ієрархії валют у швейцарського франка. Адже швейцарська економіка значно менша за британську. Нинішній міжнародний статус швейцарського франка багато в чому – данина економічній історії, насамперед військово-політичному протистоянню у Європі та світі. Тому й у віддаленому майбутньому основна міжнародна

функція швейцарського франка – валюта-сховище. Хоча масштаби реального фінансового наповнення цієї функції, звичайно, змінюватимуться.

Нестабільність світового валютного ринку стимулювала інтерес інвесторів до золота, ціна якого останнім часом усталено зростає. Спостерігається також деяка реанімація ідей золотого стандарту в міжнародних фінансових відносинах. Зокрема, кілька років тому запровадити новий золотий стандарт, що слугував би орієнтиром для ринку під час формування курсів основних валют, запропонував голова Світового банку Р. Зеллік.

Однак виникають певні застереження щодо механізмів формування цього «золотого орієнтиру». За нинішніх умов світових запасів золота недостатньо, щоб воно могло виконувати одну з головних функцій грошей – було засобом обігу, обслуговувало платежі в міжнародних економічних відносинах. Тобто ринок не зможе визначити реальну вартість золота, як грошей, саме через дефіцит такого платіжного засобу.

Тому визначати вартість золота – валютного орієнтиру – довелось би адміністративним шляхом, через міждержавні угоди. І ця вартість, насправді, була б виключно результатом міжнародних політичних угод. Отже, встановлена таким чином вартість золота як грошового орієнтиру відрізнялася від його реальної вартості, обумовленої виконанням зазначеної фінансово-економічної функції. Така міжнародна фінансова система, як показує новітня історія світової економіки, не може бути стійкою та приречена на руйнацію. Причому, найімовірніше, доволі швидко.

Приблизно з тих самих причин, що й у золота, виникають сумніви стосовно здатності спеціальних прав запозичення (SDR) МВФ виконувати всі основні функції міжнародних грошей. Ідею зробити SDR міжнародним резервним активом висловлював тодішній очільник Міжнародного валютного фонду Д. Строс-Кан. Її підтримали голова Народного банку КНР Чжоу Сяочуань і президент Франції Н. Саркозі. Прибічники цієї ідеї вважали, що якби держави зберігали свої валютні резерви в SDR, то волатильність цін знизилася б. Правда, як зазначали оглядачі деяких ділових ЗМІ, щоб реалізувати зазначену ідею треба розвивати ринки активів, номінованих у SDR.

Однак у цьому випадку ряд питань потребує роз'яснення. Зокрема, які функції повинні виконувати ці активи МВФ: тільки функції засобу заощаджень чи ще і функцію засобу платежу. В останньому випадку виникає проблема забезпечення цих активів МВФ та встановлення механізмів узгодження інтересів числених країн-членів МВФ, що мають власні національні валюти, у питаннях, які стосуються порядку емісії та фінансування нових активів МВФ, номінованих у SDR.

Ряд експертів вважає, що в запровадженні нової повноцінної міжнародної валюти на базі МВФ не зацікавлені насамперед США, оскільки такий крок міжнародної спільноти обмежував би позиції американського долара у світовій економіці. Для успішного конституювання будь-якої нової валюти надзвичайно важливо отримати належну довіру з боку економічних агентів.

Однак така довіра може сформуватися лише в результаті успішного функціонування нової валюти протягом певного періоду часу.

Тому, як показує досвід функціонування єдиної європейської валюти євро, що є продуктом міждержавних угод, емісія МВФ власних повноцінних грошей за нинішніх міжнародних умов, по суті, нереальна. Отже, і активи МВФ – чи то вже існуючі, чи потенційні – ні в найближчій, ні в більш віддаленій перспективі не зможуть конкурувати з долларом США чи євро на світовому ринку як міжнародні гроші.

Таким чином, підбиваючи підсумки, можна зробити коротке узагальнення перспектив валютної пари «доллар США – євро» в системі міжнародних фінансових відносин. Найімовірніше, що найближчі рік-два саме через боргові проблеми країн єврозони роль долара США і як резервної валюти, і як засобу платежу, у світових фінансах дещо зросте.

За результатами функціонування фіскального бюджетного союзу в ЄС, десь з початку 2014 р. євро може почати посилювати свої позиції в міжнародних фінансах, насамперед як світова резервна валюта. У цілому, подальша доля євро залежатиме саме від результатів функціонування фіскального союзу в ЄС. Але поки цей союз ще не почав працювати взагалі, то й оцінка майбутньої ролі євро у світових фінансах може мати лише концептуальний, а не предметний характер. З іншого боку, очікування на підвищення ролі євро в міжнародних фінансах усе-таки існують і, мабуть, базуються на меншій залежності долі цієї валюти від політичних рішень однієї держави, ніж долі долара США.

У цілому, починаючи десь з 2014 р., можна очікувати на послаблення міжнародних позицій долара США та посилення позицій євро та інших валют. Тобто в міжнародних фінансових відносинах посиляться тенденція до полівалютності. Наприклад, із подоланням Японією наслідків катастрофи 2011 р. та за умови посилення інтеграції економік Азіатсько-Тихоокеанського регіону з японською економікою можливе посилення позицій японської єни у світовій валютній системі.

Китайський же юань ще доволі довго залишатиметься валютою-загадкою в тому сенсі, що аналіз відкритих джерел не надає цілком достовірної інформації щодо перспектив відкриття доступу іноземцям до китайського ринку капіталу та відмови влади Китаю від адміністративного регулювання курсу національної валюти. Саме такий захід може ввести юань до когорти світових валют.

Англійський фунт стерлінгів більшою мірою, а швейцарський франк – меншою в міжнародних масштабах виконуватимуть функції валют-сховищ та диверсифікації й страхування валютних ризиків (*При підготовці статті були використані такі джерела інформації: Аргументы Недели (http://www.argumenti.ru). – 2011. – 28.12; Ведомости (http://www.vedomosti.ru). – 2012. – 10.02; Вісник Національного банку України. – 1999. – № 11; 2001. – № 10; Деньги. – 2011. – № 22; 2012. – № 1; Деньги и кредит. – 2009. – № 10; Дзеркало тижня. – 2011. – № 28, 39, 45–47; 2012. – № 1, 4; Інвестгазета. – 2010. – № 45; 2011. – № 45, 46; 2012. –*

№ 4; Коментарі. – 2011. – № 25, 27, 28, 35, 43, 49; 2012. – № 1–3; Корреспондент (<http://ua.Korrespondent.net>). – 2011. – 31.10; Минфин.com.ua (<http://minfin.com.ua>). – 2012. – 23.01; Міжнародні фінанси / За заг. ред. О. М. Мозкового. – К.: КНЕУ, 2005; Независимое Бюро Новостей (<http://nbnews.com.ua>). – 2012. – 17.01; Российская газета (<http://www.rg.ru>). – 2012. – 19.01; Украинский банковский портал (<http://banker.ua>). – 2011. – 12, 14, 15, 28; Український тиждень. – 2011. – № 47; Утро (<http://www.utro.ru>). – 2011. – 2.12; Фінанси України. – 2009. – № 3; Четверта Влада (<http://4vlada.net>). – 2012. – 24.01; Default Servicing In Print and Online (<http://www.dsnews.com>). – 2012. – 25.01; Quote.rbe.ru (<http://quote.rbr.ru>). – 2012. – 20.01).

НОВИНИ РЕГІОНІВ

У прокуратурі Закарпатської області встановили «Гарячу лінію» для повідомлень про факти незаконного втручання у діяльність підприємців

У прокуратурі Закарпатської області запровадили телефон «Гарячої лінії» для повідомлення про факти незаконного втручання у підприємницьку діяльність із боку службових осіб контролюючих та правоохоронних органів.

Повідомлення про вказані факти прийматимуться у прокуратурі Закарпатської області за номерами 63-04-64 та 61-35-60 з 09.00 до 18.00, – повідомили в прес-службі прокуратури Закарпатської області (*Інформаційно-аналітичний сайт Zaholovok.com.ua (<http://zaholovok.com.ua/u-prokuraturi-zakarpattya-teper-pratsyuje-»garyachaliniya»-dlya-pidprijemtsiv>). – 2012. – 11.06).*

***

Чопская таможня решила сотрудничать с предпринимателями

6 июня руководство Чопской таможни представило 60 представителям бизнеса Закарпатья основные требования нового Таможенного кодекса Украины, который вступил в силу 1 июня 2012 года.

Цель встречи, как информирует пресс-секретарь Чопской таможни Виктория Сенгетовская, тесное сотрудничество таможни и предпринимателей для улучшения внешнеэкономической жизни страны.

И. о. первого заместителя начальника Чопской таможни Александр Богаш отметил, что новый законодательный документ крайне важен для развития экономики государства и максимально приближен к международным нормам и таможенным правилам Евросоюза. Отныне для субъектов внешнеэкономической деятельности созданы более благоприятные условия ведения честного и прозрачного бизнеса.

В частности, существенно сокращен перечень документов, необходимых для таможенного оформления, нужно только три: таможенная

декларация, инвойс и декларация таможенной стоимости. Также сокращено время таможенного оформления – с 24 часов до 4-х часов.

Кроме того, субъект сможет самостоятельно зафиксировать в электронных системах дату и время подачи таможенной декларации. А за нарушение срока таможенного оформления должностные лица таможни будут нести персональную ответственность.

Новый документ предусматривает расширение понятия «таможенная стоимость», но таможенные ставки остаются теми же. Теперь четко определен перечень документов, которые таможня имеет право получить от предпринимателя о подтверждении правильности цены внешнеэкономической сделки.

Что касается декларирования нескольких товаров за одним классификационным кодом, то теперь эта норма позволяет декларанту определиться с классификацией большого количества различных наименований товаров под одним товарным кодом, которому будет отвечать самая большая ставка пошлины. Также возможно декларирования, как нескольких партий товаров по одной грузовой таможенной декларации, так и оформление части партии товара, если так удобнее декларанту.

Для проведения таможенных формальностей на каждом таможенном посту присутствуют должностные лица, уполномоченные на выполнение различных функций. В частности, для проверки правильности определения таможенной стоимости и классификации товаров, начисления и взимания таможенных платежей и т.п. Все таможенные посты наделены необходимыми полномочиями принимать самостоятельные решения, что позволяет сократить время предпринимателя на получение различных согласований и решений, которые ранее принимались исключительно руководством таможни (*UA-Reporter.com* (<http://ua-reporter.com/novosti/117987>)). – 2012. – 07.06).

***

Сумський обласний фонд підтримки підприємництва провів у Глухіві семінар для представників малого та середнього бізнесу

Зустріч підприємців відбулася у залі засідань Глухівської міської ради за участі заступника міського голови Ірини Терещенко.

Директор фонду Володимир Котляр насамперед зазначив, що, звернувшись до них, підприємці можуть розраховувати на безкоштовну інформаційну, консультативну, юридичну підтримку і навіть фінансову допомогу. При цьому наголосив, що мова йде про вирішення конкретних проблем, і навіть приклади виграних судових справ, впливу на контролюючі органи і дієвої співпраці з органами місцевого самоврядування.

Юрист фонду підтримки підприємництва Сумської обласної ради Тетяна Капаціна у свою чергу дала поради присутнім у залі стосовно того, яким чином слід приймати перевірки контролюючих органів. При цьому наголосила, що мова йтиме не про те, як обійти закони, а як їх дотримуватися так, аби «підкопатися» не зміг ніхто.

Щоб необхідна інформація завжди була під рукою у глухівських підприємців, методист Олена Соловйова вручила запрошеним спецвипуск «Вісника» Сумського обласного фонду підтримки підприємництва.

Насамкінець Володимир Котляр відповів на запитання і попросив користуватися послугами фонду, констатувавши, що влада на будь-якому рівні обмежена певними повноваженнями, вийти за межі яких вона не має права, а у фонду є досить широкі можливості (*Сумська обласна рада* (<http://sorada.gov.ua/novyny-mistsevyh-rad/9-gluhivska-miska-rada/6488-na-dopomogu-pidpryjemtsjam.html>). – 2012. – 31.05).

***

31 мая в облгосадминистрации под руководством председателя Донецкой ОГА Андрея Шишацкого состоялось совещание по вопросу создания благоприятных условий для развития малого и среднего бизнеса, местного самоуправления и общественных институтов. Участие в работе совещания приняли сотрудники правоохранительных органов, прокуратуры, органов местного самоуправления, представители бизнеса.

Мероприятие прошло во исполнение поручения Президента Украины В. Ф. Януковича. На заседании Совета регионов, которое состоялось 24 мая, Глава государства акцентировал внимание присутствующих на необходимости снижения давления на бизнес со стороны представителей контролирующих и правоохранительных органов. По словам Президента, оказание давления на бизнес это «провокация и преступление не только против закона, но и против страны и общества».

Губернатор отметил, что в регионе вот уже несколько месяцев работает Региональный центр по предоставлению административных услуг «Открытая власть». По состоянию на 29 мая им принято 8131 заявление на выдачу документов разрешительного характера (*НОВОСТИ.dn.ua* (<http://novosti.dn.ua/details/180569/>). – 2012. – 01.06).

***

Предпринимателям Луганска будут компенсировать из городского бюджета процентные ставки по кредитам

«Городская власть заинтересована в создании комфортных условий для развития среднего и малого бизнеса в областном центре, – отметил заместитель Луганского городского головы Заза Зухбая, открывая Координационный совет по вопросам развития предпринимательства. – Именно для этого исполнительным комитетом Луганского городского совета обнародован проект регуляторного акта «Об организации работы, связанной с частичной компенсацией процентных ставок по кредитам, предоставленным банковскими учреждениями субъектам малого и среднего предпринимательства г. Луганска для реализации инвестиционных проектов».

В ходе реализации программы специалистами были выявлены проблемы, которые увеличивали расходы предпринимателей при участии в конкурсном отборе. Благодаря новому проекту удастся решить эти трудности.

Подробно об аспектах этого документа рассказал начальник управления экономики Луганского городского совета Владимир Разумцев: «Новый порядок частичной компенсации дает право участвовать в конкурсном отборе не только представителям малого, но и среднего бизнеса, не только субъектам – производителям товаров, но и предпринимателям, оказывающим услуги. Новый порядок не ограничивает стоимость инвестиционного проекта, оптимизирует перечень документов, необходимых для участия в конкурсе, а также критерии отбора победителей конкурса. Принятие данного порядка частичной компенсации позволит эффективно и в полном объеме использовать средства, выделенные из местного бюджета на это мероприятие».

В рамках заседания обсуждалась разработка целевой программы «Луганск инвестиционный». По словам Владимира Разумцева, реализация данного документа позволит обеспечить увеличение объемов привлеченных инвестиций в экономику областного центра.

Во время работы Координационного совета были рассмотрены вопросы развития туризма в Луганске, а также обоснование размера ставок единого налога, утвержденных для субъектов предпринимательской деятельности (*Официальный сайт Луганского городского совета и его исполнительных органов (<http://gorod.lugansk.ua/index.php?newsid=9691>). – 2012. – 24.05*).

6. РЕЙДЕРСТВО. ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ

12.06.2012

*Міністерство економічного розвитку
і торгівлі України
<http://www.me.gov.ua/>*

Прес-служба Мінекономрозвитку

30 травня, на засіданні Міжвідомчої регіональної робочої групи з питань протидії протиправному поглинанню та захопленню підприємств розглядалося звернення директора ТОВ «БМБ» щодо рейдерського захоплення майна заводу.

Завод із виготовлення яблучного концентрату ТОВ «БМБ» розташований у селі Коболчин Сокирянського району. На ньому працює 120 чоловік, а річний обсяг виробництва та реалізації продукції складає 50 млн гривень. Як відзначив засновник підприємства, упродовж діяльності

товариства було зафіксовано п'ять спроб рейдерського захоплення, остання з яких сталася 25 травня поточного року. За його словами, працівники державної виконавчої служби Сокирянського районного управління юстиції описали обладнання ТОВ «БМБ», яке не було предметом попередніх судових розглядів. Приватна охоронна фірма відмовилася допустити засновника, директора та працівників ТОВ «БМБ» на територію підприємства.

За дорученням Міністра економічного розвитку і торгівлі України Петра Порошенка завідувач сектором запобігання та протидії корупції Мінекономрозвитку Василь Вакаров виїхав в область на підприємство «БМБ». За його словами, події нагадували класичне рейдерське захоплення підприємства. Для врегулювання ситуації, що склалася, державній виконавчій службі Головного управління юстиції у Чернівецькій області необхідно скасувати провадження та визначити термін добровільного виконання рішення суду.

Члени робочої групи доручили Головному управлінню юстиції у Чернівецькій області здійснити перевірку виконавчого провадження і невідкладно прийняти рішення відповідно до чинного законодавства. Міжвідомча регіональна робоча група рекомендувала Прокуратурі Чернівецької області спільно з УМВС України в Чернівецькій області здійснити перевірку законності дій працівників державної виконавчої служби Сокирянського районного управління юстиції щодо виконання судового рішення про стягнення з ТОВ «Транс-Оіл» суми боргу, а також ретельно вивчити питання достовірності документів, на підставі яких були вчинені виконавчі дії.

Крім того, для забезпечення охорони громадського порядку та запобігання несанкціонованого вивезення засобів виробництва, УМВС України в Чернівецькій області рекомендовано взяти об'єкт під охорону на час проведення перевірок фактів, наведених у скарзі. Головне управління юстиції у Чернівецькій області зобов'язано невідкладно інформувати міжвідомчу регіональну робочу групу про наявність виконавчих листів стосовно діючих підприємств області, які можуть мати ознаки протиправного поглинання та захоплення.

Сьогодні ситуація перебуває на контролі Міністра економічного розвитку і торгівлі України Петра Порошенка, який вважає боротьбу з рейдерством одним із важливих завдань органів державного управління. Адже створення необхідних умов для безпечного ведення бізнесу державі, захист інтересів виробників – є пріоритетом діяльності Міністерства економічного розвитку і торгівлі.

***

В Україні рейдерство необхідно порівняти до економічного тероризму

Таку думку висловив президент міжнародної громадської організації «Міжнародна антитерористична єдність» **Олександр Дічек** під час прес-конференції в Києві.

За його словами, в класичному розумінні тероризму в Україні практично не було, і 97-98 % терористичних актів в державі перебували в сфері суб'єктів господарювання.

О. Дічек підкреслив, що рейдерство стало одним з факторів загрози національній безпеці, і за всіма критеріями його можна віднести до економічного тероризму.

Експерт зазначив, що у визначенні рейдерства і тероризму багато однакових і загальних ідентифікаційних ознак: бажання створити страх і жах, використовується насильство і погрози насильства, а також економічна мотивація.

Таким чином, за його словами, рейдерство в країні повинно бути порівняне до тероризму ([GolosUA.com \(http://www.golosua.com/ua/main/article/ekonomika/20120612_reyderstvo-doljno-priravnivatsya-k-terrorizmu-ekspert\)](http://www.golosua.com/ua/main/article/ekonomika/20120612_reyderstvo-doljno-priravnivatsya-k-terrorizmu-ekspert)). – 2012. – 12.06).

***

В Запорозж'є образували Союз против рейдеров

Общественные организации Запорозж'я подвели итог сбора подписей против запорожских рейдеров, а также создали «Союз гражданской обороны» против рейдеров и криминальных олигархов, сообщает интернет-издание «Запорозжское время».

На пресс-конференции выступали руководители общественных организаций Запорозж'я, члены которых принимали участие в сборе подписей: глава «Запорозжского областного правозащитного антирейдерского комитета», депутат Верховной Рады II и V созывов Сергей Кузьменко; руководитель Запорозжского городского объединения Украинского союза ветеранов Афганистана Валентин Зарва; председатель правления женской организации казачества «Берегиня» Любовь Богатырева; председатель общественной организации «Козацька спадщина» Богдан Шавло; председатель Запорозжской городской ассоциации родителей детей-инвалидов «Надія» Ирина Александрова; председатель Запорозжской организации ветеранов войны (однополчан) Виктор Кролик, заместитель председателя ЗГОО «Запорозжский центр защиты» взаимопомощи ветеранов «Надежда» и др.

Как рассказал Сергей Кузьменко, в течение июня жители Запорозж'я подписывались под воззванием Запорозжского антирейдерского комитета к Президенту Украины с просьбой взять под контроль расследование ряда

рейдерских атак в регионе, в период 2005–2010 годов приведших к уничтожению многих градообразующих предприятий, а также к недоплате в бюджет огромных сумм налогов (только по двум эпизодам – более 880 млн гривен).

За 3 недели июня было собрано более 150 000 подписей жителей Запорожья. Как отметил Сергей Кузьменко, дальнейшее расследование преступлений криминального бизнеса (рейдерские атаки, уклонение от налогов, уничтожение градообразующих предприятий, давление на СМИ и угрозы журналистам, незаконные судебные решения по запрету трансляции фильма-расследования «Шакалы»), поддержал каждый четвертый взрослый запорожец.

Запорожцы одобрили действия органов власти и правоохранительных органов, начатую в 2010 году, по искоренению рейдеров и недопущению захватов предприятий уклонения от налогов, и ждут ее ужесточения для восстановления законности и справедливости. Подписные листы и их копии будут направлены в Администрацию Президента Украины, Генпрокуратуру и другие компетентные инстанции. Значительная часть сбора подписей сопровождалась видеофиксированием.

Чтобы добиться наказания по заслугам для рейдеров Запорожья и Украины, представители общественных организаций, собравшиеся на пресс-конференции, подписали декларацию о создании Союза гражданской обороны – объединенного фронта, противостоящего рейдерству, криминальному бизнесу и коррупции, которая, по словам участников пресс-конференции, является благодатной почвой для рейдерства. По словам участников пресс-конференции, общественность готова вместе выступить в поддержку наведения справедливости органами власти.

Участники пресс-конференции призвали своих единомышленников во всех городах и регионах Украины создавать аналогичные объединения для борьбы с рейдерами и криминальным олигархатом, прикрываемым оппозиционными политическими силами.

Кроме того, как сообщает «Запорожское время», Общественная организация «Запорожский областной правозащитный антирейдерский комитет» при поддержке Института проблем региональной политики и современной политологии провела в Запорожье социологический опрос, посвященный борьбе с рейдерством.

В ходе социологического опроса, проходившего с 12 по 20 июня, «Запорожский антирейдерский комитет» в два этапа опросил 7 000 человек, проживающих в разных районах Запорожья. Согласно результатам, 96 % опрошенных одобряют борьбу с рейдерством, проводимую властью, и считают, что она должна быть бескомпромиссной и завершаться реальными уголовными делами для бизнесменов-«акул» (*Главком: Новости политики и экономики* (<http://glavcom.ua/news/85258.html>). – 2012. – 11.07).

7. УКРАЇНА ТА СОТ

НОВИНИ СОТ

Європарламент відхилив торговельну угоду проти підробляння (ТУПІ) переважною більшістю голосів: 478 – «проти», 39 – «за», 165 – «утримались».

Торговий комісар ЄС Карел Де Гухт просив європарламентаріїв відкласти голосування до рішення Європейського Суду, вищого суду ЄС, який розглядає наразі відповідність угоди до правил ЄС. Але переважило загальне негативне ставлення.

ТУПІ – нова багатостороння угода, що передбачає суворіший нагляд за дотриманням прав на інтелектуальну власність і боротьбу з піратством та підроблянням.

Крім ЄС, угоду підписали також Австралія, Канада, Марокко, Нова Зеландія, Південна Корея, Сінгапур і США, але жодна з країн ще не ратифікувала її *(Україна і Світова організація торгівлі (http://wto.in.ua/index.php?&page=1&get=wto_news&id=2528). – 2012. – 05.07).*

***

Уряд РФ схвалив і постановив внести у Держдуму на ратифікацію «Протокол про приєднання Російської Федерації до Марракеської угоди про заснування Світової організації торгівлі від 15 квітня 1994 року».

Зазвичай відповідний протокол називають «протокол про вступ» (Protocol of accession) до СОТ.

Росії треба ратифікувати вступний пакет документів до 23 липня. Голова профільного комітету Держдуми сказав, що Протокол буде розглянуто на пленарному засіданні 4 липня *(Україна і Світова організація торгівлі (http://wto.in.ua/index.php?lang=ua&&page=2&get=wto_news&id=2510). – 2012. – 11.06).*

***

Генеральний директор СОТ Паскаль Ламі порівняв протекціонізм з холестериним: його поступове накопичення може зрештою перекрити торгові потоки.

У своєму виступі в Торговій палаті Таїланду генеральний директор СОТ навів цифри – наразі обмежувальні заходи охоплюють майже 3 % світової торгівлі та майже 4 % торгівлі між країнами Великої двадцятки *(Україна і Світова організація торгівлі (http://wto.in.ua/index.php?lang=ua&&page=2&get=wto_news&id=2503). – 2012. – 31.05).*

АКТУАЛЬНІ ПОДІЇ

Оприлюднено цьогорічний Глобальний рейтинг інноваційності, який складає щорічно одна з найдавніших європейських бізнес-шкіл « INSEAD «разом із Всесвітньою організацією інтелектуальної власності. З-поміж 141 країни Україна посіла 63 місце, а серед країн з низьким/середнім рівнем прибутків – 2-е.

Загальний рейтинг складається з семи «стовпів», п'ять з яких – інститути, людський капітал і дослідження, інфраструктура і розвиток внутрішнього ринку – відносять до групи «вихідні умови», і два – розвиток технології та економіка знань і наслідки творчої діяльності – до «результатів».

Найгірше у нас, як заведено, з інститутами, ефективністю управління, правовим полем та бізнес-середовищем – за цими показниками Україна на 111-137 місцях. Не найгірший кінцевий результат з витягують на собі переважно «людські ресурси». Перша трійка рейтингу – Швейцарія, Швеція та Сінгапур (*Україна і Світова організація торгівлі* (http://wto.in.ua/index.php?&page=1&get=wto_news&id=2381). – 2012. – 04.07).

8. ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ ТА ВИРОБНИЧА СФЕРА

03.07.2012

*Офіційний веб-портал
Державної служби інтелектуальної власності України
<http://www.sdip.gov.ua>*

Підписано Пекінський договір про аудіовізуальні виконання

Дипломатична конференція з розробки остаточного тексту нового Договору про аудіовізуальні виконання успішно завершилася 26 червня 2012 року підписанням представниками держав-членів ВОІВ Заключного акта Договору та Пекінського договору про аудіовізуальні виконання, названого так на знак вдячності місту, у якому відбувся завершальний раунд переговорів.

Договір підписали 48 країн, Заключний акт Договору – представники 122 країн, у тому числі й Перший заступник голови Державної служби інтелектуальної власності України Олексій Янов, який очолював українську делегацію.

Новий Договір зміцнить майнові права кіноакторів та інших виконавців і забезпечить їм додатковий прибуток від виконуваної роботи. Він надасть виконавцям можливість отримувати частку від доходів, що генеруються шляхом використання аудіовізуальної продукції. На міжнародному рівні Пекінський договір наділить виконавців особистими немайновими правами на те, щоб вимагати зазначення авторства й заперечувати проти спотворення їхніх виконань.

Важливо також те, що новий Договір зміцнить хитке становище виконавців в аудіовізуальній індустрії, забезпечивши більш чіткі міжнародно-правові рамки для охорони їхніх прав. Він уперше забезпечить охорону прав виконавців у цифровому середовищі. Крім того, Договір сприятиме захисту прав виконавців від несанкціонованого використання їхніх виконань за допомогою таких аудіовізуальних засобів, як телебачення, фільми й відео.

На відкритті Конференції із закликом прийняти міжнародний договір виступили актори з усього світу, зокрема американка Меріл Стрип, бразилійка Соня Брага, китайка Мей Баоцзі та іспанці Хав'єр Бардем і Антоніо Бандерас.

У заключному зверненні відомі актори світового рівня, які були присутні на Дипломатичній конференції, вітали успішне укладення Договору. На закритті Конференції перед делегатами виступили китайський виконавець Ван Сяотан, індійський продюсер Боббі Беді й президент Міжнародної федерації акторів (МФА) Агнет Хааланд.

Висловивши глибоке задоволення з приводу прекрасної атмосфери, у якій проходили переговори, Генеральний директор ВОІВ Френсіс Гаррі подякував урядові Китаю та муніципалітету Пекіна за чудову організацію Дипломатичної конференції з охорони аудіовізуальних виконань та висловив надію на те, що, керуючись і надалі прекрасним «духом Пекіна», держави-члени просуватимуть діяльність Організації в інших ключових напрямках.

Загалом у роботі Дипломатичної конференції взяли участь 156 держав-членів, 6 міжурядових організацій і 45 неурядових організацій. Це безпрецедентно високий рівень участі в дипломатичних конференціях ВОІВ за всю історію Організації.

* * *

Многостороннее международное соглашение, устанавливающее международные стандарты в борьбе с нарушениями интеллектуальной собственности АСТА, скорее всего не имеет шансов войти в действие. Об этом заявила выступая на веб-конференции re:publica в Берлине вице-председатель Европейской комиссии Нелли Крус.

По словам чиновницы, в Брюсселе осознали, что АСТА в своем нынешнем виде неприемлема.

По мнению г-жи Крус, борьба с кражей интеллектуальной собственности не должна бить рикошетом по свободе слова в интернете.

Также она отметила, что международное соглашение по борьбе с контрафактной продукцией АСТА, ставшее причиной массовых протестов, в Брюсселе уже никто всерьез не рассматривает (*Независимое Бюро Новостей* (<http://nbnews.com.ua/news/39308/>). – 2012. – 06.05).

* * *

06.07.2012

*Офіційний веб-портал
Державної служби інтелектуальної власності України
<http://www.sdip.gov.ua>*

У МОНмолодьспорту обговорили питання легалізації комп'ютерних програм

Ужиті заходи з легалізації комп'ютерних програм в органах виконавчої влади показують динаміку поступового зниження рівня неліцензованого використання комп'ютерних програм в органах виконавчої влади – з 89 % у 2002 році до 40 % у 2012 році. Про це сьогодні зазначив Перший заступник Міністра освіти і науки, молоді та спорту Євген Суліма під час засідання міжвідомчої робочої групи з питань легалізації комп'ютерних програм.

У засіданні взяли участь члени робочої групи – представники Державної служби інтелектуальної власності, інших міністерств та відомств, представники компанії «Майкрософт Україна».

За словами Євгена Суліми, на законодавчому рівні створено умови для легалізації комп'ютерних програм в органах виконавчої влади, зокрема:

– розпорядженням КМУ від 15 травня 2002 р. № 247-р затверджено Концепцію легалізації програмного забезпечення та боротьби з нелегальним його використанням;

– порядок легалізації регулюють постанова КМУ від 10 вересня 2003 р. № 1433 «Про затвердження Порядку використання комп'ютерних програм в органах виконавчої влади» та постанова КМУ від 4 березня 2004 р. № 253 «Про затвердження Порядку легалізації комп'ютерних програм в органах виконавчої влади» (згідно з цією постановою утворено міжвідомчу робочу групу з питань легалізації комп'ютерних програм);

– питання впровадження в органах виконавчої влади вільного програмного забезпечення врегульовані постановою КМУ від 30 листопада 2011р. № 1269 «Про затвердження Державної цільової науково-технічної програми використання в органах державної влади програмного забезпечення з відкритим кодом на 2012–2015 роки»;

– згідно з Порядком використання комп'ютерних програм в органах виконавчої влади в ЦОВВ проводиться щорічна планова інвентаризація комп'ютерних програм з метою здійснення контролю за дотриманням законодавства з питань їх правової охорони та визначення потреби у нових програмах.

Перший заступник Міністра повідомив, що «основним програмним забезпеченням, яке використовують органи виконавчої влади, є операційні системи та офісні додатки виробництва компанії «Майкрософт».

Також Євген Суліма від імені міжвідомчої робочої групи висловив подяку компанії «Майкрософт» за участь, ініціативи та постійну допомогу у легалізації комп'ютерних програм у різних органах виконавчої влади.

Під час засідання члени робочої групи детально обговорили результати інвентаризації, узгодили питання, в яких обсягах можливо надати ТОВ «Майкрософт Україна» відповідну інформацію за результатами інвентаризації щодо комп'ютерних програм виробництва компанії «Майкрософт», які використовуються на застарілих комп'ютерах для визначення оптимальних умов легалізації та розробки проекту нового договору про легалізацію.

Крім того, обговорено пропозиції Генерального директора ТОВ «Майкрософт Україна» Дмитра Шимківа щодо розв'язання нагальної потреби використання неліцензійного програмного забезпечення органами державної влади, а також представників окремих міністерств і відомств стосовно вдосконалення механізму легалізації комп'ютерних програм в органах виконавчої влади.

* * *

25.06.2012

*Офіційний веб-портал
Державної служби інтелектуальної власності України
<http://www.sdip.gov.ua>*

22 червня в Державній службі інтелектуальної власності України (Державна служба) відбувся круглий стіл, на якому були розглянуті питання, актуальні як для фахівців державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні, так і для патентних повірених та численних заявників.

Захід, ініційований Українською асоціацією власників товарних знаків, був присвячений питанням функціонування й розвитку баз даних про знаки для товарів і послуг. У роботі круглого столу взяли участь фахівці Державної служби, Державного підприємства «Український інститут промислової власності» (ДП «УІПВ»), представники провідних підприємств України, які професійно надають послуги у сфері інтелектуальної власності.

За словами т.в.о. Голови Державної служби Володимира Дмитришина, круглий стіл мав на меті посприяти поліпшенню взаємодії центрального органу виконавчої влади з громадськістю задля більш ефективного використання й розвитку патентно-інформаційних ресурсів під час формування та реалізації державної політики в галузі правової охорони інтелектуальної власності.

– Безперечно, відкритість в інформаційному просторі рухає світ і розкриває масштабність можливостей для кожного, хто цим простором

користується. На сьогодні більшість наших баз даних та інформаційно-довідкових систем є відкритими й безкоштовними, – підкреслив Володимир Дмитришин. – Але, звичайно, є низка питань, які потребують ретельного обговорення з громадськістю.

Президент Асоціації власників товарних знаків Михайло Дубинський подякував Державній службі за можливість проведення круглого столу з такою тематикою. Він окреслив ті проблемні питання, які постають перед ним та його колегами під час роботи з різними базами даних.

Учасники зустрічі обговорили напрями й можливі ефективні способи співпраці в сфері правової охорони інтелектуальної власності, ознайомились із досвідом роботи з базами даних в інших країнах світу – Фінляндії, Чехії, Німеччині, Австралії, Канаді та Великобританії.

Фахівцями державної системи правової охорони інтелектуальної власності та патентними повіреними було вирішено ретельно проаналізувати чинні законодавчі акти щодо роботи відповідних баз даних, ознайомитися з досвідом роботи закордонних відомств – як позитивним, так і негативним, – а також із сучасними технологіями, які використовуються в різних державах.

На завершення зустрічі Володимир Дмитришин наголосив, що Державна служба активно працює в напрямі вдосконалення інформаційно-пошукових систем і баз даних. А ще, за його словами, нині напрям співпраці з громадськістю є пріоритетним для державної системи правової охорони інтелектуальної власності. Тому наразі заходи такого зразка, під час яких відбувається фахове обговорення проблемних питань, є вкрай необхідними.

Пропозиції щодо вдосконалення роботи баз даних та інформаційно-довідкових систем, озвучені в ході конструктивного діалогу учасників круглого столу, отримали свою реалізацію у вигляді конкретних доручень фахівцям структурних підрозділів Державної служби та ДП «УІПВ».

* * *

14.06.2012

**Офіційний веб-портал
Державної служби інтелектуальної власності України
<http://www.sdip.gov.ua>**

Обговорено концепцію внесення змін до Цивільного кодексу

13 червня 2012 року відбулася робоча нарада за участю провідних фахівців Державної служби інтелектуальної власності України (Державна служба) та Державного підприємства «Український інститут промислової власності» (ДП «УІПВ»), на якій розглядалися питання, пов'язані з підготовкою та внесенням змін до чинного законодавства України. З цією метою в Державній службі було створено Робочу групу, про що повідомив заступник Голови Державної служби Володимир Дмитришин. Наразі опрацьовується концепція внесення змін до Цивільного кодексу України, зокрема й щодо принципів видачі патенту на корисну модель.

– Такий об'єкт промислової власності, як корисна модель, є дуже привабливим для патентування. Переваги отримання патенту на корисну модель порівняно з патентом на винахід очевидні для заявника – ця процедура дешевша й дозволяє швидше отримати охоронний документ. А це особливо важливо в наш час, коли технології змінюються дуже стрімко. Хоч слід зважати й на проблемні питання: деякі особи недобросовісно використовують права щодо отримання охоронного документа на корисну модель. На підтвердження цього маємо чимало прикладів із судової практики, – зауважив Володимир Дмитришин.

На його думку, саме в колі фахівців – як експертів, так і правників – потрібно концептуально обговорити це питання, виробивши, зокрема, спільне бачення з метою врахування балансу інтересів і відомства, і заявника, і суспільства загалом.

Учасники наради обговорили підходи та можливість проведення кваліфікаційної експертизи або розгляду заперечення у разі прийняття рішення про видачу охоронного документа на корисну модель. Були наведені конкретні приклади з практики експертів і розглянуті пов'язані з ними спірні питання. Фахівці проаналізували досвід інших країн, пов'язаний з вирішенням питань отримання охоронного документа на корисну модель. Експерти винесли на обговорення низку пропозицій стосовно змін у процедурі отримання патенту. Також розглядалися аспекти роботи Апеляційної палати Державної служби.

Яна Хрустальова, начальник управління промислової власності Державної служби, підкреслила конструктивність зустрічі й важливість зауважень і пропозицій експертів для розробки методичних рекомендацій з питань видачі охоронного документа на корисну модель.

Завершуючи захід, Володимир Дмитришин повідомив, що на жовтень в Державній службі заплановано пленум Апеляційної палати, на якому обговорюватимуться всі аспекти її діяльності, зокрема й особливості співпраці з експертами при вирішенні питань видачі охоронного документа на корисну модель.

* * *

Україна по-прежньому остається «пиратским» государством – США

Україна не досягла необхідного прогресса в борьбе с пиратством и нарушениями прав интеллектуальной собственности. Как сообщает «Немецкая волна», об этом идет речь в ежегодном отчете США относительно нарушителей прав американской интеллектуальной собственности в мире.

Как отмечается в отчете, Украина сделала лишь «минимальный прогресс» в выполнении принятого 2010 года плана действий по борьбе с пиратской продукцией и контрафактами, а в некоторых случаях даже состоялся регресс.

Между тем, главными нарушителями прав интеллектуальной собственности в новом ежегодном отчете названы Россия и Китай. Кроме

Китая и России, которая уже 16 лет подряд возглавляет список нарушителей, в список «приоритетного мониторинга» попали Аргентина, Израиль, Канада, Таиланд, Индия, Алжир, Чили, Индонезия, Пакистан, Венесуэла и впервые, начиная с 2007, Украина.

Председатель Торгового представительства США (USTR) Рон Кирк выразил серьезную обеспокоенность в связи с «производством контрафактной продукции и необузданным пиратством, в том числе пиратством через Интернет» в странах-нарушителях. В отчете также отмечено, что онлайн-пиратство укрепляет свои позиции в сфере продажи контрафактной и пиратской продукции и оттесняет традиционные точки сбыта, в частности магазины и киоски, где продают пиратскую аудио- и видеопродукцию, подделки парфюмерии известных брендов, обуви и тому подобное.

В Китае, отмечают эксперты USTR, хотя и закрывали сайты, которые специализируются на продажах фальшивок, однако сразу же открывались новые онлайн-магазины, предлагая аналогичный пиратский ассортимент.

В то же время руководитель USTR поздравил Испанию и Малайзию с прогрессом в борьбе с пиратством и нарушениями прав интеллектуальной собственности. Они оказались в списке с самым низким уровнем потенциальной опасности пиратства. Среди постсоветских стран в нем фигурируют Беларусь, Таджикистан, Туркменистан и Узбекистан.

Как объяснил Р.Кирк, Администрация США уделяет этой проблеме большое внимание, поскольку от соблюдения прав интеллектуальной собственности зависит благополучие компаний, в которых трудоустроены 40 миллионов американцев и сосредоточено до 60 % экспорта США.

Рейтинг USTR не влечет введения экономических санкций. Его основная цель – обратить внимание правительств стран-нарушительниц на проблему соблюдения авторских и интеллектуальных прав и усилить борьбу с пиратством и нарушениями (*Независимое Бюро Новостей* (<http://nbnews.com.ua/news/38896/>). – 2012. – 02.05).

9. ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ: ІННОВАЦІЙНИЙ АСПЕКТ

Комісія УСПП розробляє план дій з енергоефективної модернізації сфери теплопостачання

В Україні повинен існувати План дій з енергоефективної модернізації сфери теплопостачання населених пунктів. За його розроблення береться Комісія УСПП з питань енергоефективності. Документ буде підготовлений у тісній співпраці з органами місцевого самоврядування, провідними вітчизняними й міжнародними експертами та поданий на розгляд уряду країни. Таке рішення прийнято за результатами круглого столу

«Енергоефективна модернізація комунальної теплоенергетики», що пройшов в УСПП.

За словами *першого віце-президента УСПП Сергія Прохорова*, за останні два десятиліття у вітчизняній сфері теплопостачання накопичився комплекс взаємопов'язаних проблем. Модернізація централізованих систем теплопостачання та термомодернізація будівель ведеться вкрай низькими темпами. Існуючі системи теплопостачання в значній мірі вичерпали свій технічний ресурс, мають низьку енергетичну ефективність і характеризуються недостатньо високою якістю. Реальні фінансові потреби на термомодернізацію будинків і систем теплопостачання в десятки, сотні разів перевищують фактичне і можливе (на найближчу перспективу) фінансування з державного та місцевих бюджетів. Більше того, в умовах перманентного зростання ціни на природний газ рентабельність підприємств теплопостачання знаходиться на низькому рівні, що робить їх малопривабливими для потенційних інвесторів. Відсутні реальні економічні стимули і фінансові механізми для проведення енергоефективної модернізації, узгодженість між програмами термомодернізації будівель і систем централізованого теплопостачання.

«Очевидно, що держава, враховуючи обмежені можливості державного бюджету, самотужки не в змозі модернізувати сферу теплопостачання. Потрібно запроваджувати механізми державно-приватного партнерства, вдосконалювати вітчизняне законодавство й створювати сприятливі умови для залучення інвестицій в дану сферу. Як свідчить досвід європейських держав, зокрема Прибалтики, лише таким чином можна буде досягнути бажаного результату», – зауважив під час дискусії С. Прохоров.

Учасники круглого столу дійшли згоди в тому, що Україні потрібний план дій щодо енергоефективної модернізації сфери теплопостачання населених пунктів. Він, на думку голови Комісії УСПП з питань енергоефективності Євгена Нікітіна, повинен передбачати перш за все введення економічно обґрунтованих цін на теплову енергію з одночасним вжиттям заходів щодо захисту соціально незахищених верств населення в сфері теплозабезпечення. «Важливим є встановлення однакової ціни на природний газ як для населення, так і теплопостачальних організацій, а також повне оснащення всіх теплових джерел та споживачів приладами обліку теплової енергії», – підкреслив Є. Нікітін.

Доцільним, за його словами, буде також розроблення комплексу енергетичних планів населених пунктів, що включають інвестиційну програму термомодернізації будівель та інвестиційну програму модернізації систем теплопостачання; пакету нормативно-правових та нормативно методичних документів, спрямованих на активізацію механізмів залучення приватних інвестицій в сферу теплозабезпечення населених пунктів, включаючи механізми лізингу, кредитування; запровадження гарантій повернення коштів та податкових преференцій для підприємств, що реалізують проекти енергоефективної модернізації сфери теплопостачання населених пунктів тощо.

Для вироблення плану енергоефективної модернізації сфери теплопостачання населених пунктів України під егідою Комісії УСПП з питань енергоефективності створена робоча група. До неї ввійшли представники зацікавлених центральних органів виконавчої влади, пілотних міст, фахівців, що працюють в сфері енергоефективної модернізації систем теплопостачання та термомодернізації будівель, а також фінансових структур, зацікавлених у реалізації бізнес-проектів (*Офіційний сайт УСПП (<http://www.uspp.org.ua/news/2631.komisiya-uspp-rozroblya-plan-diy-z-energoefektivnoi-modernizacii-sferi-teplopostachannya.htm>). – 2012. – 23.05*).

***

Україна має найсучасніші розробки в галузі енергоефективності. Про це заявив Прем'єр-міністр України Микола Азаров після відвідання Інституту технічної теплофізики НАН України та виставки «Енерго та ресурсозабезпечення».

Прем'єр-міністр підкреслив, що під час ознайомлення з розробками Інституту йому представили програму, яка охоплює 24 регіони України. Її реалізації дозволить державі зекономити 4 млрд кубометрів природного газу в рік. Однак для її виконання необхідно вкласти 24 млрд грн.

Тому Прем'єр-міністр закликав науковців удосконалити цей документ, зокрема в частині її максимального здешевлення. «Перед керівництвом Інституту ми ставимо питання максимального здешевлення запровадження таких технологій», – зазначив Микола Азаров. При цьому він підкреслив, що серійне виготовлення енергозберігаючого обладнання дозволить знизити його вартість.

Водночас Глава уряду зауважив: там, де можливо, необхідно максимально запроваджувати енергозберігаючі технології, та максимально скорочувати споживання дорогого російського газу. «Енергозберігаючі технології необхідно запроваджувати у житлово-комунальному господарстві, бюджетній сфері, промисловості, всюди, де можна скорочувати споживання дорогого російського газу, – необхідно реалізовувати такі технології», – зазначив він.

Прем'єр-міністр підкреслив, що уряд максимальну увагу приділяє питанням енергоефективності, енергозбереження та нагадав, що ті, хто запроваджує енергоощадні технології, звільняється на 10 років від сплати податку на прибуток (*Урядовий портал (http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=245226550). – 2012. – 21.05*).

***

Експерт: зелена енергетика дозволить економити не менше 5 млрд кубометров газу щороку

Правительству следует начать инвестировать государственные средства в развитие альтернативных источников энергии. Развитие зеленой

энергетики позволит ежегодно экономить 5 млрд кубометров газа. Такое мнение во время пресс-конференции в медиа-холле УНН высказал экономист Олег Устенко». По оценкам Национальной академии наук Украины, если бы мы развивали солнечную энергетику, на уровне европейских государств, мы бы смогли совершенно свободно уменьшить потребление газа примерно на 5 млрд кубометров. Это где-то одна пятая от нашего ежегодного потребления, которое составляет порядка 25–30 млрд кубометров газа», – считает он.

По мнению О. Устенко, существует целый ряд обстоятельств, которые мешают развитию зеленой энергетики в Украине. Одна из них – неблагоприятный инвестиционный климат.

«Почему не развивается эта энергетика? Здесь есть ряд рисков. Я бы их разделил. Есть уникальные риски, в частности качество нашего инвестиционного климата... Есть аспекты глобального характера, связанные с тем, что инвесторы сегодня вообще не очень охотно инвестируют в стартапы – они сегодня интересны иностранным инвесторам. Они боятся. Сегодня они не идут в длинные деньги, а это длинные деньги», – отметил эксперт.

Экономист считает, что в такой ситуации власти необходимо использовать внутренние ресурсы.

О. Устенко считает, что у правительства есть привычка инвестировать бюджетные средства в инфраструктурные объекты. Эксперт посоветовал бы ее продолжать, но инвестировать в развитие альтернативных источников энергии для обеспечения энергетической независимости.

«Для того, чтобы через три – пять лет получить эффект», – отметил он.

Напомним, глава Госинвестпроекта Владислав Каськив сообщил, что реализация Национального проекта «Энергия природы» позволит Украине экономить в среднем 1,3 млрд кубометров природного газа в год.

Это должно быть достигнуто за счет строительства ветряных, солнечных и других электростанций на альтернативном топливе, прежде всего в южных регионах страны и в Карпатах (*Четверта Влада* (<http://4vlada.net/politika-i-biznes/ekspert-zelenaya-energetika-pozvolit-ekonomit-ne-menee-5-mlrd-kubometrov-gaza-ezhe>). – 2012. – 08.06).

10. БІБЛІОГРАФІЯ З ПИТАНЬ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМНИЦТВА

С. М. Горбань, зав. сектору НБУВ

Безпека підприємництва
Список літератури з фондів НБУВ
1994–2011 рр.

Недержавна система безпеки підприємництва як складова національної безпеки України : зб. наук. пр. : спеціаліз. вип. за матеріалами І Всеукр. наук.-практ. конф., 9–10 квіт. 2003 р. / Президія НАН України, Європ. ун-т, Укр. союз промисловців та підприємців, Міжнар. громад. орг. «Міжнар. антитерорист. єдність» ; ред. І. І. Тимошенко. – К., 2004. – 338 с.

ВА651507¹

Недержавна система безпеки підприємництва як суб'єкт національної безпеки України : зб. наук. пр. : спеціаліз. вип. за матеріалами наук.-практ. конф. 16–17 трав. 2001 р. / Президія НАН України, Європ. ун-т ; ред. І. І. Тимошенко [та ін.] – К., 2003. – 492 с. : іл., табл.

ВА637293

Недержавна система безпеки підприємництва як суб'єкт національної безпеки України : зб. наук. пр. : спец. вип. за матеріалами наук.-практ. конф. 16–17 трав. 2001 р. / Президія НАН України, Європ. ун-т ; ред. І. І. Тимошенко. – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2001. – 480 с.

ВА618527

Низенко Е. І. Забезпечення інформаційної безпеки підприємництва: навч. посіб. / Е. І. Низенко, В. П. Каленяк ; Міжрегіон. акад. упр. персоналом. – К., 2006. – 134 с.

ВА682511

Низенко Э. И. Обеспечение безопасности предпринимательской деятельности : учеб. пособие / Э. И. Низенко ; Межрегион. акад. упр. персоналом. – К., 2003. – 122 с.

ВА645005

Охріменко О. О. Страховий захист: менеджмент, маркетинг, економіка безпеки (туристське підприємництво) : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. О. Охріменко. – К. : Міжнар. агенція «BeeZone», 2005. – 414 с. – (Бібліотека страхування).

---

¹ Шифр зберігання джерела в НБУВ

Розглянуто питання безпеки страхової діяльності та правові аспекти дотримання податкового законодавства у сфері туристського підприємництва.

ВА670389

Пластун О. Л. Розвиток системи фінансової безпеки суб'єктів підприємництва сфери матеріального виробництва : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / Пластун Олексій Леонідович ; Укр. акад. банк. справи Нац. банку України. – Суми, 2007. – 20 с.

РА354941

ДОДАТКИ

ДОДАТОК 1.

<http://sts.gov.ua/media-tsentr/novini/59749.html>

Державна податкова служба України
Асоціація «Незалежна асоціація банків України»

МЕМОРАНДУМ про партнерство та співпрацю

м. Київ-2012

Керуючись національними інтересами, прагненням утвердження законності, створення в Україні сприятливих умов для розвитку фінансової та банківської системи, усвідомлюючи необхідність спільних дій, спрямованих на створення прозорості, довіри, партнерських відносин, з метою поліпшення співпраці між органами Державної податкової служби України та банківськими установами,

Державна податкова служба України (далі – ДПС України), з однієї Сторони, та Асоціація «Незалежна асоціація банків України» (далі – Асоціація), з іншої Сторони (далі – Сторони), уклали цей Меморандум про партнерство та співпрацю (далі – Меморандум) про таке:

I. Предмет Меморандуму

Підписанням Меморандуму Сторони засвідчують, що діють на засадах паритетності та рівноправності у взаємовідносинах і мають наміри спрямувати зусилля на ефективне співробітництво з усіх напрямів діяльності, які становлять взаємний інтерес, у тому числі щодо захисту законних прав банківських установ у процесі виконання ними податкових зобов'язань, напрацювання пропозицій з метою подальшого

реформування податкової системи України, розроблення методів запобігання вчиненню правопорушень у сфері податкових відносин.

II. Основні завдання співпраці та шляхи взаємодії Сторін

Усвідомлюючи необхідність поліпшення співробітництва як дієвого інструменту реалізації податкових відносин між органами ДПС України та установами банківського сектору економіки, Сторони визначили основні завдання співпраці та шляхи взаємодії у процесі їх реалізації:

1. Ефективна взаємодія Сторін у процесі сплати податків банківськими установами.

ДПС України у співпраці з банківськими установами діє на засадах відкритого та чесного діалогу, надає всебічну підтримку банківським установам з метою полегшення виконання ними податкових зобов'язань, розробки дієвих механізмів спрощення процедури сплати податків, оформлення і подання податкової звітності.

Банківські установи у співробітництві з ДПС України прикладають максимум зусиль для підвищення ефективності співпраці, налагодження партнерських стосунків з ДПС України шляхом сумлінного виконання власних податкових зобов'язань та функцій податкового агента стосовно зобов'язань своїх клієнтів у точній відповідності з чинним законодавством України.

2. Всебічна співпраця у напрямі удосконалення податкового законодавства.

У процесі реалізації зазначеного завдання співпраця Сторін буде здійснюватися шляхом:

представництва Асоціації у ДПС України шляхом делегування представників до дорадчих органів ДПС України;

участі представників Асоціації у роботі постійно діючої комісії у складі Громадської ради при ДПС України з питань реформування податкового законодавства, методології оподаткування та адміністрування податків, а також у засіданнях «круглого столу» щодо обговорення законодавчих ініціатив реформування податкової системи та внесення змін до податкового законодавства з метою спрощення;

3. Створення єдиного інформаційного поля для ефективного обміну аналітично-довідковими даними.

Сторони зобов'язуються обмінюватися інформацією, яка становить взаємний інтерес, щодо аналітичних даних про факти порушення податкового законодавства та тенденцій розвитку таких процесів, напрацьованими пропозиціями з метою запобігання вчиненню правопорушень у сфері податкових відносин.

Асоціація забезпечує комунікативний зв'язок при вирішенні проблемних питань за претензіями банківських установ до органів ДПС України шляхом направлення відповідних звернень, розгляд яких здійснюється ДПС України відповідно до чинного законодавства України.

4. Виявлення актуальних проблем функціонування банківських установ України у процесі виконання податкового законодавства, організація та проведення спільних заходів, спрямованих на обговорення таких проблемних питань та опрацювання пропозицій щодо їх вирішення.

ДПС України узгоджує з Асоціацією графіки та тематику проведення спільних заходів з актуальних питань оподаткування, розглядає можливість участі представників Асоціації в таких заходах.

Сторони проводять різноманітні узгоджені заходи, спрямовані на обговорення проблемних питань, які виникають у банківських установ в процесі виконання вимог податкового законодавства.

Для налагодження ефективного діалогу, впровадження партнерських відносин між ДПС України та установами банківського сектору економіки, представники органів ДПС України запрошуються до участі у роботі Комітетів Асоціації з питань пов'язаних з оподаткуванням.

На звернення ДПС України Асоціація здійснює консультування з питань діяльності банків та банківської діяльності.

III. Прикінцеві положення

Меморандум є відкритою угодою між ДПС України та Асоціацією.

Зміни та доповнення до Меморандуму вносяться за взаємною згодою Сторін у письмовій формі.

Сторони зобов'язуються підтримувати ділові контакти та вживати всіх необхідних заходів для забезпечення ефективності ділових зв'язків, всіляко сприяти розвиткові інших форм співробітництва для досягнення зазначених у Меморандумі цілей.

Меморандум укладений у двох примірниках, по одному для кожної з Сторін, які мають однакову юридичну силу.

Меморандум набирає чинності з моменту підписання уповноваженими представниками Сторін і діє, доки Сторони зацікавлені у продовженні співробітництва.

Підписано 17 травня 2012 року.

Голова Державної податкової
служби України

Голова Ради Асоціації
«Незалежна асоціація
банків України»

ДОДАТОК 2.

Офіційний веб-сайт Верховної Ради України
http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_2?id=&pf3516=10426&skl=7

Проект Закону про внесення змін до статті 34 Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» (щодо пропозицій спеціально уповноваженого органу)

Номер, дата реєстрації:	10426 від 03.05.2012
Сесія реєстрації:	10 сесія VI скликання
Включено до порядку денного:	4966-VI від 19.06.2012
Суб'єкт законодавчої ініціативи:	Кабінет Міністрів України
Ініціатор(и) законопроекту:	Азаров М.Я. Кабінет Міністрів України
Головний комітет:	Комітет з питань промислової і регуляторної політики та підприємництва
Інші комітети:	Комітет з питань державного будівництва та місцевого самоврядування Комітет з питань бюджету Комітет з питань Регламенту, депутатської етики та забезпечення діяльності Верховної Ради України Комітет з питань європейської інтеграції
Текст законопроекту та супровідні документи:	Проект Закону 28.04.2012 Подання 28.04.2012 Пояснювальна записка 28.04.2012 Порівняльна таблиця 28.04.2012
Документи, пов'язані із роботою над законопроектом:	Висновок Головного науково-експертного управління 28.05.2012 Висновок комітету 29.05.2012

Проходження законопроекту

Останній стан:	Готується на друге читання
Останній етап проходження:	Прийнято в першому читанні (05.07.2012)

Зв'язані законопроекти

Номер реєстрації	Дата реєстрації	Назва законопроекту
------------------	-----------------	---------------------

10426/П 29.05.2012 Проект Постанови про прийняття за основу проекту Закону України про внесення змін до статті 34 Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності»

Пояснювальна записка
до проекту Закону України «Про внесення змін до статті 34 Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності»

1. Обґрунтування необхідності прийняття акта

Проект Закону України «Про внесення змін до статті 34 Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» (далі – проект Закону) розроблений на виконання пункту 108.1 Національного плану дій на 2012 рік щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава», затвердженого Указом Президента України від 12 березня 2012 року № 187/2012.

Проект Закону розроблений з метою наближення України до світової практики впровадження регуляторної політики. Розроблення проекту Закону зумовлене необхідністю закріплення на законодавчому рівні якісно нових підходів до здійснення державного регулювання господарської діяльності органами місцевого самоврядування, що надасть можливість забезпечити додержання принципів державної регуляторної політики у здійсненні місцевого самоврядування.

Нагальність прийняття проекту Закону ґрунтується на аналізі результатів прискореного перегляду, проведеного відповідно до вимог Закону України від 14 грудня 2010 р. № 2784-VI «Про прискорений перегляд регуляторних актів, прийнятих органами та посадовими особами місцевого самоврядування».

Проект Закону доопрацьований Міністерством економічного розвитку і торгівлі України на виконання пункту 3 розділу 1 протоколу № 29 засідання Кабінету Міністрів України від 18 квітня 2012 року.

Прийняття проекту Закону стане наступним етапом у здійсненні державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності, позитивний вплив від якого забезпечуватиме економічне зростання України.

2. Мета і шляхи її досягнення

Проектом Закону передбачається визначити правові та організаційні засади поліпшення стану провадження державної регуляторної політики органами та посадовими особами місцевого самоврядування.

Запровадження проекту Закону дасть змогу органам та посадовим особам місцевого самоврядування підвищити якість підготовки проектів регуляторних актів на новий рівень, який повною мірою відповідатиме принципам державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності. Законопроект спрямований на забезпечення додержання цих принципів у здійсненні власних повноважень органами та посадовими особами місцевого самоврядування.

Проектом Закону передбачається встановлення норми щодо обов'язкового надання спеціально уповноваженим органом пропозицій до проекту регуляторного акта, розробленого органом та/або посадовою особою місцевого самоврядування, щодо його вдосконалення відповідно до принципів державної регуляторної політики, які подаватимуться на розгляд сесій відповідних рад.

Проектом Закону передбачається, що Порядок підготовки спеціально уповноваженим органом пропозицій щодо удосконалення проекту регуляторного акта, що вноситься на розгляд до сільської, селищної, міської, районної у місті, районної, обласної

ради відповідно до принципів державної регуляторної політики, встановлюється Кабінетом Міністрів України.

3. Правові аспекти

Правовими підставами для розроблення проекту акта є Закон України від 11.09.2003 № 1160-IV «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності».

У даній сфері суспільних відносин діють такі основні законодавчі та інші нормативно-правові акти України:

Конституція України;

Закон України від 11.09.2003 № 1160-IV «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності»;

Закон України від 21.05.97 № 280/97-ВР «Про місцеве самоврядування в Україні».

4. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація положень проекту Закону не потребує додаткових фінансових та матеріальних витрат.

5. Позиція заінтересованих органів

Проект Закону не стосується інтересів інших органів.

Проект Закону погоджено Міністерством фінансів, Міністерством юстиції, Державною службою з питань регуляторної політики та розвитку підприємництва.

6. Регіональний аспект

Проект Закону не стосується питання розвитку адміністративно-територіальних одиниць і не впливає на регіональний розвиток, а тому не потребує погодження з місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування.

7. Запобігання корупції

У проекті Закону відсутні правила і процедури, які можуть містити ризики вчинення корупційних правопорушень. Проект Закону не потребує проведення громадської антикорупційної експертизи Урядовим уповноваженим з питань антикорупційної політики.

8. Громадське обговорення

Проект Закону не потребує проведення консультацій з громадськістю.

9. Позиція соціальних партнерів

Проект Закону не стосується соціально-трудової сфери, тому не потребує погодження уповноважених представників від всеукраїнських профспілок, їх об'єднань та всеукраїнських об'єднань організацій роботодавців.

10. Оцінка регуляторного впливу

Проект Закону не є проектом регуляторного акта та його прийняття не потребує здійснення процедур, передбачених Законом України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності».

11. Прогноз результатів

Виконання органами місцевого самоврядування вимог проекту Закону в частині отримання та врахування пропозицій спеціально уповноваженого органу до проекту регуляторного акта, розробленого органом та/або посадовою особою місцевого самоврядування, щодо відповідності його принципам державної регуляторної політики,

призведе до підвищення якості підготовки проектів регуляторних актів на новий рівень, який повною мірою відповідатиме принципам державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності.

Що в свою чергу дасть змогу зменшити регуляторний тиск на суб'єктів господарської діяльності шляхом спрощення процедур державного регулювання економіки та зменшенням, пов'язаних з цим, фінансових та інших витрат підприємців.

Здійснення, внаслідок виконання вимог проекту Закону, оптимізації державного регулювання господарської діяльності органами місцевого самоврядування, також, призведе до більш ефективного витрачання бюджетних коштів, призначених на забезпечення діяльності зазначених органів.

Міністр економічного
розвитку і торгівлі України
«___» _____ 2012 р.

П. Порошенко

**Порівняльна таблиця
до проекту Закону України «Про внесення змін до статті 34 Закону України «Про
засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності»**

Зміст положення (норми) чинного акта законодавства	Зміст відповідного положення (норми) проекту акта
Стаття 34. Особливості розгляду сільською, селищною, міською, районною у місті, районною, обласною радою проектів регуляторних актів	Стаття 34. Особливості розгляду сільською, селищною, міською, районною у місті, районною, обласною радою проектів регуляторних актів
Кожен проект регуляторного акта, що внесений на розгляд до сільської, селищної, міської, районної у місті, районної, обласної ради, подається до відповідальної постійної комісії для вивчення та надання висновків про відповідність проекту регуляторного акта вимогам статей 4 та 8 цього Закону.	Кожен проект регуляторного акта, що внесений на розгляд до сільської, селищної, міської, районної у місті, районної, обласної ради, подається до відповідальної постійної комісії для вивчення та надання висновків про відповідність проекту регуляторного акта вимогам статей 4 та 8 цього Закону.
Відповідальна постійна комісія забезпечує підготовку експертного висновку щодо регуляторного впливу внесеного проекту регуляторного акта.	Відповідальна постійна комісія забезпечує підготовку експертного висновку щодо регуляторного впливу внесеного проекту регуляторного акта, <u>який разом з цим проектом та підписаним аналізом регуляторного впливу подається до спеціально уповноваженого органу для підготовки у встановленому Кабінетом Міністрів України порядку пропозицій щодо удосконалення проекту відповідно до принципів державної регуляторної політики (далі – пропозиції спеціально уповноваженого органу).</u>
Порядок та строки підготовки експертних висновків щодо регуляторного впливу внесених проектів регуляторних актів встановлюються регламентами відповідних рад.	Порядок та строки підготовки експертних висновків щодо регуляторного впливу внесених проектів регуляторних актів встановлюються регламентами відповідних рад.
На підставі аналізу регуляторного впливу, яким супроводжувався проект	На підставі аналізу регуляторного впливу, яким супроводжувався проект

<p>регуляторного акта при його внесенні на розгляд сесії відповідної ради, а також експертного висновку щодо регуляторного впливу цього проекту відповідальна постійна комісія готує свої висновки про відповідність проекту регуляторного акта вимогам статей 4 та 8 цього Закону. У випадках, визначених частиною другою статті 33 цього Закону, такі висновки готуються на підставі експертного висновку щодо регуляторного впливу.</p>	<p>регуляторного акта при його внесенні на розгляд сесії відповідної ради, а також експертного висновку щодо регуляторного впливу цього проекту <u>та пропозицій спеціально уповноваженого органу</u> відповідальна постійна комісія готує свої висновки про відповідність проекту регуляторного акта вимогам статей 4 та 8 цього Закону. У випадках, визначених частиною другою статті 33 цього Закону, такі висновки готуються на підставі експертного висновку щодо регуляторного впливу <u>та пропозицій спеціально уповноваженого органу.</u></p>
<p>Висновки відповідальної постійної комісії готуються на підставі аналізу регуляторного впливу, яким проект регуляторного акта супроводжувався при його внесенні, лише у разі, якщо експертний висновок щодо регуляторного впливу не був наданий відповідальній постійній комісії протягом строку, встановленого для його підготовки. Це правило не застосовується у випадках, передбачених частиною другою статті 33 цього Закону.</p>	<p>Висновки відповідальної постійної комісії готуються на підставі аналізу регуляторного впливу, яким проект регуляторного акта супроводжувався при його внесенні, лише у разі, якщо експертний висновок щодо регуляторного впливу не був наданий відповідальній постійній комісії протягом строку, встановленого для його підготовки. Це правило не застосовується у випадках, передбачених частиною другою статті 33 цього Закону.</p>
<p>Висновки відповідальної постійної комісії передаються для вивчення до постійної комісії, до сфери відання якої належить супроводження розгляду проекту регуляторного акта у відповідній раді (далі – головна постійна комісія), за винятком випадків, коли відповідальна постійна комісія є головною постійною комісією.</p>	<p>Висновки відповідальної постійної комісії <u>та пропозиції спеціально уповноваженого органу</u> передаються для вивчення до постійної комісії, до сфери відання якої належить супроводження розгляду проекту регуляторного акта у відповідній раді (далі – головна постійна комісія), за винятком випадків, коли відповідальна постійна комісія є головною постійною комісією.</p>
<p>При представленні на пленарному засіданні сесії ради проекту регуляторного акта голова відповідальної постійної комісії доповідає висновки цієї постійної комісії про відповідність проекту регуляторного акта вимогам статей 4 та 8 цього Закону.</p>	<p>При представленні на пленарному засіданні сесії ради проекту регуляторного акта голова відповідальної постійної комісії доповідає висновки цієї постійної комісії про відповідність проекту регуляторного акта вимогам статей 4 та 8 цього Закону, <u>а також пропозиції спеціально уповноваженого органу разом з рішенням постійної комісії щодо їх врахування.</u></p>

Директор департаменту
державної регуляторної політики
та розвитку підприємства
«___» _____ 2012 р.

Г.М. Яцишина